

cognoui relatione narraturum & sine ulla ambiguitate caraxaturum sciat. Et uel ex his quae ante nos inserta paginis reperire potuimus uel ex his quae auditu ab expertis quibusdam fidelibus antiquis sine ulla dubitatione narrantibus diligentius seiscitantes didicimus.

INCIPIT LIBER PRIMUS.

DE PROPHETICIS RE UELATIONIBUS

SCS IGITUR COLUMBA NOBILIBUS fuerat oriundus gentilibus. patrem habens fedilmithum. filium ferguso. matrem aethenam nomine. Cuius pater latine filius nauis dici potest. scotica uero lingua macnaue; Hic anno secundo post cule drebine bellum. aetatis uero suae. xl. u. de scotia ad britanniam. pro christo peregrinari uolens enauigauit. Qui & a uero christiano deditur tyrocinio & sapientiae studius. integritate corporis & animae puritatem deo donante custodiens. quamuis interrapositus. caelestibus se aptum moribus ostendebat. Erat enim aspectu angelicus. sermone nitidus. opere sanctus. ingenio optimus. consilio magnus. per annos. xxx. iiii. Insulanus miles conuersatus. Nullum etiam unius horum interuallum transire poterat. quo non aut orationi. aut lectioni. vel scri

11
ibidem inierant. peccantias confiteatur suas. Sc̃i tum
cum eo pariter Inlacrimatus. ad eum ait. Surge fili et
consolare. dimissa sunt tua que commisisti peccamina.
Quia sicut scriptum est. Cor contritum et humilicatum
d̃s non spernit. Qui surgens. gaudenter a sc̃o susceptus.
ad bartheum tunc temporis in campo lunge p̃positum
commorantem. post aliquot est emissus dies. in pace com
migrans.

Alio intempore binos mittens monachos. ad suum alium
monachum nomine caultanum. qui eodem tempore p̃
positus erat in cella. hec per eosdem nuntios sc̃i commen
dat uerba. Cito euntes. ad caultanum properate. dicite
teq; a ut ad me sine ulla ueniat morula. Qui uerbo sc̃i
obsecuti. exeuntes et ad cellam per uementes suae lega
tiuncule qualitate. caultano intum uerunt; Qui eadē
hora nullo demoratus modo. sc̃i prosecutus Legatos. ad eū
in noua insula commorante. itineris comes celeriter per
uenit. Quod uis sc̃i. ad eum taliter locutus his compellat
uerbis. O caultane. bene fecisti ad me oboedienti festinan
do; Requiesce paulisp; id circo ad te inuitandum misi.
Amans amicum ut hic mecum in uera finis oboedientia
uite cursum tuae. Nam ante huius ebdomadis finem.
ad d̃m in pace transibis. Quibus auditis. gratias agens
d̃o. sc̃mque lacrimans exosculatus. ad ospitium accepta
ab eo benedictione pergit. { ad eūq; subre cuta infirma

prouintia citius morieris. Et hoc coram brudeo rege
 dicens. domum egressus regium ad nesciam uenit flumi-
 nem. De quo uidelicet fluuius lapidem attollens candidum adco-
 mites. Signate ait hunc candidum lapidem. per quem dominus
 in hoc gentili populo multas egrotorum perficiet sanita-
 tes. Et hoc effatus uerbum. consequenter intulit inquitens.
 Nunc broichanus fortiter concussus est. Nam angelus de
 caelo missus. grauitur illum percutiens. ut trementem in manu
 eius de qua bibebat. confregit in multa libera frag-
 menta. Ipsum uero anhelantem egra reliquit suspiria mor-
 ti uicinum; hoc in loco paululum expectemus. binos regis
 nuntios ad nos celeriter missos. ut broichano morienti
 citius subueniamus. Nunc broichanus formidabile cor-
 reptus. ancillulam liberare est paratus. Adhuc scilicet hec
 loquente uerba. ecce sicuti predixit. duo a rege mis-
 si equites adueniunt. Omnia que in regis motione de
 broichano. iuxta sancti uaticinium sunt acta enarrantes. &
 de poculi confectione. & de magi correptione. & de seruulis pa-
 Hoc que intulerunt dicentes. Rex et eius familiares. nos ^{absolutio}
 ad te miserunt. ut nutricio eius broichano subuenias.
 mox morituro; Quibus auditis legatorum uerbis. sancti bi-
 nos de comitum numero ad regem. cum lapide a se bene-
 dicto mittit. dicens. Si in primis promiserit se broicha-
 nus famulam liberaturum. Tum deinde hic lapillus in un-
 guatur in aqua. & sic de eo bibat. & continuo salutem

catores qui sparsim per diuersas fluminales piscinas eiusdem fluminis
 piscabantur sicut nobis post reuerentem simili apparitione uisa.
 magnopauore sunt percussi. Harum igitur trium miracula uisi
 onum. eadem transitus hora uenerandi apparentium patroni. ae
 ternos ei adeo conlatores protestantur honores. Ad propositum reuer
 tumur. Itera post secessum egressum. anime immis matutinalibus
 terminat. factum corpus de ecclesia ad hospitium. unde paulo ante ui
 uens uenerat. Cum canora firmi reportata per admoda. Honesteq. ter
 nis diebus. & totidem noctibus. honorabiles ritus expleantur exaequiae.
 Quibus. in diuersis laudibus. terminatis. sancti & beati patroni ue
 nerabile corpus mundis in uolutum sindonibus. & parata positum in
 rata busta debita humatur cum ueneratione in luminosa. & eter
 naliter resurrectorum claritudine. Desuper memoratis ergo tribus il
 lis exequiarum diebus. more pacis ecclesiastico. quod nobis ab exper
 tis traditum est. huius prope finem enarrabitur libri.

Quidam namque aliquando unus de fratribus coram uenerabili uiro simpli
 citer loquens. ad celebrandas ait ad sem. tuas post tuum obitum
 exequias. ut putatur totus harum prouinciarum populus hanc io
 uam remigans replebit in sulam. Quod uerbum audiens sanctus. consequen
 ter ait. O mi fili ole non ut loqueris sic res probabit. Nam promissum
 populi uulgi. nullomodo ad meas poterit exequias uenire. Mei
 soli familiares monachi. meae sepulchralia complebunt. ut exequi
 alia honestabunt officia. Quod uerbum est propheticum statim post
 transitum ipsius omnipotentia dei adimpleri fecit. Nam per illas
 exequiales dies & noctes. grandis sine pluuia facta est uentosa tem

pestis. Quae fortiter prohibente nullus hinc & indenauicella uectus
transfretare poterat. Et post consummata beati sepultione uiri. Con
tinua tempestate sedata & cessante uento totum tranquillatu
est aequior. Perpendat itaque lector quanti & qualis apud dñm
praedicabilis patronus honoris habeat. Cui aliquando in carne
mortali conuersanti. dō donante oranti tempestate sedate sunt. &
maria tranquillata. Citius quando necesse habuit supra memo
rata occasione. ostē flamine uentorum. & uentosa cum uoluit con
citata sunt equora. Quae subsequenter ut superius dictum ē. expletis
eius sepulture ministeriis. in magnam conuersa sunt tranquillitate.
Hic itaq. nro p̄dicabilis patrono uite. terminus fuit. Ista meritorum
exordia. quae secundum sententia scripturarum aeternis comestrum
phis patribus. additis. aptis & prophetis conseruiis. Numero aggrega
tus albatum milium. agnū in sanguine sua scōrū qui lauerunt
stolas. agnum ductorem. comitatur uirgo immaculatus. ab omni in
teger labe. Ipso dño nro ihu xpō dignante. cui ē cum patre honor.
uirtus laus. gloria & imperium sempiternum in unitate sp̄s s̄i.
Per omnia saecula saeculorū. Amen.

Abb. 137 b

Ad suae damnationis meritum. uerum cum iam cum sub
iugasset & aegyptum. regnaq. quae extra & infra lunitario
glomerabantur per circulum. suo crudelissimo subigeret domi
nati. hierosol. manu adire. ecclesias xpi subuertere. totamq.
finitimam regionem uastauit. incendit. atq. p̄dauit.)
Ad sepulchrum ergo dñi cum uoluisset accedere. territus re
dit. Sed tamen ligni salutaris partem. quam religiosa re
gina ibi in testimonium uirtutis reliquerat. asportauit.)
Fecerat namq. sibi turrem argenteam. in qua inter lucen
tibus gemmis. thorum exstruxerat aurum. ibiq. solis qua
drigam. & lunae uel stellarum imaginem collocauerat. atq.
per occultas fistulas aquae meatus adduxerat. ut quasi dñ.
pluuiam de super uideretur infundere.) Et dum sub ter
raneo specu. equis incircuitu trahentibus. circumacta tur
ris fabricata moueri uidebatur.)
quasi quodam modo rugitum contrui. iuxta possibi
litate artificis mentiebatur.) In hoc itaq. loco sedem
sibi parauerat. atq. iuxta eam quasi collega dñ. crucem do
minicam posuerat. & filio suo regno tradito. ipse in fano
huiusmodi residebat.) Illo itaq. tempore. heraclius
arcem tenebat imperii. uir armis strenuus. lingua eru
ditus. totus tamen erat fide catholicus. & erga dñ. cul
tores supplex. beniuolus. ac deuotus.) Pergens igitur
filius chosdroe contra eraclium. iuxta danubium mag
num. fluiuium cum suo consedit exercitu. Tandem in

adaemonib, erepti. multiq. auarus sunt infirmita-
 tib' liberati. Tunc imp' oratione peracta. offe-
 rent multa donaria. eccl'as dī reparari fecit ex regi-
 is sumptib'. reddens priuilegia auctoritate p'ata.
 restituens captiuos in propria. . dans oportuna
 praesidia. constantinopolim rediit fretus uirtu-
 te diuina. secum perseverante in scaē crucis signa-
 culo. miraculorum premio. i donante dñō nrō
 ihū xpō. cui est honor & gloria. cum patre & spū
 scō. omnipotenti dō. per omnia saecula saeculo-
 rum. amen.

Atamus

at. prodigio.

ITEM IN ALIO
miraculorum p
rimo signo.

fi

memorię commendasti. Quod si om̃s scriptores ecclesiasti-
 cos scire desideras. Inani labore tabescas. cum hodie que-
 & usq; In fine sęcli non desint. qui utilia scribere possint.
 Si tam antiquos auctores nosse uolueris. lege librũ beati
 hieronimi de illustrib; uiris. a sęcō pętro. usq; ad seipsũ.
 & gennadii toletani epi. ab ambrosio usq; ad eundẽ gen-
 nadiũ. **V**ALE. aliquando tibi satis sit exhausti.
 Sed quid tibi auiditate tuã Inputo. cũ meã socordia
 Ipse rephendo. Modosq; qui om̃a tibi p̃sperat. p̃sperũ
 mihi p̃duxẽ ad memoriã. cuius epigrammata. licet Inui-
 tus habes. In corde descripta. Libros aũ eius de uita acti-
 ua & contemplatiua nescis adhuc. Quos si didiceris &
 obseruaris. uitam dem aliquando aperĩã quid iugiter
 sacerdoti nomine significẽ. episcopatu dignissimus
 eris. Eheu. sed mihi tum quam molliter ossa quiescent.
 Iterum. iterumq; ualeto.
 Lerneat paludi. uel ydrino capiti. seu certe rogo flagran-
 ti te compara ueri. quorũ singula. aliud quo crebri

Abb. 137a

Et apostoli cum illud ministerium assumere quo per impositionem
manus datur spiritus sanctus & sobrium expectare atque per uigilem horam
resurrectionis dominicae. In qua sacramenta nostrae redemptionis
accepisti. paululum somno gustato. ita mox ad ecclesiam & morante
comptus provocat & corpore. utiure ministerii sui strenuus ex
secutor. gregis sibi commissi bonus pastor. ante oculos summi pa
tris familias appareat. Mecum reputans quia haec uelut ingeniosi
sedulo didicerat. Latus aliquid absertam uiam portauit. sed rursum
ualde turbatus sum. quia difficiliora quaeque legis & prophetarum
quae mihi di gratia nota sunt. uobis omnimodo incognita esse re
cordatus sum. reputans ne dominus episcopus & mihi & magistro meo. & quod
per omnibus me sollicitudini grauissimum est uobis dominus episcopus
indignarecur. Quia igitur & pondus officii sacerdotalis. & uiam
impertiam ex parte didicisti. obsecro dilectissimam th indolentiam
celsitudinis urae. ut si ad huius ministerium ascendere desideras.
ad domum patris quondam. & nunc frater uiri nequaquam declines. sed
statim ad monasterium reuertemini. si me uolueris socium habere. Alio
quin. hereditatem uiam uisitate. & illam cum fratribus uiris diuidite.

th uolueris meae

111
Honus habet pugnas nec adeo durus ipse tumultu

Sternitur a neo decimo mezentio usque

Undecimo uicta est nonequo Marte Camilla

Duodecimo turnus diuinis occidit armis

Duo decimo turnus diuinis occidit armis

Undecimo uicta est nonequo Marte ac Camilla

Hippocrita greco sermone in latinum simulator

interpretat. q. bonum se palam ostendit: hippo eni

salutem. crisinuulatu interpretat. Mammone

sermone siraco. diuitie nuncupant.

Nent. silent. t. tingunt. Diffamant. et fa

ma p. licuerunt. Ymator eni greci annu

dicunt. Olor auis est que greci cignu

appellant. olor au. dic. q. totus sit alb.

blumus. Nullas eni meminit cignu ni

gru. olo eni grece totu dicitur

gata ē contra arium. ccc. xviii. patrū. temporib; lulii pa-
 pae sub constantino principe. Secunda in constantino-
 poli. cl. patrū. contra macedonū & eudoxium. tē-
 porib; damasi papae. & gratiani principis. Tercia
 in epheso. cc. patrū. contra nestorum. augustae
 urbis epīm. sub theodosio magno principe & papa
 caelestino. Quarta in calcedone patrū. dc.
 xxx. contra eutichianum. nefandissimū p̄salem mo-
 nachorū. sub leone papa. temporib; martiani
 principis. Quinta item in constantinopoli contra
 theodorū & om̄s hereticos. temporib; uigili papae
 sub iustiano principe. Sexta etiam temporib;
 papae agathonis sub principe constantino residentib;
 legatis apostolice sedis. cum alius. cl. patrū. celebra-
 ta ē grecoq; sermone conscripta.

Expositio sermonū antiquorū. fulgentii.
Sandapila. ferasum mortuorū ignobiliū atq; dan-
 natorū dicit. Usipillo nes. baules. siue nudatores

127.
ē puenituf.

Vulturuf. Inuentor ferrarie areis.

Escolapius. Inuentor forpices.

Ofneus. primus plantator urum.

Cadmus. Inuentor aeris.

Chiron. Inuentor medicing.

Tirrenus. Inuentor cubayum.

Ceres. Inuentrix molarum. & aratri.

NOMINA VENTORUM.

Subsolanus. Ostromiuunt.

Eurus. Ostundroni.

Euro auster. Sundostroni.

Auster. Sundroni.

Auster africanus. Sunduestroni.

Africanus. Uuestundroni.

Zepirus. Uuestroni.

Chorus. Uuestnordroni.

Circius. Norduestroni.

Septentrio. Nordroni. In nomine
 Aquilo. Nordostroni. In nomine
 Vltimus. Ost nordroni. In nomine

NOMINA MENSURARUM

IAN.	Quintarmanoth.	in mensura
FEB.	Hor nunc.	in mensura
MAR.	Longzinmanoth.	in mensura
APR.	Ostarmanoth.	in mensura
MAI.	Quinnimanoth.	in mensura
IUN.	Brachmanoth.	in mensura
IUL.	Heuumanoth.	in mensura
AUG.	Aranmanoth.	in mensura
SEP.	Quintumanoth.	in mensura
OCT.	Quindunmanoth.	in mensura
NOV.	Heribistmanoth.	in mensura
DIC.	Heilagmanoth.	in mensura

II
nisi uoluitum & positum in presepio. Et su-
bito facta est cum angelo multitudo militiae
celestis laudantium dñm & dicentium Glori-
a in altissimis dō & in terra pax in hominib;
bonę uoluntatis.

Loquebantur adinuicem transcamus
usq; bethleem & uideamus hoc uerbum
quod factum est quod dñs ostendit no-
bis. Et uenerunt festinantes & inuenerunt
mariam & ioseph & infantem positum in
presepio. Uidentes
de uerbo quod dictum erat illis de puero hoc.
Et omnes qui audierunt mirati sunt & de his
que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria
autem conseruabat omnia uerba hec conferens
in corde suo. Et reuersi sunt pastores glori-
cantes & laudantes dñm. In omnibus que au-
dierant & uiderant sicut dictum est ad illos.

Deutscher. Staatsbibliothek München
(Photostelle)
cod: Lat. 35-14
fol./s.: II

Bayr. Staatsbibliothek München
(Photostelle)
cod: Lat. 3514
fol./S.: 171

Ex oleo hie ca chrysa precioso sa nqvine p fusa sancti martyris theodoli con lant
mouente h de qui celuperat terrorum ignibus mundum cum suis flo ribus dex
trumphe glo rie p ve nit ad regna celeste quem hic corporaliter regnare cre dimus h
defensione muniti a deo confugimus.

bum erat apud dñm & dñs erat uerbum. Hoc
erat in principio apud dñm. Omnia per ip
sum facta sunt & sine ipso factum est nihil.
Quod factum est in ipso uita erat. Et uita erat
lux hominum & lux in tenebris lucet & tene
bre eam non comprehenderunt. Fuit homo
missus a dō cui nomen erat iohannes. Hicue
nit in testimonium ut testimonium perhi
beret de lumine ut omnes crederent p illum.
Non erat ille lux sed ut testimonium perhibe
ret de lumine. Erat lux uera que illuminat
omnem hominem uenientem in mundum.
In mundo erat & mundus per ipsum factus est
& mundus eum non cognouit. In propria ue
nit & sui eum non receperunt. Quot quot au
tem receperunt eum dedit eis potestatem fi
lios dñi fieri his qui credunt in nomine eius.
Qui non ex sanguinibus neq; ex uoluntate car

Bayern: Staat	Leibniz-München
lat.	35° 14'
lon.	11°

Abb. 140a

enim super hoc. dñs de ouro; sed audite
 consilium meum. et reducite captiuos;
 quos ^daduxistis de fratrib; uñs. Quia ma
 gnus furor dñi iminet uobis. Stete
 runt itaq; uñ de principib; filiorum ef
 fraim. azarias filius iohannan. barachias
 filius mosollamoth. et ezechias filius sel
 lum. et amasias filius adai. contra eos qui
 ueniebant ^{de} prelio. et dixerunt eis. Non
 introducetis hic captiuos. ne peccemus
 dño. Quare uultis adicere super pecca
 ta nra. et uetera cumulare delicta.
 Grande quip ^{pe} peccatum est. et ira furoris dñi.
 iminet super uos ^{isr.}. Dumiseruntq; uñ bel
 latores predam et uniuersa que coepe
 rant corā principib; et omni mul
 titudine. Steteruntq; uñ quos supra
 memorauimus. et aprehendentes cap
 tiuos ^{isr.} dixerunt. uestierunt

operum priorum et nouissimorum. scripta
sunt in libro regum iuda et isrl. Dormiuntq;

achaz cum patribus suis et sepelierunt
eum in ciuitate ierlm. Neq; enim recoepe-
runt eum in sepulchris regum isrl. regnauitq;

Lvii. ezechias filius eius pro eo. **I**gitur ezechias .xlvi.
regnare coepit cum uirginitate quinq; et
annorum. et uiginti nouem annis regnauit
in ierlm; nomen matris eius abia filia
zacharie. Fecitq; quod erat placitum in
conspectu dñi. iuxta omnia que fece-
rat dauid pater eius. Ipso anno et mense
primo regni sui apparuit ualuas domus
dñi et instaurauit eas. Adduxitq; sacer-
dotes atq; leuitas. et congregauit eos in
^{plena} partem orientalem. dixitq; ad eos. Au-
dite me leuite et sanctificamini mundate
domum dñi et patrum ustrorum. auferite
omnem inmunditiam de scuario. Pecca-

Bayer. Staatsbibliothek München
Fotostelle

cod: *lat.* 1300.1.

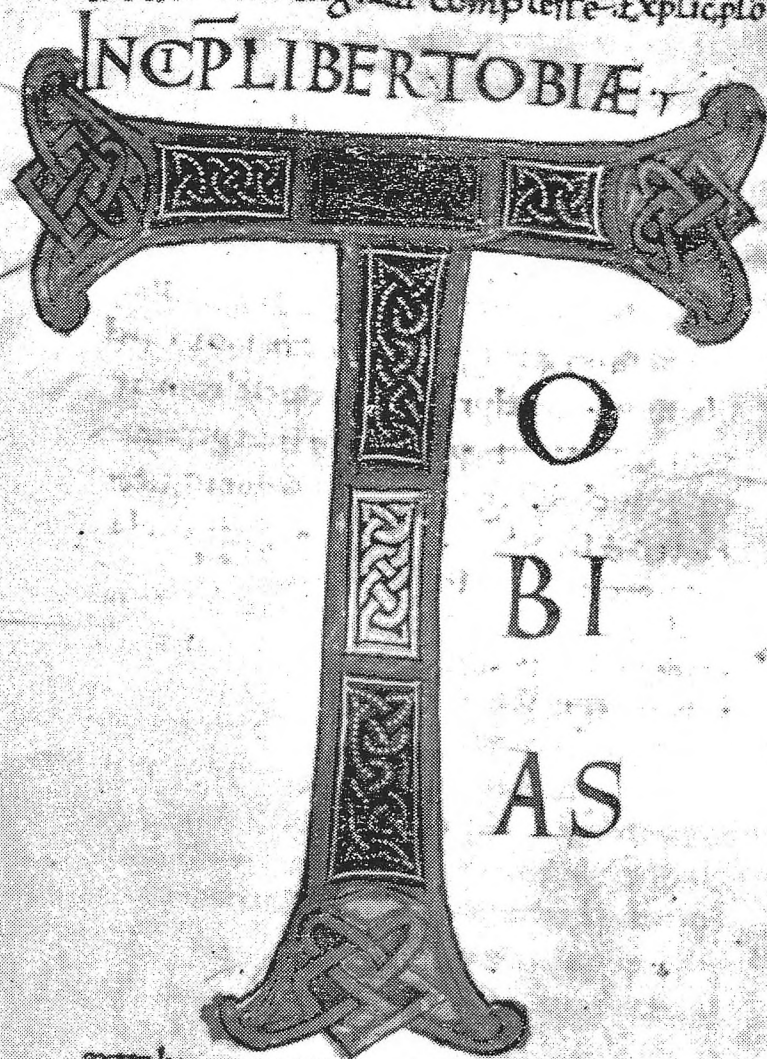
fol./s.: *73* *R*

exente ingentib; multis non erat rex similis
ei. et electio deo suo erat. et posuit eum
ds. regem super omnem isrl; et ipsum ergo
ad peccatum adduxerunt mulieres alie
nigene. Numquid et nos inobedientes faciem;
omnem malum grande hoc. ut preuarice-
mur in deo nro. et educamus uxores pere-
grinas. Defilius autem ioiada. filius elia
fib; sacerdos magni. gener erat sana
ballath. orontis. quem fugavi ame. Re-
cordare dñe dñi meus aduersum eos. qui
polluunt sacerdotium. Iusq; sacerdotale
et leuiticum. Igitur inclauit eos de omib;
alienigenis. quosq; in ministerio suo. et in o-
blatio ne. lignorum. In temporib; constitu-
tis et in primitiis. Memento mei dñe meus
in bonum. EXPLICIT LIBER I GRAE;

INCIPI PROLOGUS
S. IERONIMI PRESBITERI
IN LIBRO TOBIAE
h. iohannis. et heliodoro epis. hieroni-
mus pbr. inclino salutem. Mirari non
desino. ex actionis sue instantiam. Exi-
git senem ut librum chaldeo sermone
conscriptum. ad latinum stilum trahim;
ibrum utiq; tobiae quem hebrei de catha-
lago diuinarum scripturarū secantes.
hisq; atriographis

monte hebraico. utriusq; linguae peritus
simum loquacem repperiens unius diei
laborem arripui. et quicquid ille michi
hebraice ^{uerbis} expressit. Hec ego actione
rio. sermonib; latinis exposui. Orationi-
busq; ut mercedem huius operis compensa-
bo. cum gratum uobis didicerome quod
uobis estis dignum completre. Explic prologus

tribu et ciuitate neptalim. quae est
in superiorib; galilee. supra naason
post uiam quae ducit ad occidentem.
in sinistro habens ciuitatem sepheth.
Cum captus esset in eliebeth salmanasar re-
gis assyriorum. in captiuitate positus.
uiam uirginitatis non deseruit. Itaque omnia
quae habere poterat. cotidie concapti-
uis suis. quierant ex genere impera-
ret. Cumq; iunior esset omnib; tribu
neptalim. nichil tamen puerile gessit
in opere. Deniq; cum irent omnes ad
uitulos aureos. quos ieroboam fecerat
rex isrl; hic solus fugebat consortia
omnium. et pergebat ad iertm ad tem-
plum dñi. et ibi adorabat dñm inclm isrl.
Omnia primitiua sua. et decima suas fide-
liter offerens. Itaque inter octo annos profe-
lit et aduersus

etere ingenab; multis non erat rex similis
ei. et electio deo suo erat. et posuit eum
deus regem super omnem isrl; et ipsum ergo
ad peccatum adduxerunt mulieres alie
nigene. Numquid et nos inobedientes faciem?
omnem malum grande hoc. ut preuarice-
mur indeo nro. et deducamus uxores pere-
grinas. ~ Defilius autem ioiada filius elia
filius sacerdotis magni. gener erat sana
ballath orontis. quem fugavi ame. Re-
cordare dñe dñi meus aduersum eos qui
polluunt sacerdotium. Iusq; sacerdotale
et leuiticum. Igitur in clauicor de omib;
alienigenis. quosq; in ministerio suo. et ino-
blatio ne lignorum. In temporib; constitu-
tis et in primitiis. Memento mei dñe meus
in bonum. EXPLICIT LIBER EGRÆ.

ii ordine sacerdotum
et in unumq;

RICIUS III.

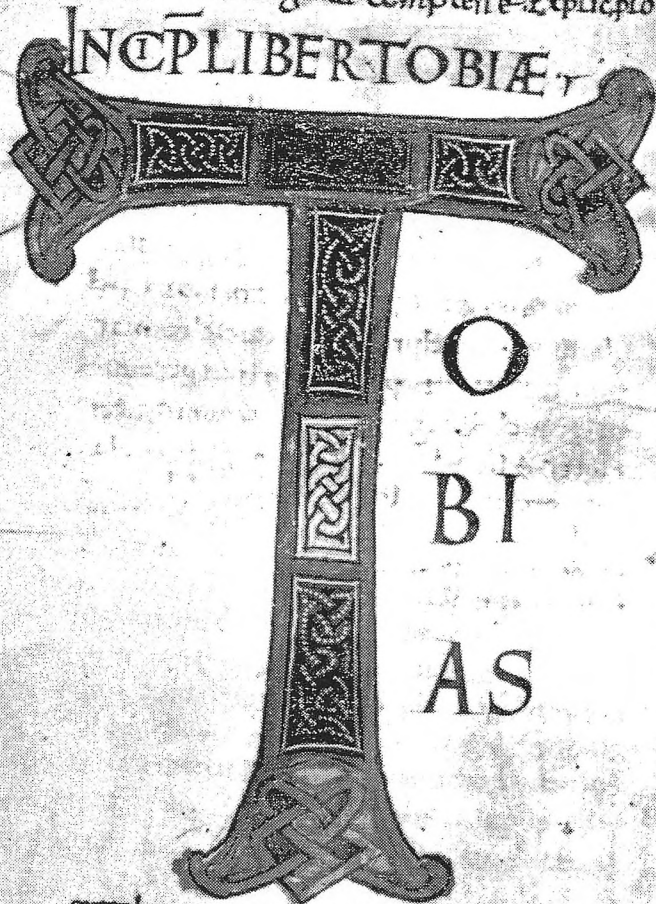
D. H. L. S. A.

INCIPI PROLOGUS
S. IERONIMI PRESBITERI
IN LIBRO TOBIÆ.

Chromatio. et beliodoro epis. hieroni-
mus pbr. in dñor salutem. Mirari non
desino. ex actionis sue instantiam. Exi-
git enim ut librum chaldeo sermone
conscriptum. ad latinum stilum traham.
Librum utiq; tobiæ quem bebrei de cacha-
lago diuinarum scripturarū secantes.
hisq; agiographa memorant. mancipa-
runt. Fecit aut desiderio uro. non tamen
meo studio. Arguunt enim nos bebreorū
studia. et imputant nobis studia contra-
rium canonem latinis auribus ista trans-
ferre. Sed melius ēē iudicans pharise-
orum iudicio displicere. episcoporum
uim omib; deseruire. instat ut potui.
Et quia uicina est chaldeorum lingua ser-

moni hebraico. utriusq; lingue peritus
simus loquacem repperiens unius diei
laborem arripui. et quicquid ille michi
hebraicis ^{uocib;} expressit. Hec ergo actione
rio. sermonib; latinis exposui. Orationi-
bus uis mercedem huius operis compensa-
bo. cum gratia uobis edidicerome. quod
iubere estis digni completere. EXPLICIT PRO-

extrinsece et ciuitate neptalim. quæ est
in superiorib; galilee. supra naa son
post uiam quæ ducit ad occidentem.
in sinistro habens scutatem sepheth.
Cum capte ēēt in dieb; salmanasar re-
gis assyriorum. in captiuitate positæ.
uiam ueritatis non deseruit. Itaque omnia
quæ habere poterat. cotidie concipit
uis fratrib; querant ex genere impera-
ret. Cumq; uuior ēēt omnib; in tribu
neptalim. nichil tamen puerile gessit
in opere. Deniq; cum irent omnes ad
uitulos aureos. quos ieroboam fecerat
rex isrl; hic solus fugebat consortia
omnium. et pergebat ad iertm ad tem-
plum dñi. et ibi adorabat dñm cunctis.
Omnia primitiua sua. et decimas suas fide-
liter offerens. Itaque inter octo anno profe-
ctus. et aduenit. ministrare et omnem
decimationem. Hec et uis similia secūm
legem dei puerulus obseruabat. Cum
uero factus fuisset iur. accepit uxorem
annam de tribu sua. Genuitq; ex ea filiū.
nomen suum imponens ei. Quæ infamia
timere dñm docuit. et abstinere ab omni
peccato. Igitur cum per captiuitatem
deuenisset. cum omnibus suis. et omnes

K. Berg, Notes on the Dates of some early Giant Bibles

in: Acta ad archaeologiam et antiquariam historiam

Pravoslavna 2 (1965) Plate I

2 Nec
74, 286

inter ferebat sicā quā conuenerat in na-
facere et nichil letur. auro. sed quia regi
resistere non poterat. oportunitate obser-
uabat. quā preceptū per ficeret.

At machabeus uidens austerius secū age-
re maiorem et consuetū occursum.
fero eius exhibentē. intellegens non ex bono
esse austeritatem istam paucissimorum congre-
gatis occultauit se a maiore. Quod ut
ille cognouit. fortis serasuro puentum
uenit ad maximū. et scissimū templum
et sacerdotibus soluas hostias offerenti-
bus iussit sibi traditurum.

Quibus cum iura mento dicentibus ne-
scire se ubi esset ^{qui} et querebatur. Ex-
tendens manū ad templum iurauit. Nisi
mibi uinctū iudam tradideritis. istud
sanū impiam eam deducam. et al-
tare effodiam. et templum hoc libero
patri consecrabo. et his dicit ab eis. Sa-
cerdotes autē prostrantes manus in ex-
lum. inuocabant eum qui semper propu-
gnator est gentis ipsorum. haec dicentes.
Iudā qui uniuersitatis nullius indiget

74, 35

nibus proiecit super turbas. inuocans domina-
to rem uite ac sps. ut hanc illi iterū redderet
atq. ita uita defunctus est. Cap. **M**

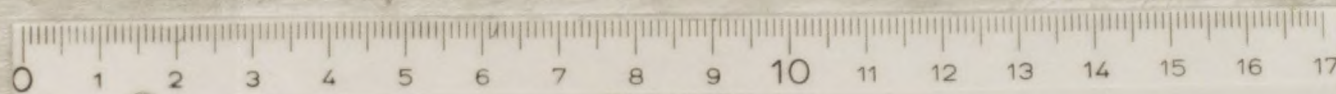
Nicanor autē ut comperit iudam esse in locis
samarie. cognauit die sabbati cum omni
impetu comitē. ludaeis uero qui illum per-
necessitatem sequebantur dicentibus. ne ita
fero citq. et barbare feceris. sed honorem tri-
bue diem scificationis. et honora eum qui
uniuersa conspexit. At ille infelix interroga-
uit. si est potens in seculo qui imperauit diem
sabbatorum. Et respondentibus illis. est dñs
uiuens. ipse in celo potens qui iussit agi
mam diem. At ille ait. Et ego potens sum
terram. qui impero sumi arma. et negotia regis
impleri. Tamen non obtinuit ut consump-
ficeret. et nicanor quidem cum summa super-
bia cretus cognauerat cōmune tropheum
statuit de iuda. Machabeus autē confide-
bat semper cum omni spe auxilium sibi ad
ad futurū. et hortabatur suos ne formida-
rent ad uentū nationū. sed immente habe-
rent adiutoria sibi facta de caelo. et nunc
sperarent ab omnipotente ad futuram sibi

75, 8

Bibl

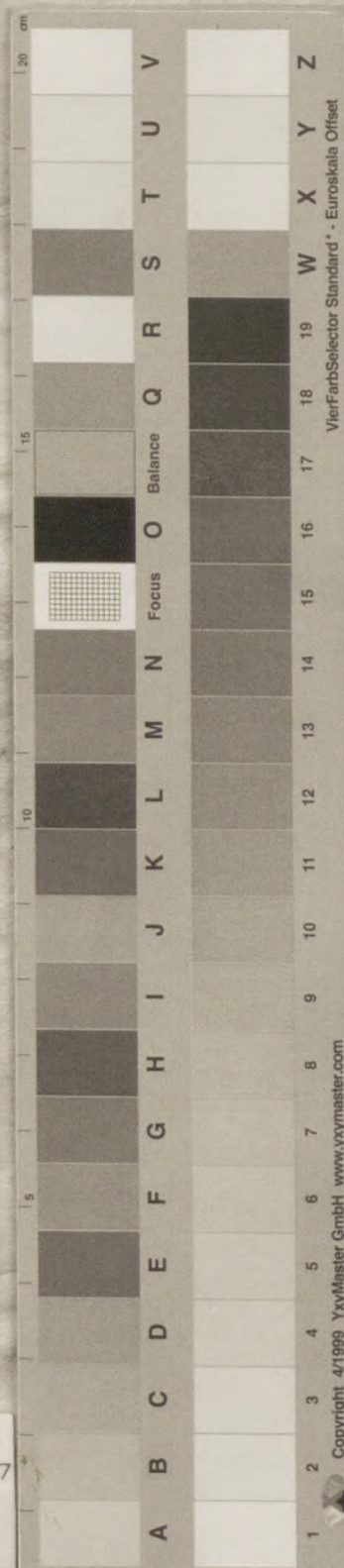
Reuss 1840

V. 8. 7

FLEXI®

SHATTERPROOF

Copyright 4/1999 XyzMaster GmbH www.xyzmaster.com

2 Mcc 15, 18

utq. propatib. et cognatis. minor sollicitudo.
Ma. cimus uero et primus proficitate timor
erat repli. sed eos qui in ciuitate erant. non
minima sollicitudo habebat. prohis quicon
grissuri erant. Et cum iam omis sperarent
iudicium futurū. hostesq. ad esse atq. exer
citus esset ordinatus. Bessie equitesq. oportu
tuno in loco co. positi. considerans macha
beus aduentū multitudinis. et apparatus
uariū armorū. ac ferro citatē bestiarum.
extendens manus in caelum. prodigia faci
entem dñm inuocauit. qui non scdm armo
rentia. sed pro ut ipsi placet dat dignis
ctoriam. Dixit aut inuocans hoc modo.
Tudnē. misisti angelum tuum sub ezechia
rege iude. et interfecisti decem milia sennache
rib. et nunc tuus agnus tuus. et nunc
dominator caelorum mit. angelum tuum
ante nos. in timore et tremore magnitu
dinis brachii tui. ut metuant quicum blas
phemiam uerbum. aduersus sem. populum
tuum. et quidem ita per orant. Nicanor
aut et qui cum ipso erant. cum tubis et canti
cis admo uebant. ludas uero et qui cum eo

2 Mcc 15, 26

porib. hebrais ciuitate possessa. Ego
quoque in his finem faciam ser. monis. et si qu
dem bene ut historie compert. hoc uel in
et ipse. Si autem minus digne concedendū
est mihi. Sicut enī unū semper bibere aut
semp aquam contrarium est. alter nis autē
uti dolectabile. ita legentibus si semper ex
actus sit sermo. non erit ut ingratius. hic
ergo erit consummans.

2 Mcc 15, 38

(V)

15, 40

EXPLICIT LIBER
MACHABEOR V. II

Clin 29158

1 Mcc 15, 18
1 Mcc 15, 26

In
2, 22

...ad adam. Dixitq. ada. Hoc nunc
...ex offi. meis & caro decur ne mea.
...vocali. unago. qm de uero suo
...supra. Qui obrem relinquo ho
...pate & matre suam & aderebit
...uoxi suae & erit duo in carne una.
...aut utq. nudi.

...a merubescunt.

...cullitione cunctis
...que fecerat dñs dñs.

...Carpece nōb dñs ut
...de omibz paradisi.

...De hinc in ligno
...ueſci mur. De fructu

...medio paradisi pcepit
...dñs mñ. & ne tange

...ne mortem. Dixit
...Nepit qui mor

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

...mñ. & mñ. & mñ.

Clm 29157^a

3^m de quo pcepit tibi nec comedere. com

...dñs. Dixitq. adam. Mulier quā dedi

...sti mihi socii. dedit mihi de ligno

...& comedi. & dixit dñs ad mulierem.

...Quare hoc fecisti. Quare respon dit. Ser

...pens decepit me. & comedi. Et ait dñs

...ad serpentem. Quia fecisti hoc

...malitiam tuas eris inter omnia animalia terrae.

...& bestias terrae. Super pedes & uentre tuu

...gradiaberis. & terrā comedet cunctis di

...ebit uine tue. Inimicitias ponā inter te

...& mulierem. & semin tuū & semen illi.

...proſectus cap tui. & tu insidiaberis ut

...caneas ei. Mulieri q. dixit. Multiplica

...bo eripnas uas. & conceptus tuos in

...dolore paries filios. & suburi pensa

...ueris. & ipse dominabitur tui. & dñs

...uero dixit. Quia audisti uoc uxoris tue

...& comediſti de ligno ex quo pcepit tibi

...nec comedere. malitia tua inope

...runt. In laboribz comedet herba cunctis

...diebus uite tue. Spiritus & tribulus ger

...minabit tibi. & comedet herbā terrae

...in sudore uultus tui pascere panem tuum

...donec reuerſus intēra deq. sup tuis

...q. puluis es & in pul uerē reuerſus.

Et tuocm ada nom uxoris suae. & q. ma

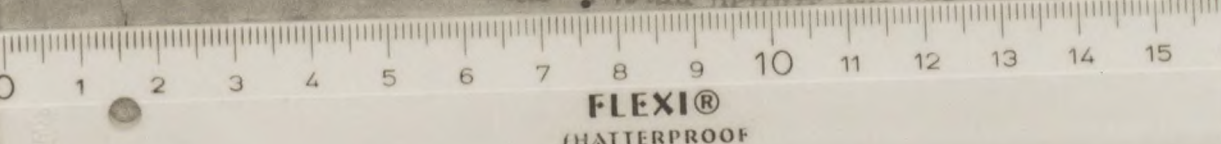
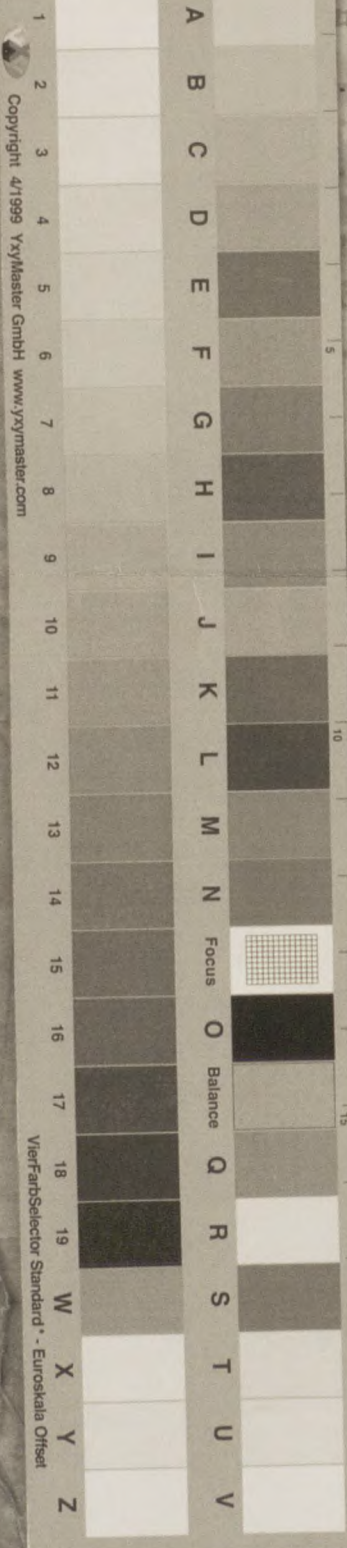
...fecit cunctis animalibus. N. H.

...& q. dñs. Ada & uxor ei unius

...pelliculus. & uidit as & ait. Ecce adam

...sicut & quasi unus ex nob. Scitns bonu

...& malu. Ne aut nescit

ostendit kin infigu. ut nen mnt h
cere omi qui inue nst en. & gressu q
kam akicidm. habent in p pignu
ad omnia lrm plagm. adu. Cognoant
ut kam uxore sua. quecep & peper
enoch. & thedianit emire. nocant
nomel exnot fili su enoch. Porro
enoch genuit nad. & nad genuit mru
rel. & mru rel gn mntad. & mru
fad gn lmech. & mru p uxore dnat
nom um ada. & nom alteri tella.
emru p ada abel. gntur pat habent
na mntem. & pntem. & nom mnt
et mba. ipse fuit pat emru m cythra
& organo. Sella qz gn mba kam. gnt
malleator. & faber mru mru. & mru
ferr. Soter a mba kam mru. Dixit
lmech uxore suu. id est alle. Xudu
mru mru. mru mru. mru mru.

et lmech pntem. & pntem. & nom mnt
emru p ada abel. gntur pat habent
na mntem. & pntem. & nom mnt
et mba. ipse fuit pat emru m cythra
& organo. Sella qz gn mba kam. gnt
malleator. & faber mru mru. & mru
ferr. Soter a mba kam mru. Dixit
lmech uxore suu. id est alle. Xudu
mru mru. mru mru. mru mru.

et lmech pntem. & pntem. & nom mnt

<<< SENTENTIAE - INQUISITIO IN UOL. 2 >>>

<<< 1 >>>

In quorum pene confinio est Thessalonica.

Fides vestra quae est in Deum, profecta est.

Cassiodori discipulus - Commentaria in epistulas sancti Pauli

Cl. 0902 b (M), Ad Thessalonicenses I, cap. : 1, col. : 639, line a : 50

****Ab** **idolis** ad Dominum ****conversa****.**

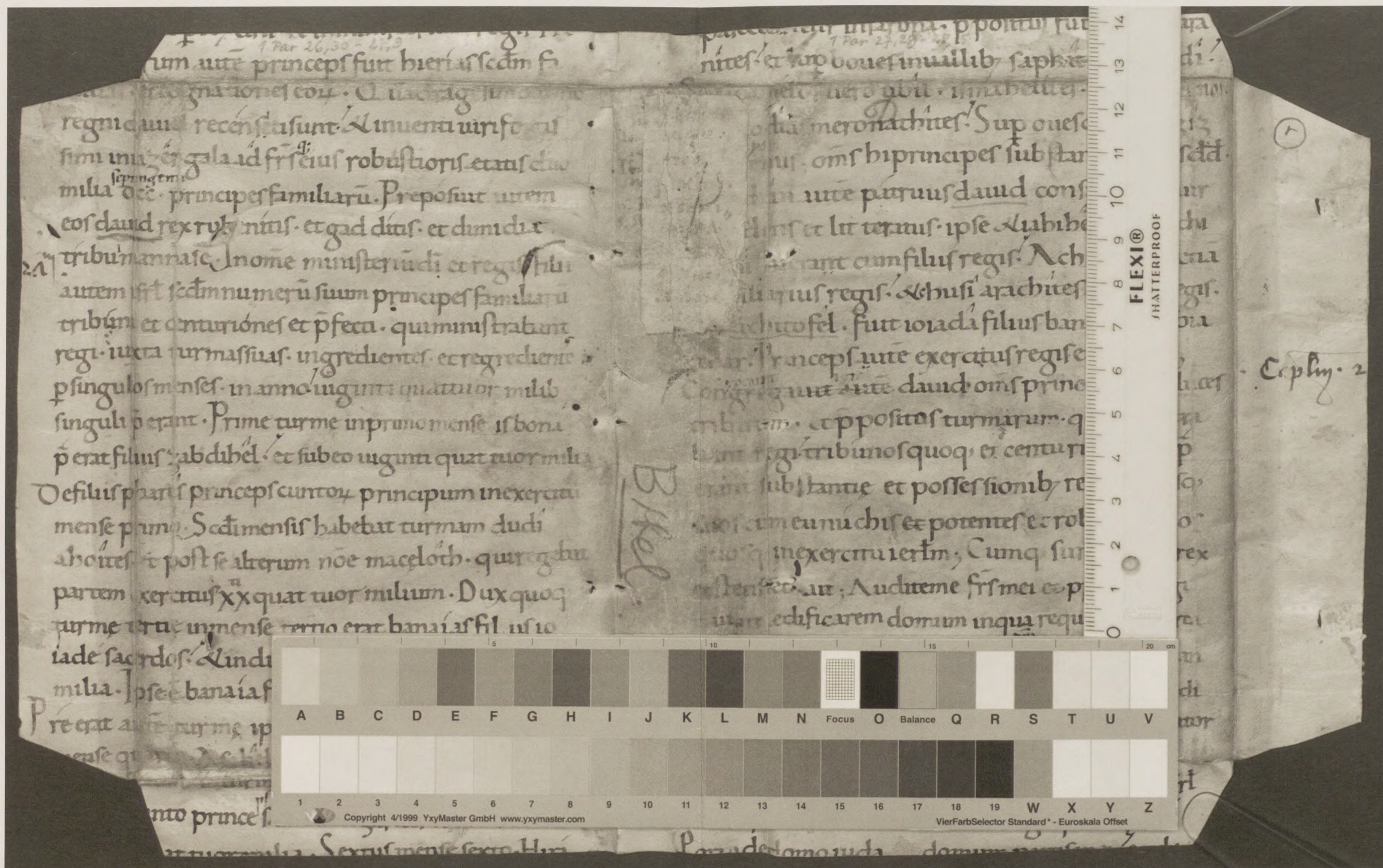
D

PL 68

1, 8

Ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui.

Ita ut nobis incipientibus aliquid de vobis ad eorum aedificationem loqui, ipsi optime scire se dicant.

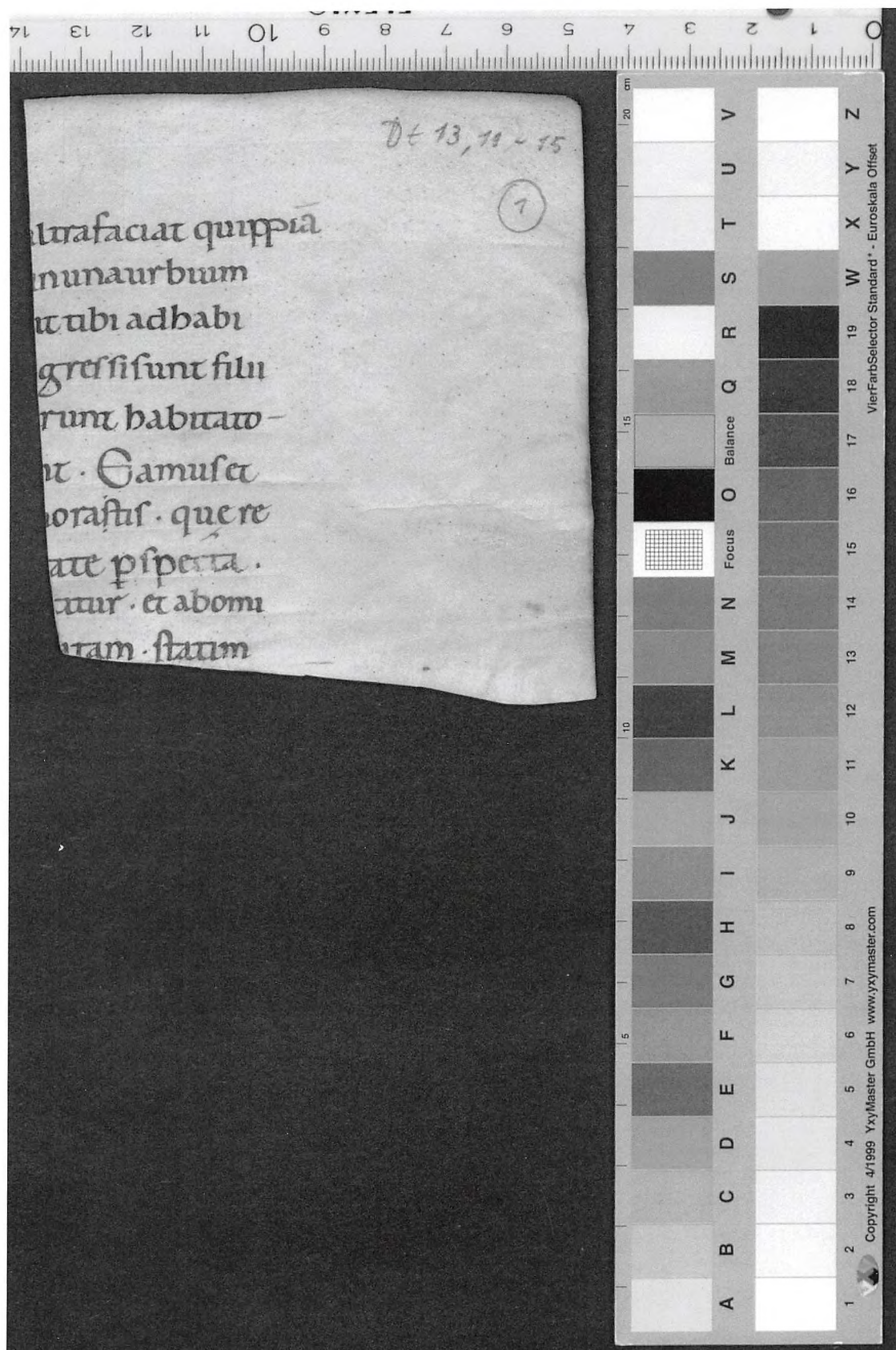
Clm 29265/16²

Clm 29265/16²

1 Par 28, 15-
29, 1

cuiusq. candelabri. et uicinaru. Similiter
et candelabris argenteis. Et lucernis eoru pro
diuersitate mensure. pondus argenti tra-
didit. Aurum quoq. dedit mensa pro
positionis p diuersitate mensuraru. Similiter et
argentum in alias mensas argenteas. Adfu-
simulasq. et phyalas. Et timbula ex auro
purissimo. et leuinculos aureos p qualitate
mensure pondus distribuit in leuinculum
et leuinculum. Similiterq. et leones argen-
teos. diuersum argenti pondus separauit.
Altari autem in quo adolebitur incensum aurum
purissimum dedit. et ut ex ipso fieret simili-
tudo quadrigę cherubim extendentiu alas.
Quelantum arcam foederis dñi. Omnia in d
uenerunt scripta manu dñi ad me. ut intel-
legerem uniuersa opa exemplaris. Dixit q. q.
dauid salomoni filio suo. Viriliter age et con-
fortare. Et fac ne timeas. Et ne pauescas. Dñs
enim dñs m tecu erit. et non dimittet te. nec
derelinquet. donec perficias omne opus muni-
teru domus dñi. Ecce diuisiones sacerdotu
et leuitaru in omne opus ministeru domus dñi
assistent tibi. Et parati sunt. Et nouerunt
tam principes quia ppli facere omnia precepta;

in celis sunt. et in terra tua sunt. Tuum
 regnum. et tu es super omnes principes diuitiarum
 et tua est gloria. Tuum est domine regnum. et tu es
 super omnes principes. tue diuitie et tua est gloria. (v)
 Tu dominaris omnium. in manu tua uirtus et
 potentia. in manu tua institutio et imperium
 omnium. Nunc igitur domine confitebimur tibi.
 et laudamus nomen tuum in celis. Qui sego
 sum. et quis populus meus. ut possimus tibi uniuersa
 haec praeferre. Tuas sunt omnia. et quae de manu
 tua accepimus. dedimus tibi. Peregrini enim
 sumus coram te. et adueniens sicut omnes patres nostri.
 Dies nostri quasi umbra super terram. et nulla est mora.
 Domine domine omnis haec copia quam parauimus ut
 edificaretur domus nomini sancto tuo. de manu
 tua est. et tuas sunt omnia. Scio domine quod probas
 corda. et simplicitatem diligis. Unde et ego
 in simplicitate cordis mei letus obtuli uniuersa
 haec. et populum tuum qui hic repositus est iudicium
 in genti gaudio tibi offerre donaria. Domine domine
 abraham et ysaac. et israel patrum nostrorum custodi
 in eternum hanc uoluntatem cordis eorum. et se
 in ueneratione tuam mens illa
 quoque fili meo dauid
 mandatum tuum.

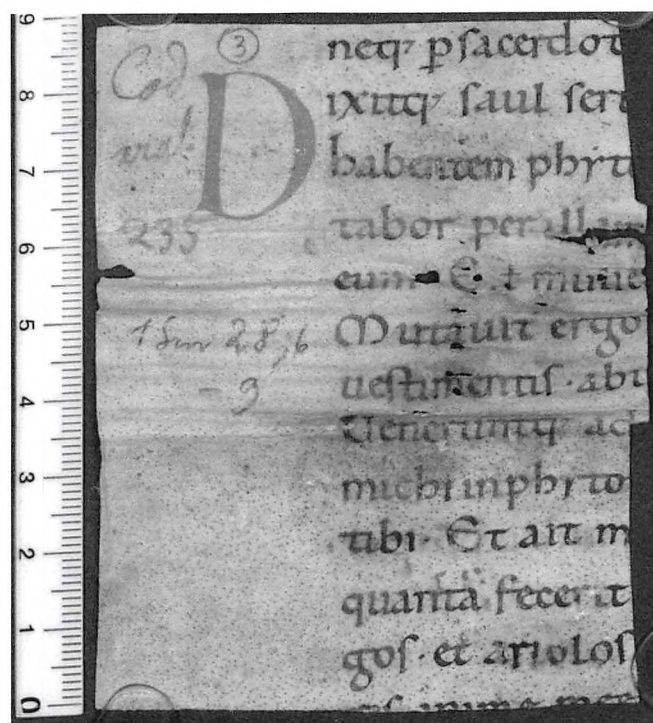

139
Cen 29625, f. 12

Dt 14, 21 - 23

qui intra porta
uende ei. qui
coques edum
partem separa
nascuntur in
des inconspe
ut in
mam frumen
genita de ar
timere dnm

Clin 29625/39, fol. 1v

Cler. 29265/39, f. 31

Gal 1, 1 - 11

x Vos autem in libertate.
x Fratres & super occupatis.
x Videte qualibus litteris scripsi uobis.

EXPLICIT CAPITULA

INCIPIT EPISTOLA AD GALATHAS. Cap. 1.

ANIMUS APLOS NON HABHO

minibus. neque per hominem.

sed per Iesum Christum et deum patrem.

qui suscitauit etiam mortuis et

qui mecum sunt omnes fratres ecclesie ga-

lathas. et uos ex parte deo patre et domino

nostrum Iesum Christum. Unde etiam semetipsum pro

uobis fecit. ut eriperet nos de presentia seculi

iniquitatis. secundum uolumen dei et patris nostri.

Cuius est gloria in seculum seculorum amen. Miror quod

sciam cito transferamini ab eo qui uos uoca-

uit in gratiam Christi in aliud euangelium. quod non

est aliud. nisi sunt aliqui qui uos conturbant.

et uolumen conuerti ad euangelium Christi. Sed

licet nos uideamus angelos de celo euangelizantes uobis

propter quam quod euangelizauimus uobis.

anathema sit. Sicut prediximus. Et nunc

iterum dico. si quis uos euangelizauerit.

propter id quod accepistis. anathema sit.

Modo enim hominibus suadeo. aut do.

Aut quero hominibus placere. Si ad

omnibus placere. Christi seruus non essem.

et enim uos facio fratres euangelium quod de uan-

Clm 29159

Gal 1, 13 - 2, 9

V. 8. 1

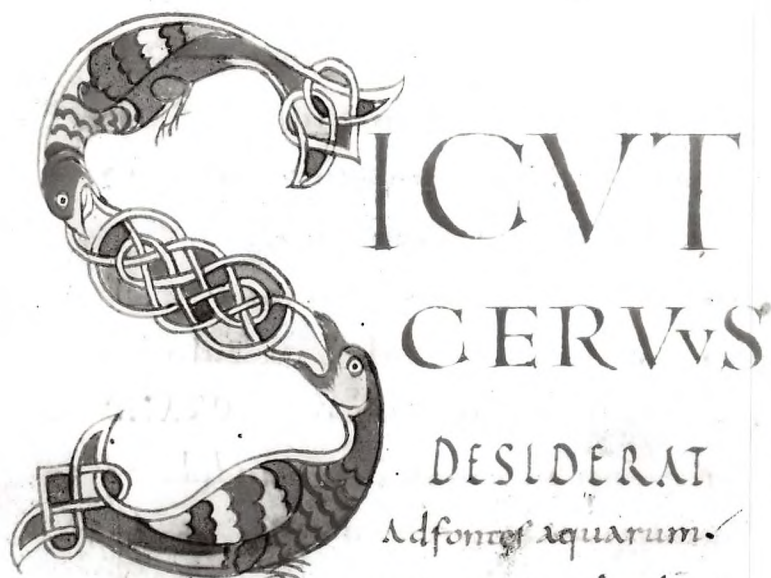
Renr. 1840
Bibel

aliquando. nunc euangeliz. et fidem
qua aliquando expugnabat. et in me cla-
rificabant dominum. Deinde post annos quat-
tuordecim iterum ascendit hierosolimam. cum
barnaba. assumpto etiam. Ascendit autem
secundum reuelationem et contuli ciuillis euangelium
de quo praedico in gentibus. Secorsum autem
his qui uidebant aliquid esse. ne forte in uacuam currere
aut euerrissem. Sed neque. titus qui me
cuius erat cum ecclesia gentilis compulsum. et circum-
cidit. Sed quibus liberos introductos. falsos fratres.
qui sub introierunt explorare libertatem
nostram. qualem habemus in Christo. ut nos in
seruitutem redigerent. Quibus neque ad
orandum cessimus subiectioni. et ut ueritas euangelii
permaneat apud uos. ab his uero qui ui-
debantur esse aliquid. quales aliquando
fuerunt. nihil in ea inter est. Dominus enim pro
sona hominis non accipit. Mihi qui ui-
debantur esse aliquid. nihil contulerunt.
Sed contra cum uidissent quod credimus estis mihi
euangelium proprium. sicut petro apostolo tunc cir-
cumcisionis. Qui enim operatus est
inter petro in apostatu circumcisionis. ope-
ratus est. et mihi inter gentes. Et cum cogno-
uissent gratiam de qua edata estis mihi. iacobus.
et ceteri episcopi. et uobis. qui uidebantur colum-
ne esse. dexteras dederunt mihi et barnabe

Reflex
Manuall
Sumo. 15. 75.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

No. 2
W-GERMANY

ita desiderat anima mea ad te dñs ::

Sitit anima mea ad dñm ¶ uiuum.

quando ueniam et parebo ante facie dñi ::

¶ uerunt mihi Lacrimę meae panes

die ac nocte. dum dicitur mihi

cottidie ubi est dñs tuus ::

Haec memoratus sum et effudi in me

animā meam. qm ingrediar in locū

tabernaculi admirabilis usque

ad domum dñi ::

uica. sed fere decem intererat mili
aria. Veniebat igitur rex singulis
annis cum suis iuuenibus: et sicut
fertur sepius comitabat^r secum
uxor eius. Accidit autem eo t^{em}p^{or}e
quo sc^{ilicet} Leonardus p^{er} eandem tran
siret siluam. ut nimii dolores cir
cumdarent reginam. Ipsa enim
cum rege uiro delectandi gratia
ueniens. ibidem morabatur. ue
rum pregnans pene mortis pro
xima partui periclitabat^r. P^{ro}in
rex et anxius et tristis huius rei
auxilium a multis expetit me
dicis. Quorum nemo ualuit sub
uenire: adibita arte multiplicis
medicinis. Erant itaque...

Clin 3506, 334 R

= Nachsatz, Fragment / Legende des hl. Leonhard, Italien, 11. Jh.

Clm. 3516, f. 11^v

TAV. II

Paulus
Diaconus,
Hist.
Rom.

cf. Wren
NB. 408!

et de nubibus in specie pluuie hic describit. Marco atillio
regulo lucio lulio. libone consulibus. Sallentinibus in apulia.
bellum indicatum est. Captique sunt cum ciuitate simul
brundisini. et de his triumphatum est. Anno cccmo lxxmo
septimo. cum ianidarum urbis rome nomen esset. arma
tamen et tra italiam mota non fuerant. Ut igitur cognosceretur
que copie romanorum essent. census est habitus.
Tum inuenta sunt ciuium capta. cc. xxi. ccca. xxx. minor.
quamquam a condita urbe numquam bella cessassent.
et contra afros bellum susceptum est. Primum appio
claudio. quintum fulvio consulibus in sicilia contra
eos pugnatum est. et appius claudius de afri. et rege
sicilie hierone triumphauit. In sequenti anno ualerio
marco et otacilio consulibus in sicilia

hic afros nullius (sed sequi) per mare resti sunt

iudeos rerum confusio. & uanę clades oppressere;

EXPLICIT LIBER QUINTVS:

INCIP LIBER SEXTVS:

ARCO EMILIO LELIDO QUINTO CATULO

consulib:

cum silla rem publicā conpo

suisset. bella noua

& arserunt: Una in hispania

aliū in galphylia:

& cilicia; tertium in machedonia

quartum in dalmatia: Nam sertorius qui partium maria

narum fuerat. timens fortunā ceterorum qui inter emp

ti erant. ad bellum commouit hispanias: Missi sunt contra

eum duces quintius cecilius. melellus filius eius qui iugur

tham regem uicit. & lucius domitius praetor. In sertorii

duce hirtuleio domitius occisus est: Melellus uario suc

cessu contra sertorium dimicauit: Postea cum impar pugna

solus melellus putaretur: Gneus pompeius ad hispaniam mis

sus est: Ita duobus ducibus aduersis sertorius fortuna

uaria spe pugnauit: Octauo decimo anno p suos occisus ē.

& finis ei bello datus p gneū pompeiu adlescente. & quin

tum melellum prium. atq: omnes ^{civitates} prope hispania inditio

nem populi romani redactae: ad machedonia missus est

appius claudius. p consolatū leuia proelia habuit.

quod difficilior ab honestate quam sola cur su suo auerti potest. Tum res ad sicilia
 profectus est. Fabricius uictis lucanis & samnitibus triumphauit. Consul deinde
 curius dentatus & cornelius lentulus aduersum pyrrum missi. Curius contra cum pu
 gnauit & curius eus cecidit ipsum tarentum fugauit castra cepit. Ea die cesa
 hostium xx milia. curius in consulatu triumphauit prius romam
 elefantos quattuor duxit. Pyrrus etiam ataranto mox recessit. & apud
 argis greciae ciuitate occisus est. Apud iudeos hoc tempore pontifex
 maximus symon omne filius claruit cui cognomen iustus fuit.
 De hinc tarentum pyrrum morte comperita iterum noua arma
 aduersus romanos sollicitauit. Cartaginensium auxilia
 per legatos posuit atque accipiunt. Cartaginenses roma
 nis uincuntur quamuis nondum hostes iudicati senserunt
 tamen se posse a romanis superari. Gaius fauio licinio gaius
 claudio canina consules. Anno urbis condite cccemo
 sexagesimo primo legati alexandri apolomeo missi romam
 uenere & a romanis amicitiam quam petierant obtinuerunt.
 Quinto gulonge fauio pictore consules piceiter bellum co
 mouere & ab insequentibus consules publico sempronio
 appio claudio uicti sunt & de his triumphatum est.
 Condite a romanis ciuitates ariminus in gallia & bene
 uentum in samnia. Tunc etiam a romanis cothrona in
 uaditur. Eo tempore pluribus locis & fontibus cruor fluxit

Myof. Stenobothrus

(Photostella)

lat 3516

NR

belgice & armorici pagandū mare accepisse. quod
 franci & saxonēs infestabant. multis barbaris sepā
 captis. nec predā integrā. aut provincialib; reddita
 aut impāribus missa. cum scipio eē coepisset. consultu
 ab eo admitti barbaros. ut transeuntes cum predā
 exciperet. atque hac se occasione ditaret. a maxima
 no iussus occidi purpuram sumpsit. & britannias
 occupauit. ita cum per omnem orbem terrarū res
 turbatae essent. carausius in britannijs rebellaret.
 achilleus in egypto africanā quinque gentiam infer
 rent. narseus orienti bellum inferret. dioclitia
 nus. ^{herculiū ex cæsare fecit augustū. constantiū et maximianū} maximianum. cæsares. quorum constantius
 p̄ filiā nepos claudii traditur. maximianum. galeriū
 etiā ad finitatem coniungeret. constantius priuignam
 herculi theodorā accepit. & qua postea sex liberos
 constantini fratres habuit. Galerius filiā dioclitia
 ni ualeriam. ambo uxores habuerant. repudiare con
 pulsi. cum carausio tamen. cum bella frustra tempta
 ta essent contra uirum rei militaris peritissimū.
 ad postremum pax conuenit. eum post septenniū
 adlectus. socius eius occidit. atque ipse post eum

17. May 1964
(Photostatic)
cod: lat 3516
line: 64R

ut afflitta roma quantotius subueniret: his ad italia
ueniens. magne cum gothis certamine confluxit: Quib;
ad interitionem poene consumptis. regē totila qui
ultra iam decem annos regna uerat. int fecit.
Uniuersaq; italiam ad p^{re}sentib; se iura reduxit.
Quia uero restant adhuc ^{adhuc} quae de iustiniā augusti feli
citare dicantur: in sequenti dō praesule libello p^{re}menda

EXPLICIT LIBER XVII

HIC BELLUM

ROMANUM

QUARTUM

Deest h^{ic} p^{er} h^{ic} n^{on} h^{ic}
fuit lib^{er} h^{ic} p^{er} h^{ic} long^{us}

HIC BELLUM ROMANUM

QUARTUM

FRANCIS COMITI in abo volu^{it}

finis totius romane explicit dō gratias
finis totius romane explicit dō gratias

finis totius romane explicit dō gratias

EXPLICIT

Nayer, Stenohalictus f. f.	
(Phonostellus)	
con: lat	3576
109R	

hic SERMO S. C. EFR. IN IOSEPH.

O Abraham. dñs isaac. dñs iacob.
benedicte dñs qui elegisti semen
tibi placentiū adque
diligentium dona & mihi saluatore
quatenus adfluat in me alueus pfun
ditatis gr̃e tue in multa largitate. ut
possim preclarū adq; eximū carmen
laudabilis. ioseph q factus ē fortitudo
senectutis patri arche. iacob enarraſe
Hic puer anoua etate utraq; presen
tia xp̃i p̃scripsit. Primamq; plima
culata uirginē facta ē sc̃la que futura
ē uniuerso mundo. Nos ergo fr̃s dilec
ti in xp̃o firmi stemus ñris procutan
tes animabus quatenus sine extollen
tia. sine iactantia audiamus modi uisio
nes. Ego aū fr̃s non solum hoc dico. q̃a
pulcherrimus ē adulescentior iste
magnus ē. & iam admirabilis in humili
tatem inuictoris decorabilis. deo ñtus

Buyer: Sponsoring: Mr. ...
(Photostat)
cop: lat 3516
1091

posteriora dicitur
centum pecunia
ut... filio et hereditate
ia conuicta suadet inpen
nabiliter uir
dirigit
it
ia miltit
et hereditate polimittit
in palatium & qualiter
corum inuenerunt hereditatem
in aquo & ipsi et patet
idem noster uenit
aut
masculi omni paritib; sui
omniun hereditatem
tunc ad in hereditatem
omni eade et hereditatem
ord epof. & cur lina
uestit. facta
ad hereditatem omniun
igualiter in eade liberos
apertib; & eade in eade

suū parvulū IUVOLIVM mih adoptare in filiū quatinus
unus filie uenit maritali cōmercio sociatus. memigrante
meurū fratrorū hereditate magnificus. hoc itaq; qd placuit
regi consiliū qd poposcerat sine dilatione cōpleuit.

Hoc intempr ut ipsi bene nostis sol magna et cunctis terribile
passus est eclipsin. Sexta scilicet hora diei tertia. quattuor die abderaham rex
ur aradamiro xpianissimo rege galicie in bello est superatus.

Sed et in italia octo continuis noctib; mirę magnitudinis
cometa apparuit. nimirum ceritatis igneos ex sese radios fundens.
subsecutura nō multo post fame portendens quę magnitudine
sui misere vastabat italia.

Et siquidē tēpestare hugone rege turpiter expulso. alberti
eius uicē faciens summi romane ciuitatis monarchia obtinebat.
Quē rex hugo quocunq; annis grauitē opprimebat gladio & igne
quę poterat uniuersa consumens. Adeo uiciuitates ppter

μωυατε sedm gre coru meptia hic miseramus queralest
 kais ke. na in sal peri afrodision. tis pte na echi
 Zeyc. kili. nra. nrican. peri. afrodisiwn. Tho. nleom. xei
 domas en n. symusia. ke. tote titefian. eam. na
 ndolias. en. th. synnoyca. k. tote. titefian. eam. na
 exristan. uos. gar en. tes. anst. etes
 EZHTHEIN. OUTOS. EIP. EN. TOUE. ΛΥΦΟΤΕΡΗ. ΦΥΣΗ
 meta morphin epi. dra. contra. epan. na
 meta morphon. en. di. dia. kontra. enathesti. OUTOS
 up. eia. n. na. apof. synatan. ke. na. oia
 ayn. kata. ths. nra. anefkynato. kai. na. oia

[illegible]

Tav. XX - Clim 6388, f. 53v, metà inferiore (III,43). Il più ampio trascritto da F_2 (racconto del giudizio di Tiresia); prima parte.

Tav. XXI - CH
trascritto da F₂ (

S pinea silua hospacio maiore & spissiore sua pactione facientes.

ut siq; ex ea utramu; incideret mucronis p cussione hoem exiret.

Sicq; factu;e uicinis pter unius angustissim; uis aditus demeret.

Locu;g; asperrime confisi uicinas q; cla; curcu;que ^{qua}plustrant.

Accersitu; qua; plures in hispania nuntios dirigunt. Locu; laudant.

uicinasq; q; nichilise habere pmittunt. Centu; deniq; tantu;

modo secu; ^{max} ~~quod~~ saracenos reducunt querare i; huius capere

Interea p uinciali; que illis genserat uicinis assertionem.

inuidia ceptu; int; sese disidere. Alius aliu; iugulare. substan

tia; rapere. & q; qd mali excogitari poterat facere. Sed q;

pars parte inuidia & dolor postularant satis sibi facere

no; poterant. hos quos p diximus saracenos non minus callidos

qua; p fidos in auxilium rogat. Cu;q; hisoria p ximu; conuerit

Nec uiuat solu; modo p ximu; trucidate. ueru; terra fructifera in

solitudinem reddeat. Sed uideamus qd iusta scdm quendu; p fuerit

inuidia qua; ita describens ait. Iustus inuidia nichil est que p an

ipsu; auctorem rodat. Excruciatq; animu;. Quo; du; decipere

conat; decipit. du; exstinguere molit; exstinguit. Quidigit; Sara

cen cu; suis hoc uirib; minime possent. altera; alterius auxilio

partis debellantes suasq; copias ex hispania semp; augentes quos pmo

defendere uidebantur mo; dis omnib; insecunt;. Se uiuunt itaq; ex

terminant. nil reliq; faciunt. Trepidat; iam uicini ceter; gentes

qm; scdm ppheta; hor; unus psequabatur mille. & duo fugant decem milia

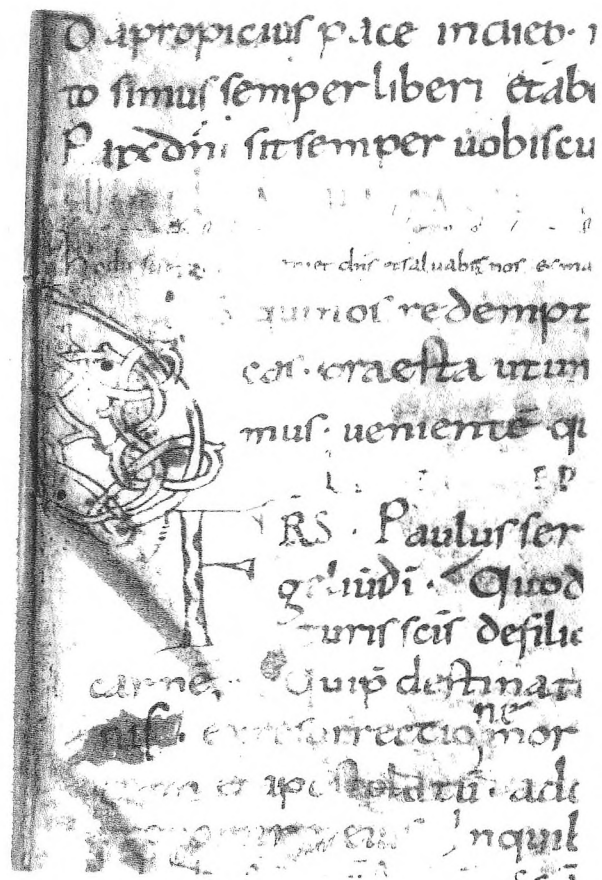
f; equate. Quia d; suus uendit eos et d; n; conclusit illos.

Hactaq; tempestate leo porphyrogenita; basilii imperatoris fi

lius constantini huius pater q; ne usq; superest et felicitate regnat

Cm 6905

Italien, 11. Jh. (ool. gegen 1100?)

fol. 75r

Deū quāquāre sōna uiderē. Sūnt p̄tuit euosēp
 Sōmū pharōnis q̄nt p̄tuit ioseph ubi misit iacob filios suos
 megyptū s̄cognouit eos ioseph s̄unū ex p̄sū recludit usq; dū
 ueniret s̄t ei beniamin. Inualuit famēs s̄ue
 ner̄ ad eū beniamin s̄ mandauit patri suo uenire ad se. **Uisus**
 est dñs iacob s̄ dixit illi descende megyptū. **Cū** s̄p̄tū agn
 taḡp̄t nūmālib. intrauit iacob megyptū. **Uenit** obuiā ioseph
 patri suo. **Monstrauit** ioseph pharōni qm̄ uenit p̄t ei. **Dixit**
 pharō ioseph ueliger eū t̄rā in qua habitas s̄ p̄t ei.
Habituit is̄t megypto. **S̄ dixit** filio suo ioseph ne sepeliar̄ eū illuc.
Dixit iacob annis centū quadraginta septē.
Incipio creauit d̄s celū s̄ t̄rā. **Terra** uē erat
 inanis s̄ uacua s̄ tenebre erant sup̄ faciē abyssi.
 s̄ sp̄s d̄s ferēb̄t sup̄ aquas. **Dixit** d̄s. **Fuit** lux. **S̄ facta**
 est lux. **Et uidit** d̄s lucē qd̄ eēt bona. **S̄ diuisit** lucē
 s̄ tenebris. **Apellauit** q; lucē diē s̄ tenebras noctē.
Factū q; ē uespere. **S̄ mane** diēs unus. **Dixit** qd̄ d̄s. **Fiat** fir
 mām̄tū in medio aquarū. **S̄ diuidat** aquas ab aquis. **Et fecit**
 d̄s firmām̄tū in medio aquarū. **Diuisit** q; aquas que erant
 sub firmām̄to ab his que erant sup̄ firmām̄tū. **Et faciē**
 ita. **Uocauit** q; d̄s firmām̄tū celū. **S̄ faciē** uesp̄r s̄
 mane diēs sc̄d̄t. **Dixit** d̄s. **Congregent** aque que sub celo
 s̄t in locū unū. **S̄ appareat** t̄rā. **Factū** q; ita. **Et uoca**
 uit d̄s. **Irida** t̄rā. **egregacionesq;** aquarū **apellauit**
 maria. **Et uidit** d̄s qd̄ eēt bonū. **S̄ ait.** **Germinet** t̄rā
 herba uirentē. **S̄ faciente** sem̄. **S̄ lignū** pomiferū
 faciem fructū iuxta gen̄ suū. **Cui** sem̄ in sem̄e capso
 sit sup̄ t̄rā. **Et faciē** ita. **Et tulit** t̄rā herba ui
 rentē. **S̄ aferente** sem̄ iuxta gen̄ suū. **Lignūq;** fa
 ciens fructū s̄ habens unūq; q; sem̄ sc̄d̄m̄ speciem suā.

259.
per Incontⁱⁿentiam miscentur coniuges. & lap-
sus scelerū fugiunt. & tamen uenia saluantur;
Quasi parua quippe ciuitatem inueniunt. In qua
ab ignib; defendatur. quia conugalit haec ciuitas. n̄
quidē inuirtutibus mirat̄. sed tamen a suppli-
cis secuta; Unde isdem loth. ad angelum dicit;
Est ciuitas haec iuxta ad quam possum fugere.
parua. & saluabor in ea; Numquid non modica
ē. & uiuit in ea anima mea; Juxta igitur dicitur.
& tamen ad salutem tuta perhibetur; Quia con-
ugalit uita nec a mundo longe diuisa est. nec ta-
men a gaudio salutis aliena; Sed tunc in actione
haec uitam suam coniuges. quasi in parua ciuitate
custodiunt. quando pro se a suis deprecationib;
intercedunt; Unde & recte p̄ angelū ad eundē
loth dicitur; Ecce & iam in hoc suscepit praeces
tuas. ut non subuertam urbē. p̄ qua locu-
tus es; Quia uidelicet cū de deprecatione funditur.
nequaquam talis coniugū uita damnatur;
De qua deprecatione paulus quoq; ammonet di-
cens; Nolite fraudari inuicem nisi for te

Chen 9638

p 2592

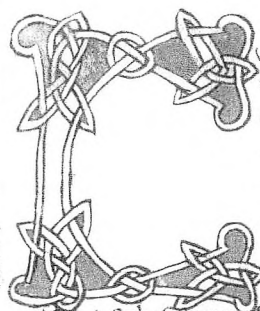
M uideo te hoc habundare otio
 in respondeas de his que me mo-
 ut opinor inportune atq; incon-
 eni cū absee multa que fisse. nesci
 ca sententia me detrendū putasti
 ea que sup nos se requirere. Nē i
 nos ipsos sup nos eē
 cū de anima quero
 q audia qd sup nos quid ad nos. s fortasse dign q au-
 nos. Enumera breuē que audire de anima uelis faciā
 ista diuturna cogitatione pparata. Iuero q unde sit an-
 sit. qma sit. cur corpori fuerit data: cū ad corp uenerit
 qual cū abscesserit. Cū queris unde sit anima: duo que di-
 re cogor. Aliū enī dicim unde sit homo: que sit ei patri-
 pientes. alū unde sit cū querit unde subsistit. idē ex q
 reb; q sit cōposit. Iud horū scire uis cū interrogas und
 iatrū nā quasi regionē ei patriā unde huc uenerit nos
 anū que sit ei substantia requiris. Equidē utrūq; sciri
 S qd sit sciendū. tuo iudicio pū malo cōmutare. Spā qu
 tationē anung. ac patriā dñi ipsū credo eē. aq creata ē. S
 uel nominare nō possū. Non enī eā puto eē ex his usitatū m
 ris. quas dñs corporis sensib; tangim. Hā neq; ex trā neq;
 ex aere. neq; ex igne. neq; ex his cū h.

S. 65

 ves-
 größer

Clin 9641

Oberitalien, 11./12. Jh.

um oculis visis donec de beatæ via in
vera religione sit effluata: quia nūq̃
colit expurgatissima pietate cognoscit
principiū naturarū omniū. Quāvis
sinecolat expulsi et tunc hinc em
denti error dephendit eorū poplōs. q̃
multos desolere quā unū verū dñi.
et dñi omni maluerit qd eorū sapientes
q̃ philosophos doceant. scilicet habebant dissentientes et cōpla cō
munia. Non enī ē poplō et sacerdotes locebat quā diuisa de dōx
ipsoz natura sentirent. cū suā q̃sq̃ ratione publice p̃fiteri
nō formidaret. atq; oī sibi: si possit p̃suadere moliret. Omī eorū
cōsecratorib; suis diuisa et adēsa sententiab; ad sacra et iura
uenerant. Non nunc agit quis eorū sententia uel scd̃ ceret illi
satis quāvis mūdet apparet. aliud eos in religione suscep.
se cōpoplō et aliud eodē ipse poplō. Quēntē defendit itē p̃uati sc̃ra
et tam iudiciorū ceteris hūis phibet. irando p̃cane quolibet. aut
laude quolibet. et quicqd̃ iuratum ēē in p̃uati. quasi ad manū
recurreret. Credo nō intelligebat quāliāq; op̃e. carere que admi
nistrante diuina p̃udentia agerent. multo quā hominū
et quorūlibet op̃ificā. cō meliora. et ideo diuini l̃onorib; digni
ma. quā ea que in p̃p̃lis solebant. n̄quere lapidē et carniē essent. co
lonia sapientib; sed ut hoc modo intelligerent q̃possent. tanta
simplicione de meritis ēē hominū. ut emeritib; hoc ēē ex
ceptis demonstrandus gradus. idque uenire si uoluerit uide

INCIPIT LIB. PRIMVS PETRI
SANCTI AMBROSII EPISCOPI
AMBROSIIVS LVSTO SALVTE.

pulchre amones frater

AL CORHEM

mones frater ut epistolares fabu-
las & sermonem absentium ad in-
terpretationem conferamus oraculi cae-

lestis. interrogans me quid significet illud didrachmum
cuius dimidium hebreus preceptum offerre. predicatione
anime sue. Quid enim tam consociabile quam de
diuinis rebus sermonem contexere. Est autem dimi-
dium didrachmi. drachma. Redemptio autem anime. fides.
fides ergo drachma. quam illa mulier in euangelio ut
legimus amissam. diligenter requirit lucernam accen-
dens & mundans domum suam. & si inuenerit. conuocat

amicas & uicinas. petens congratulari eas secum.
quod inuenerit drachmam quam perdididerat.

Magnum enim damnum anime. si quis fidem
amiserit uel gratiam. quam fidei pretio adquisi-
uit sibi. Et tu ergo accende lucernam tuam. Lucerna tua
oculus tuus est ille interior oculus scilicet mentis. Istam lucer-
nam accende. quae accipit oleum spiritale. & lucet in tota
domo tua. Quere drachmam redemptionem anime tue. quam qui
amiserit turbatur. qui inuenerit exultat. Est & redemptio anime.
misericordia. Redemptio enim anime hominis diuitiae eius.
quibus utique sit misericordia. quae sumptus pauperes iuuat.
Fides igitur gratia. misericordia. redemptio est anime. quae
drachmae hoc est integro pretio summe plenioris expendit.
Sic enim scriptum est. dicente domino ad moysen. Quod si acceperis

lat 10041
3R

& electus ē expsecutore. in p̄dicatore p̄fectū fidei xp̄i qui ī
 his dieb. reddens rationē fidei religionis sue. Agrippa rege p̄sen
 te. & corā felice p̄sidē iud & cū festus nup̄ successit. ^{quo} uinctus romā
 missus ē. Ideoq; nō occisus ē quia dixit ciues romani uideri sū; hūc uero
 & alia tā plura denudans. tūdemū intrauer̄ etiam lici huius p̄br̄.
 die palmarū. & in qua sustinentes dominicā resurrectionis xp̄i
 pascham. ambo pene sine cibo steter̄. Ipsaq; interim dū fabula
 batur de xp̄o & de beneficiis eius sibi quis silicet ei prestauit. ut
 nūquā p̄pter nos. xxx annos esuris & neq; sitis & aut neq; uestimēto
 humano indigeret. sed p̄sentia angelorū in unaquaq; celebratione
 canonica dierū noctūq; satietatē spiritale celeste semp̄ sumebat.
 Ideoq; ^{at} ubi dñs m̄s ih̄s. xp̄s locū mansionis mee reuelauit. q̄m̄ ih̄s
 se ostendit. q̄ oportet ^a paucis restantib; dieb; in p̄senti familiarita
 te hominū uiuere. uestimentoq; & cibo illoq; uti. antequā sp̄m
 meū deponere; Quid plura iudas ipse p̄br̄ cū ipsa celebrat pas
 chale sollēnitatē. more xp̄ianorū. & cū missa publica finita es
 set & ipsa sc̄a maria accepit cōmōuonē corporis & sanguinis ih̄s xp̄i
 iuxta altare stans. deuatisq; oculis in celū. manib; sursum erectis.
 emisit sp̄m; ipsiusq; corpus sc̄e mulieris exanime steterat. usq;
 dū ab eodē p̄bro sepulchrū ei p̄paratū erat dextera lī parte huius
 eccl̄e ubi sepe fiunt efficiunturq; mirabilia magna p̄scis meritis
 eidē mulieris. p̄tante dño nr̄o ih̄s xp̄o cui gloria in secula seculorū.
 Hanc uero quā lucas peccatricē mulierē. ioh̄ mariā nominat. (am̄.
 illā ēē mariā credimus de qua marcus septē demonia eiecisse se
 testat.

huc usq; scribe

Bayer. Staatsbibliothek München

Fotostelle

cod: lat. 14311.

fol./s.: 223v

ut uidelicet & iiii. fr̄ qui quadragenariū numerū excedunt apud
 quosdā ieiunio dicantur apud quosdā in resurrectione p̄p̄corum
 dominicam & sc̄m sabbatū habentur. sexagesima tūc ut estima-
 mus propter ea anon nullis obseruatur ut & decimas dñm corpo-
 ris sui dare omnipotēdo possunt & dñm ih̄m xp̄m in quadrena-
 rionumero. particulatū ieiunando imitare. ut & prima t̄ quinta
 fr̄ a ieiunio uacare ualeant. a sexagesima quippe. usq; in sc̄m
 diem resurrectionis octo ebdomades s̄. ex quib; si de singulis
 ebdomadib; primā & quintā fr̄ subtraxeris & ipsū sc̄m diē
 pasce quadraginta tantū dies remanent in abstinentia.
 Oueluades uero natione a fer uir p̄ omnia apostolicus. Trice-
 simus quintus p̄ sc̄m petrū cui successit beatus siluester in
 cathedra apostolicæ dignitatis. hic constituit ut nulla
 ratione in prima t̄ quinta fr̄ ieiuniū ipso tradente salua-
 tore non ē necessitas texendo in ea continentur ab eo eē solu-
 tam. In ipso namq; sc̄m chrisma conficitur ad abluendā
 totius mundi primo originis culpam. In ipso reconciliatio fit
 penitentium. In ipso redemptor omnium cenando cū disci-
 pulis panē fregit & calicē pariter eis dedit in figura cor-
 poris & sanguinis sui nobq; p̄ futurū magnū exhibuit sacra-
 mentū. Eo uidelicet die p̄ multa mysteriū dñs & dñs nr̄ ih̄s
 xp̄s sc̄is discipulis suis uidentib; gloriosa ascensione celos pe-
 netrauit. sed ne diutius sermo p̄batur multa te legisse de
 hac sollempnitate in sc̄orū uenerabiliū dictis or̄tho duxorū

Bayer. Staatsbibliothek München
Fotostelle

COD: *Lat. 14311*

fol./s.: *225R*

ei non noceret. sed et autem ad dexteram meam & sinistram
 non meum dare uobis. Quomodo dicit non esse dare suum cum
 ipse dicturus sit. Venite benedicite patris mei per
 pite regnum dei. sed et tunc illi portabant regnum
 futurum quasi carnale seu per illa consanguinitate quod
 ipsi uolebant quasi in maiorem honorem esse. Ideo dicit non
 est meum dare. Ac si diceret non meum dare uobis sicut pu
 tatis nisi quibus paratum est a patre meo. dum dicit & a patre
 paratum nunquam & ab ipso non sit paratum ex ipse equalis pa
 tris indiuinitate & ipso paratum est regnum futurum sed non sic
 quomodo illi putabant & audientes deus indignati sunt
 de duobus fratribus. Indignati dicunt esse. quoniam erant adhuc
 corroborati. Ihs autem uocauit eos ad se & ait. Nescitis quia
 principes gentium dominantur eorum. id est. principes. id est re
 ges. seu qui maiores sunt potestate exercent ualios. sed
 ecta non debet sic esse. Unde dominus subdit. Non ita erit
 inter uos. Ac si diceret regnum celorum non potentia secti.
 sed humilitate conquiritur. Unde & apte subiunxit
 it. Quicumque uoluerit maior esse inter uos sit uirum minist
 & quicumque uoluerit inter uos primus esse erit uirum ser
 uus. qui humilis humilitatem docebat Ac si diceret.
 Vos quidem altitudine regni decertatis. primus humi
 litatem exercere inter uos ut illa ualeatis conscende
 re ad hoc quod desideratis. Nam per electionem ibidem

Bayer. Staatsbibliothek München
Fotostelle

cod: *Rel. 14311*

fol./s.: *112v*

si ē d mibi sic loqr̃. non accipias dīx mibi q̃ si puer
ba locutus sit uerbum quod loquor ille loquitur
ut uerax ego loquor ut ueritas uerax enī genuit
ueritatem. Dixit ergo ueritas qd̃ uerax nascent
xxv do gignendo consuevit. Ante diem autē festum
pasche. pascha ebreum n̄ grecū est. pascha transit
dicitur. p̄p̄ea tunc primum pascha celebrauit p̄p̄t̄s dī.
qn̄ ex egipto fugientes rubrum mare transierunt
& nunc nobis figura illa in ueritate complēta est.
cū sic ovis ad immolandum ducit̄ x̄p̄s cuius sanguine
in litis p̄p̄t̄ib; n̄ris a perditione egiptia liberamur & tran
seamus a diabulo ad x̄p̄m necū mundo transiamus hoc
nomen pascha qd̃ latine transitus dī uelut int̄ p̄trans nob
euangelista. ante diē inquit festum pasce. ecce pascha
hoc transitus & ex quo scilicet ex mundo ad patrem spes
membris in capite data est quo essent secutura illo p̄eun
te. In finē dilexit eos ut & ipsi de mundo ubierant ad suū
caput quia hinc transisset eius dilectione transer̄. quid
in finem nisi x̄p̄m finis enī ē legis x̄p̄s ad iusticiā finis p̄fi
ciens n̄ in ficiens quo usq; eam n̄ ubi periamus. pascha
enī n̄m̄ immolatus ē x̄p̄s ipse ē. finis n̄r. alii humano
sermone accipiunt qd̃ usq; ad mortē dilexit eos huma
sententia n̄ diuina ne forte ita intelligendū in finē di
lexit q̃ tantū dilexit ut moriretur p̄p̄ eos ut ē illud maio

Bayer. Staatsbibliothek München
Fotostelle

cod: *lat. 14311*

fol./s.: *192R*

*Italia med. ovale & nuansthera 15, 1972, B. Gschott, Der Fichtengrund
des Wochers St. Tausch und Grotte in Ostia am 10. Jan. 1972, 5. 53-61*

Taf. IV. MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibl., Clm 14420, f. 16r, obere Hälfte. Obere Schrift: Schölen zu Terenz, *Heautontimorumenos*, IV, 6 ff, saec. X/XI, untere Schrift (kopfständig): Inventar von SS. Faustino e Giovita, Brescia (964 Sept. 13), Z. 18 bis 33.

fortu uapit sit. 11 Obsecundato in loco. i. obediens esto mihi. modo. t. oportuno tempore
 utique qd tibi dixeris facias. 11 Loquitor. p. f. cu illo ne in uerbis capiaris.
 CHREMES. SYRUS. CLITIPHO.
 E cum me. tacite dixit sirus clitiphoni ut dixisset patrisuo. 11 Inque. i. dic. 11 Ecce. h. t. i.
 ecce illu hie tibi apud me. 11 Dixit. f. o. sine. 11 Capet. f. o. clitipho. 11 Doffet. f. f.
 bachidi. 11 L. i. georantat. e. 11 Quin accipis. i. cur non. 11 Ceda. i. consentio. 11 Ista. h. t. i.
 o chremes. 11 Operipere. i. operibere. 11 Expectabis. 11 Illic. i. apud bachide. 11 Menas
 f. i. d. h. a. f. secum loquitur chremes recedentib. illis. 11 Ornamentis. i. Adorna
 mentis. 11 Eo nunc. i. nunc. 11 Quasi. i. ad ornamenta. sed preceptione. 11 Duco. i. iudico.
 11 Hasc. f. decem minas. 11 Ornamentis. i. ad ornamenta. facias. 11 Consequentur alter. f.
 decem minas. si clunia desponderit ea. 11 Porro. h. t. i. f. qui data. 11 Adposcent. i. expectant.
 11 Talenta. d. a. d. i. p. d. talicio. dabo duo talenta. 11 Ac praua fiunt. f. du modo expendo
 mea bona que cum multo adquisiui dolore. 11 Ooribus. f. mens. 11 Mihi uasendo. 11 Re
 lient. f. f. mens. 11 Labore. i. p. laborare. 11 Inuenta. f. i. p. bona ame. MENEDEMAIS.
 CHREMES. 11 Audient monedemys. qd filius ei clunia p. d. t. a. s. s. e. bachidem qua
 fides dicebat se amare p. p. t. clitiphonem filium chremetis. 11 Audient argentum p. f. e. r. i. ad
 phonem bachidi congratulabatur de gaudio. 11 Omnium. f. hominu. 11 Exortantur
 simu. i. beatissimu. 11 Relipisse. f. aduicia. i. ab amore meretricio. 11 Ad amorem

chriften er-

er Teil des
und Iovita:

tzverzeichnis;
aterial;
erstümmelt;
n Ende von

Ackergeräte
weit schwan-
gerschrift auf
z. T. auf
und Vieh

n 3, soweit
en 2 und 4
en Lücken
ten ausge-

no $p(er)$ in-
missis · d [6]

*micis Inprimis
i et Iovitae.*

...m · et a
ia · duo no-

s de palleis.
[8] ornamen

) sind noch
(Z. 7); (of-
eos parvulos

11. Enim solus cum retinere. 11. huc o demipho. 11. Inuria. ē. iniusticia. 11. Tecum odem. Lege.
 die iniuriam. 11. uel etiam. 11. Excludo. extraho. NAUSISTRATA. DEMIPHO. PHORMIO.
 11. Obta cister. o chr. 11. Responder. o chr. 11. Caue. o nausistrata. 11. Abi. nau. 11. Tango. chr.
 11. Eriget. precumore. 11. Me emica interfice. 11. Temere. sine causa. 11. Quando. quia. 11. Tufac.
 s. demipho. 11. At. blandientis. 11. Tibi. s. non ē. opus. 11. huic nausistrata. 11. Duine. dent. 11. Eacim.
 factum. 11. Eactum. s. mihi. 11. Indignus. s. quam ego feci illis. 11. Ad uxores uentum. ē. cum
 cepi de uxoribus sermocerari. 11. Eunt senes. cum antea me putando iuueniliter egissent.
 11. hoc ipso cum eo marito. 11. Distodet loqui ualde teder. t. distotibus teder me loqui cum illo.
 11. leiones. canera. 11. Lempni. Apud lempnum. 11. Sed ea. s. culpa ē. 11. Mortuo. nonne audiet.
 11. Abhinc. retro. 11. Neque post. postea. 11. Emedio. hominum. 11. Scrupulus. Stimulus doloris.
 11. quo Animo. s. hoc feram. 11. Cupio mīstra. Sed quid sperem. Aetate porro minus peccaturū
 putem. 11. Desingiet. mori. 11. Expetenda. ē. s. quantum eet. 11. Adfer. s. dicendo. 11. Non
 fore. Istum amplius peccaturum. 11. Ire. s. Ame. 11. Sic dabo talia. dicendo de illo. 11. Atq.
 hic ē. sicut chr. 11. Satis. ē. mihi. s. sumpsisse de illo. 11. Quod duam. quam diu. 11. Usque
 semper. 11. Commemorarem demipho. Aliam uxorem super inductam ē. 11. Et que omia
 s. honesta. 11. Infectum. n. ut non se peractum. 11. Gnato. phedrig. 11. Solue. reuoco. 11. Exo.
 faciam.

TAV. V. MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibl., lat. 14420, f. 144r metà sup. Fine del commento a Terenzio.

(Primo copista). (Ridotta).

Italia medioevale e umanistica 17, 1974, G. Billanovich, Terenzio, Aldemaro, Pifarca, S. 1-60.

da commisit. Sequitur.

¶ Verbum predicationis. arca autem arcta debet intelligi.

Numquid credis ei quod reddat sementem tibi. et arcam tuam congreget. Semen
ergo binoceris ergo iste deus sementem nunc reddit. id est acceptum predicationis verbum
operibus. reponit arcamque christi congregat. quam aliquando super cornu disponendo un-
tilabat. Sed quia rinocerota hunc locum ligatum dixit. nunc prauorum ipocritarum
subdit dicens. Penna strutionis similis. pennis erodit et accipit. Quis ero-
dit et accipit. nesciat aues reliquas. quanta uolatus suus uelocitate transen-
dant. Strutio uero penna cornu similitudinem habet. sed uolatus cornu ceteri-
tatem non habet. Arcta quippe eleuare non ualet. ita omnes ipocritae. qui de
bonarum uirtutum simulant. imitationem sancti uisionis habent sed ueritatem sancti ac-
tus non habent. Quae derelinquit in terra oua sua. Quod posuit nisi plus ex-
primitur. Ipocritae enim quamuis pueris semper operentur. loqui tamen recte
non desinunt. bene loquendo autem fideles in conuersatione filios paruant. sed et bene
uiuendo nutrire non possunt. Sequitur.

Tu forsitan in puluere calefacis ea. Ac si dicat ut ego. qui illa in puluere calefa-
cio. tu percontari peccatorum poscos. amoris mei igne succendo. Sequitur.

Obluiscitur quod pes conculecet ea. aut bestiae agri conterant. Quia nimirum
diabolus in hoc mundo seruens. si eductos in bona conuersatione filios rapiat.
ipocritam omnino non curat. Sequitur.

Duratur ad filios suos quasi non sint sui. Quae enim caritatis gratia non infundit. pri-
uam respicit. Cum autem ipocrita terrena patrimonium. laboriosa defendit.
dicatur ei. Cur ista agis qui scilicet reliquisti. Respondet illico dominus se timore
et idcirco tanto defendendis patrimoniis insudare. Unde bene de huius mundi
labore subiungitur. Frustra laborauit. nullo timore cogente. Illi enim qui
dauerunt timore ubi non erat amor. Sed cum ipocrita celestis regni lucra de-
fendit. terrenis claboret. sub strutionis nomine subiungit dicens. Priuauit enim
sapientia. nec dedit ei intelligentiam. quamuis aliud sit priuare. aliud non da-
re. hoc tamen repetit. subdendo non dedit. quod promisit priuauit. Ac si dicat.

Quod dixit priuauit. non iniuste sapientiam abstulit. sed iuste non dedit. Sequitur.

Quod tempus fuerit in alium gloriatur. deridit equum et ascensorem eius. Quid
glorietur huius strutionis accipimus. nisi passas et quasi complicatas hoc tempo-
re ipocritae cogitationes. Quas cum tempus fuerit in alium eleuat. Alas in alium
erigere. per frenata superbia cogitationes aperire. Equitatis autem nomine
maius uiri exprimitur. quae uimentum corporis bene subditi regit. Deridit
autem ipocrita equitatem. quia cum ipse in apertis iniquitatibus eruperit. electorum
semita despicit. Quis uero alius huius ascensor. equitatis. nisi omnipotens
deus. aut ipocrita deridere. equitatem. scilicet despicere. Deridere uero. as-
censor equitatis perspicere usque ad inuictam creatoris. nunc ad electos uerba conuertit.
¶ Sequitur. Numquid praebis equo fortitudinem. aut circumdabis collo ei binum. sed
audis ut ego. sed priusquam equi fortitudinem feramus. quid aliter de rinocero-
te ac strutione sentimus. sub breuitate perstringimus. Binoceris iste ruminans
tantum. fortitudinis. ut nulla uenientia arte capiat. sed uirgo puella ei opponit
que uenienti sinu aperit. inquit ille omni ferocitate depasta. caput de ponte. huius
uelut inermis capitur. Buxi quoque coloris esse de scribitur. Quia cum

1 Kor. 15, 54. *Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem et corruptibile hoc induerit incorruptionem, tunc fiet sermo qui scriptus est: absorta (so!) est mors in victoria.* Absorta est mors. Hoc propheta dicit; ex persona iustorum loquitur insultantium morti (770 D 1—3).

1 Kor. 15, 56. *Stimulus autem mortis peccatum est.* Per quod iugulantur animae (770 D 5).

1 Kor. 15, 58. *Itaque, fratres mei dilecti.* Iam illos certos de resurrectione hortatur in dei opere permanere (771 A 3).

1 Kor. 16, 1—2. *Ita et vos facite per unam sabbati.* Una sabbatis dies dominica est, ut evangelium deum dicit una sabbatis resurrexisse (771 A 14).

1 Kor. 16, 2. *Ut non, cum venero, tunc collecte fiant.* Ut non, cum venero. Ut paulatim reservantes non una hora gravari se putent, ut hilares dilatores (so!) diligantur a deo (771 B 5).

1 Kor. 16, 5—6. *Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero. Nam Macedoniam pertransibo. Aput vos forsitan manebo vel etiam hiemabo.* Quia Macedonenses ita se agunt, ut non sit necesse mihi apud eos diutius manere. Apud vos necesse est, quia multa sunt corrigenda (771 C 1).

1 Kor. 16, 8—9. *Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum et evidens, et adversarii multi.* Ideo ibi permanebo, quia datus est aditus praedicandi, sed multi resistunt (771 C 9).

1 Kor. 16, 13. *Vigilate.* Vigilate mentis oculis praecavendas astutias diaboli (772 A 3).

1 Kor. 16, 13. *State in fide.* Quia stantibus difficile somnus obrepat (772 A 4).

1 Kor. 16, 13. *Viriliter agite.* Mulieris autem (*offenbar ist zu korrigieren: enim*) omnis inconstantia et viri aetas (*so statt varietas*) iudicatur (772 A 5).

1 Kor. 16, 17. *Gaudeo autem in praesentia Stephanae et Fortunati et Achaici, quoniam id quod vobis deerat, ipsi suppleverunt.* Quia mihi venerunt ministrare officium caritatis (772 B 4).

1 Kor. 16, 22. *Si quis non amat dominum Iesum Christum, sit Anathema Maranatha.* Simul Greco et Siro utitur verbo. Anathema grece, id est: deponatur, Maranatha: donec dominus veniat (vgl. 772 C 8).

1 Kor. 16, 24. *Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu.* Caritas mea cum omnibus vobis, ut, quomodo vos diligo, ita in Christo vos in vicem diligatis (772 C 14).

da commisit. Seq̃r.

¶ uerbū p̃dicationis. arca autē eccl̃a debet intelle

Numquid credis ei qđ reddat sementē tibi. et aream tuā congreget. Sementi
gi Binocerū ergo iste dō sementē nunc reddit. id ē acceptū p̃dicationis uerbū
operib. repensat. arcaq. xp̃i congregat. quā aliquando sup̃bo cornu disp̃gendo uen
tilabat. Sed quia rinocerōtā hunc lorī ligatū dixit. nunc prauorū ip̃ocritā
subdit dicens. Penna strutionis similis ē pennis erodū et accipitris. Quis ero
dū et accipitres nesciat aues reliquas. quanta uolatus suū uelocitate transcen
dant. Strutio uero penna corū similitudinē habet. sed uolatus corū celer
itate non habet. A terra quippe eleuare n̄ ualet. ita omnes ip̃ocritā. qui dī
bonorū uitā simulant. imitationē sc̃a uisionis habent sed ueritatē sc̃a acti
onis non habent. Quae dorelinquet in terra oua sua. Quid pouā nisi p̃les ex
primitur. ip̃ocritā enī quāuis p̃uersa semp̃ operentur. loqui tamen recte
non desinunt. bene loquendo autē fideles in cōuersatione filios paruant. sed eos bene
uiuendo nutrire n̄ possūt. Seq̃r.

Tu forsitan in puluere calefacis ea. Ac si dicat ut ego. qui illa in puluere calefa
medio t̃ peccatorū peccatorū positos. amoris mei igne succendo. Seq̃r.

Obluiscitur qđ pes conculcet ea. aut bestie agri conterant. Quia nimirū
diabolus in hoc mundo seuens. si editos in bona cōuersatione filios rapiat.
ip̃ocritā omnino n̄ curat. Seq̃r.

Duratur ad filios suos quasi n̄ sint sui. Quē enī caritatis grā n̄ infundit. p̃xi
ritē respicit. Cū autē ip̃ocritā terrena patrimonia. laboriosa defendat.
dicatur ei. Cur ista agis qui sc̃m reliquisti. Respondet illico dñs se timere
et idcirco tanto defendendis patrimoniis insudare. Unde bene de huius stultu
labore subiungitur. Frustra laborauit. nullo timore cogente. Illic enī ex
dauerunt timore ubi non erat timor. Sed cū ip̃ocritā celestis regni lucra dese
rens. terrenis elaboret. sub strutionis nomine subiungit dicens. Priuauit eā dī
sapientia. nec dedit ei intelligentiā. quāuis aliud sit priuare. aliud non do
re. hoc tam̃ repetit. subdendo n̄ dedit. qđ p̃misit priuauit. Ac si dicet.
Qđ dixit priuauit. n̄ iniuste sapientiā abstulit. sed iuste n̄ dedit. Seq̃r.

Cū tempus fuerit in altū alas erigit. deridebit equū et ascensore eius. Quid
Alas huius strutionis accipimus. nisi p̃ssas et quasi complicatas hoc tempo
re ip̃ocritae cogitationes. Quas cū tempus fuerit in altū eleuat. Alas in altū
erigere ē. p̃effrenatā sup̃biā cogitationes aperire. Equitis autē nomine ani
ma sc̃i uiri exprimitur. quae uimentū corporis bene subditū regit. Deridet
autē ip̃ocritā equitē. quia cū ipse in ap̃to iniquitatis eruperit. electorū
sc̃ritatē despiciat. Quis uero alius huius ascensor ē. equitis. nisi omp̃s d̃s
Hic autē ip̃ocritā deridere ē. equitē. sc̃os despiciere. Deridere uero ē. ascen
sore equitis p̃silire usq. ad iniuriā creatoris. nunc ad electos uerba conuertit
p̃ a sequit. Nūqđ p̃bebis equa fortitudine aut circūdabis collo ei. huiusmodi
audis ut ego. sed priusquā equi fortitudinē feramus. quid alit̃ de rinocer
te ac strutione sentimus. sub breuitate p̃stringimus. Binocerū iste. uir cor
tante ē fortitudinis. ut nulla uenantiū arte capiat. sed uirgo puella ei opponit.
quae uenienti sinū ap̃t. in q̃ ille omni ferocitate de p̃stita. caput deponit. hinc
uelut in ermis capitur. Buxi quoq. coloris eē de scribitur. Quia et cū

Andria quod potest iuvenet que sponte fecit
 Senui quo pellucet dominos
 Cuius uerba sit diema nomen aliunde
 Afficit fructet que fuerunt iuvenet
 Eorum monumentos que forte cruciat
 Cessu grati gaudia que reditu
 Adolphus parit filio sumptis nepos
 Aliter quod demerit sui coluisse parte
 Rhommo consili quid det phedre parastat
 Amphio sobria caput amore sue
 Sexu loco ppru quod erigit non echin
 Et tibi sed notu certum secunde uide
 Tempore iam bronne cui se sit uerit
 Altera percent reli paulum culum
 Neque sui proia caput
 Hic uia sua morte
 Marit sed est gressu in
 Mox puer primo iuvenet

Cuius neque duos extremos capere liberos
 Egessat comenex not distulit egre
 Denique tertia post dulcia legem deca
 Sepe sunt uerbit locundis atq. facient
 Not que fecerit risu deprime magis
 Et simulant post hac fructem in illis
 Quos adeo notu p pruii et uenit uero
 Quod tam potui et angulo pecare tota
 Exibui du te libuit consistere mecu
 Absint ne abient pperit in illis
 Membris inferis

TAV. VI. MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibl., lat. 14420, f. 144r metà inf. Due carmi. (Secondo copista). (Ridotta).

Italia medievale e umanistica 17, 1974, §. Bibliografia, Ternzio,
 Idem, Ricerche, 5, 1-60.

11909 del
 altri codici
 AMENS,
 ESCORIAL
 KLOSTER
 KREMSM
 LONDON
 Anno
 LONDON
 OXFORD
 ROMA, F
 VAT. OT
 WROCLA
 Il comi
 gruppi di
 unico, de
 perciò all
 un'unica
 LONDON
 MILANO
 REGGIO
 In ques
 di autor
 Wrocław
 pose: «N
 lata, si a
 trarca e c
 e retoric
 di Pado
 subito di
 esigenze
 Seneca l
 di Teren
 1. Rived
 2. Billa

$C(m) = 29316$ (10)

Italien, 2. Hälfte 18. Jh.

rē inmarcescibiles coronas in
 sceptrigeram pudoris sancti aulam immacul
 atam, factum eorum usque integritas perseveravit
 in tempore tropheum sanctuaris arripe re

14

dam

3 R

Cm 29300 (26)

Italic, 2. Hälfte 10. Jh.

Accepta tibi sit dñe sacre plebis oblacio: p̄ tuorū honore scōrū,
quorum s̄c̄r̄is p̄cipisse de tribulaciōe cognoscat au

Dñe q̄s dñe fidelis p̄p̄tis scōrum tuorum sempuenera com
mune letari & eorū perpetua supplicacione muniri, f.

propter id. cōt̄ nat̄ sc̄i culite
Dñe qui cōspicis ex n̄ra infirmitate deficere: ad amoron
tuum nos misericorditer p̄scōrū tuorū exempla restaura; f.

Misti canōb̄ dñe p̄s̄t̄ oblacio: quenos & caratibus n̄ris obt̄
cepiat: & p̄petua saluacione confirmet; f.

Q̄m̄p̄t̄ d̄s̄ creatum n̄r̄m munera sacra purificet: &
recte uiuendi nob̄ hoperent̄ effectu; f.

Dñe q̄s populo tuo diabolica uitare contagia:
& te solum dñm pura mente sectari; f.

Auertatē tuam dñe supplicet̄ d̄p̄ cam̄ in h̄c sc̄a que gerim̄:
& p̄teritis nos delictis exuant & futuris; f.

Recto

quoniam quodq; principaliter effici-
unt. Item una causa que efficitur na-
di uelut pater & filius. Item autem q;
material. uelut lapides domus. Terra
forma uelut hominis rationalitas.
Quartaque obrem uelut pugna uelut tor-
mentum.

¶ Quod uero sunt q; per accidens unus cui q;
dicitur et principia loci scilicet aeternum p.

¶ Omne enim quod nascitur tunc fit in loco ac
tempore. ¶ Quicquid loquitur tempore na-
tum factumque fuerit. Et locum uelut tem-
pus accidentaliter dicitur habere principium.

¶ Item annuum in hac secula generis signifi-
catione duo q; dicitur ex alterutris assumunt.
quod ad significationem generis uidetur
autem modo. Ex his quidem causis q; prin-
cipalia sunt effectuum. Ex his uero que
accidentia locum. Aut enim genus dicitur &
in quo quisq; generis est quod est effectus
principalium causa. Et in quo quisq; locus
est procreatus q; accidens causa prin-
cipii. ¶ Itaque in secula significatione conti-
netur. cum aquo quis procreatus est. & lo-
cus in quo quis eductus est. ut exempli ipsa
q; demonstrant. ¶ Existit enim dicitur a
primario genus ducere. Tantalus quippe
pelopem per lapsum. Attus. Ag-
minem. Agminem genus ore suum.
¶ Itaque pro creatione genus hoc dicitur.
Autem pindarum dicitur de thebanum scilicet
licet q; thebes est eductus. tale generis

aquo quis procreatus est. locus
quis eductus. uideatur. diuersa et q;
ficatio procreatus eductus. Quia
licet parte enumerans unam se-
underetur duplex. per similitudinem
iunxit dicens. Item pater
est unus cuiq; generis sic patet
in significationibus; cum ut sep-
q; intellexit sui significatio rei pro-
creatur. ¶ Influxus generis.
significationes multitudinis scilicet
creantis. cui generis nomen conu-
apertum. iudicat atq; discernit.
et promptissima generis signi-
ficatio procreante deducta sit. In
me estropides sunt quod est op-
hymen. quia romulo. ¶ Quod
confunditur rursus generis signifi-
cations. Si enim his sunt maximae
quod romulo originem trahunt.
cacio illar q; procreante deducta
reliqua quam prima q; enumerata
multitudinis ad unum et ad se
quodammodo se habent. cum col-
lacutus inuenit; plurime a
differentiae sunt. Aliud est enim
primo procreante genus deducere
genus plurimorum est. Illud enim
sanguinis lineam fieri potest. et
ita diffundi. ut si per unum famu-
dix. ¶ Itaque cum apertum secula

The Manuscripts of the *Collectio Tripartita* in Poland¹

Przemysław Nowak

At the beginning of the twelfth century, the Polish church consisted of the archbishopric of Gniezno along with four bishoprics at Poznań, Kraków/Cracow, Wrocław (all of which already existed in the year 1000) and Płock (established 1076).² Books were collected at this time in treasuries or libraries by the cathedrals, churches and abbeys, but also perhaps in ducal *palatium*. Yet only a small number of books from Polish libraries—mostly imports from southern Germany, the Rhineland and the Meuse region—have survived from the eleventh and twelfth centuries.³

The oldest canon law books that we know were used in Poland are two copies of the *Collectio Tripartita* traditionally associated with Ivo of Chartres (d. 1115).⁴ They are found in Gniezno, Archiwum Archidiecezjalne, Biblioteka Katedralna, MS 25 (hereafter N); and Kraków, Archiwum i Biblioteka Krakowski Kapituły Katedralnej, MS KP 84 (hereafter P). The first scholars who studied and described N and P in the nineteenth century faced serious problems in identifying the canonical material. Fr Jan Łukowski criticised the earlier characterisation by Fr Brodziszewski of N as a Pseudo-Isidorian codex which St Adalbert of Prague brought to Poland in the tenth century; in addition, he rightly pointed out a close connection to Vatican, Reg. lat. 973, previously described by the Ballerini brothers.⁵ Later, Fr Ignacy

¹ I am very grateful to Martin Brett for his comments and discussion with me especially during my scholarship from the Clifford and Mary Corbridge Trust at Robinson College, University of Cambridge, in July 2005 and July 2006, and to Fr Dr hab. Grzegorz Ryś, the Head of the Archives and Library of the Cathedral Chapter at Cracow-Wawel, for his extraordinary generosity with my investigation of MS KP 84. The plates published here are reproduced with his permission.

² See *Słownik Starożytności Słowiańskich* = *Lexicon Antiquitatum Slavicarum*, 8 vols (Wrocław-Warsaw-Cracow, 1961–91), iii (1967): 508–11, s.v. Organizacja Kościoła. Polska (Józef Szymański).

³ See *Słownik Starożytności Słowiańskich*, ii (1964): 543–4, s.v. Książki, skryptoria, biblioteki. Polska (Brygida Kürbisówna).

⁴ For more on the *Tripartita* see Kéry, *Canonical Collections*, pp. 244–50. On the *Tripartita* in Poland esp. Horst Fuhrmann, *Einfluß und Verbreitung der pseudoisidorischen Fälschungen*, 3 vols (MGH, Schriften, 24/i–iii; Hanover, 1972–74), 3, pp. 777–8 n. 9.

⁵ Fr [Jan] Łukowski, 'Rzekomy kodeks św. Wojciecha i tak zwane Dekrety Pseudoizydora', *Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskich*, 11 (1881): 415–41 with plate. On Vatican, Reg. lat. 973 see Petrus [Pietro] et Hieronymus [Girolamo] Ballerini, *Disquisitiones de antiquis collectionibus et collectoribus canonum*, 4.18.2 (PL 56.348–9).

erates. Nam cum illi sint ceteri homines.
similes non amittunt proprietatem & predi-
camentum sagittis incertis. Ergo ab his quod de
uno tantum predicantur genus differt eo
quod de pluribus predicatur. Restat
igitur quattuor species & proprium &
differentia & accidentis quorum agnere dif-
ferentias colligamus. Singulis igitur dif-
ferentiis ab his rebus segregabitur genus.
Eadem differentia segregabitur genus
quod sicut species predicantur. uel sicut p-
pria quod de specie differentibus; genus dicitur;
species enim omnino de nulla specie dicitur.
proprium de una tantum specie predicatur.
Atque idem non de specie differentibus; item
genus ad differentia & accidentia differt
quod in eo quid sit predicatur. Illi enim
in eo quod quale sit appellatur ut dictum est.
Itaque genus quod idem ab his quod de uno predi-
cantur. differt in quantitate predicationis.
ab speciebus uero & proprio in subiectorum
naturam quoniam genus de specie differentibus; dicitur.
Proprium uero & species minime. Item genus
in quantitate predicationis ad differentia acci-
dentis; diuiditur. Qualitas enim predi-
cationis ad differentia accidentis; diuiditur.
Qualitas enim predicationis quedam est uel in
eo quod quid sit uel in eo quod quale sit predi-
cantur. Nihil igitur neque super flumem neque min-
us antea in his dicta descriptio uel definitio
debet enim ei quod definitur equari.
Si enim definitio definitio non sit equalis.

siquidem maior sit. et
tinebit. Non necesse
substantiam monstrat. &
diffinitionem substantiam
Omnia enim que maiora
predicantur ut anima
uero de maioribus; minim
dicere potest omne ani-
ma sibi predicatio con-
oportet ut sit. id aut
quod super flumem quicquam
ut est in ea ipsa generali-
tate enim genus est quod
differentibus; in eo
citatur. Quod de se
commuerti potest ut
tribus specie differenti-
sit predicatur. idem quod
uertit potest ut aut non
antea in his generis factum
AN NICII. MALI
NI. BOETII. V.C.
IN ISAGO GAS PO
ID EST INTRO D
ASE TRANS LAT
SCDAE COM MEN
EXPLICIT

INCIPIT LIB. TE

Superior dignit
forfitan omnem
super his tractatu

blatt wird also nicht mitgezählt). Eine Lagenzählung findet sich unten links jeweils auf der ersten Lagenseite (fol. 9^r: 3, fol. 17^r: 4 usw.).

Auf dem Verso des ersten ungezählten Blatts hat eine Hand des 10. Jahrhunderts den Hauptinhalt des Codex angegeben: *Expositio epistularum sancti Pauli*. Weiter unten auf derselben Seite wurde etwa gleichzeitig das folgende Distichon eingetragen:

*Iste liber Pauli retinet dictata beati
tractatusque simul disserto (!) sirmate comptos⁴⁰*

Der Paulinenkommentar steht auf fol. 1ra – 193ra Z. 26, anschließend Z. 27–30 der Kolophon in Capitalis rustica (Abb. 6): *Vercellinus diac(onus) et Tetbertus subdiac(onus) ex iussu domni Attoni episcopi scripsimus. Orate pro nobis, fratres⁴¹*. Es folgen Briefe und andere Werke Attos von Vercelli.

Der Kolophon gibt, wie das des öfteren vorkommt, den paläographischen Sachverhalt nicht ganz genau wieder, denn an dem Paulinenkommentar sind mehr als zwei Schreiber beteiligt gewesen:

Hand A fol. 1^r – 15ra Z. 13 *videntur*, fol. 15rb Z. 3 *Scilicet* – fol. 15vb Z. 19 *loco*, fol. 15vb Z. 39 *Carne* – fol. 45^r, 45va Z. 19 – fol. 46^v, 105^r – 154ra Z. 29, Z. 34 (?) – 38 *eius* (?), fol. 154rb Z. 22 – fol. 159va Z. 30 *praeputium*, fol. 159vb Z. 7 *Piae* – fol. 160rb Z. 32, fol. 160vb Z. 14 *gentiles* – fol. 182^v, 189va Z. 24 *Non* – fol. 190ra, 190rb Z. 20 *Iste* – Z. 28 *deus*, Z. 42 *Sic* (?) – fol. 190va Z. 22 *verbum*, fol. 191vb Z. 1 – 35 *vobis* (?), fol. 192va ab Z. 9 *quia*, fol. 192vb Z. 28 *gratiae tuae* – fol. 193ra Z. 26;

Hand B (= Hand A?) fol. 15ra Z. 13 *Potest* – fol. 15rb Z. 3 *verbis*, fol. 15vb Z. 19 *quia* – Z. 39 *nostrum*, fol. 192rb Z. 41 – fol. 192va Z. 9 *enim*;

Hand C fol. 45va Z. 1–18;

Hand D fol. 47^r – 78va Z. 27 *transire*, fol. 78vb ab Z. 16 *quoniam*, fol. 79ra Z. 13 *laborandi* – fol. 104^v, 183^r – 189va Z. 24 *causa*, fol. 190rb Z. 1 (?) – Z. 20 *primus*, Z. 28 *Et in* – Z. 42 *invitaret*, fol. 190va Z. 22 *Non* – fol. 191va, 191vb Z. 35 *cor* (?) – fol. 192rb Z. 34 *etiam pervigilant*, Z. 38 *praecipitant* – Z. 40, fol. 192vb Z. 1 – 28 *purgari*;

Hand E fol. 78va Z. 27 *ad manifestandam* – fol. 78vb Z. 16 *intellegi*, fol. 79ra Z. 1 – 13 *ocasio*;

Hand F fol. 154ra Z. 30–33, Z. 38 *dissentientes* – fol. 154rb Z. 21, fol. 159va Z. 30 *Mulieris* – fol. 159vb Z. 7 *inpendit*, fol. 160rb Z. 33 – fol. 160vb Z. 14 *magis*;

Hand G fol. 192rb Z. 34 *Pervigilant* – Z. 38 *regendis*.

Den Löwenanteil haben die Hände A und D gehabt; sie dürften daher mit Vercellinus und Tetbertus, den beiden im Kolophon Genannten, iden-

40) Gedruckt MIGNE PL 134, 125.

41) Ein Facsimile bei PASTERIS, Attone.

L. Garinelli, Quaresmi (wie Ann. 42) S. 618 Tav. V.

et sicut in inuitis in afflictione
positis pepercisti. ita nobis in
presenti tribulatione succurre. p.
S dñe nris placare muneribus.
qñtu e adē. tribues et placere p.

Vatēdr. Ut non nra PR
malitia sed indulgentia et
nos pueniat semper effectus.
quinor et anoxis uoluptati
bus indesinent expediat. et
amundanis gladib; dignan
ter eripiat. p xpm

Propitiare dñe iniquitatib; nris
et exorabilis tuus esto propitius.
ut concessa uenia quā pcam
ppetuo mīactue munere
glorie mur. p.

Adesto dñe populus tuus in tua
ptectione confidentib; et tue
dextere suppliciter incli
nantes ppetua defensione
conserua. p.

Exaudi dñe gemitū populi tui
supplicantis et qd meritorū
qualitate diffidimus non iu
dicium sed miām consequi
mereamur. p.

Sacrificis dñe placatus obla
tis opetua nris temporib; elem

München. StB.

2. Dec. c. a. 1812 a.

2. Versatz.

ter si loquor. domini p

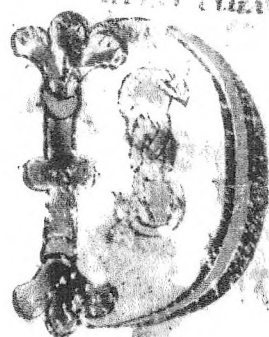
antaredomino OCTAVIA

alleluia quia mi

ablati fecit dominus alleluia ante

conspicui gentium reuelavit ius

alleluia alleluia psal

qui fidelium men
tes unius efficit suo
luntatis. et popu
listis id amare
quod precipis id

desiderare quod promittis.

ut inter mundanis uarie

tates. ibi fixas in cor

da ubi uera sunt gaudia p

RECEPTE BIA COBI AP LI

VI. Omne datu optimu

et omne donu pfectum

desursum est descendens

a patre luminu. apud que

non est transmutatio. nec

inconsuetudinis obumbra

tio. Voluntate genuit nos

uerba ueritatis ius in

initium aliquod creature

aditum

mundi

quod a

cebum

suetud

uerbu

quido

mo exao

roget me

alle lu

minus qui

humano

NIL TER

Dixit

adeum

exuobi

uadis

sumuo

corum

uobis. c

Sienior

uenia.

mittan

uenerit

de pecc

iuditio

V2550

Oberitalien, 1. Hälfte 11. Jh.

München 54B

4° Inc. s.a. 378 b

Italien, 10./11. Jh.

re uero dato nro ihu xpo.
que honor et gloria in secula
seculorum. am.

ANGELORVM

prope et hominum
naturam. ad cognoscendum
se dominus condidit;
Quia dum consistere
ad eternitatem uoluit.
eā proculdubio
ad suā similitudinem creauit.
Decem uero dragmas
habuit mulier. quia nouem
sunt ordines angelorum; Sed ut con

Versatz, recto

Gregor. N., Homilias in euang.

34. 6 ff., PL 76, 1249 CD

IN VIGILANT. Scdm MATH EU M

In illo tempore. Cū esset desponsata mater ihu
maria ioseph. antequā conueniret. inuenta ē in
utero habens de spū scō. Ioseph autē iur eius cum
esset iustus & nollet eam traducere. uoluit occulte
dimittere eam. Hec autē eo cogitante. ecce angls
dñi in somnis apparuit ei dicens. Ioseph fili dauid.
noli timere accipere mariam coniugem tuam.
Qd̄ enim in ea natum est. de spū scō est. Pariet
autē filium. & uocabis nomen eius ihm. Ipse enī
saluum faciet populū suū. a peccatis eorum.

In PRIMO Galliano. Scdm LUCAM

In ill. tempore. Exiit edictū ā cesare augusto.
ut describeret uniuersus orbis. Hec descriptio
prima. facta est ā preside syrie cirino. Et ibant
om̄s ut p̄fiterent. singuli in ciuitatē suā. Ascen
dit autē & ioseph ā galilea de ciuitate nazareth
in iudeā ciuitatem dauid que uocat bethleem
eo qd̄ eet de domo & familia dauid. ut p̄fiteret
cū maria. desponsata. sibi uxore pregnantē.
Factum ē autē cum eēt ibi. impleti sūt dies ut
pareret. Et peperit filiū suū primogenitū. &

Base: SWOTSONLOWTON. MICHIGAN
(Postoffice)
COD: lat 837
No: BX

Hec s̄ fecit. vi. dñicaz post epiphaniā dñi r.

In ill tempore Vidit iohannes fr̄. iiii. Scdm iohem
ihm uenientē ad se & ait. Ecce agnus dī. ecce qui tollit
peccata mundi. Hic est de quo dixi. post me uenit uir
qui ante me factus ē. quia prior me erat. & ego nescie
bam eum. Sed ut manifestur misit propterea ueni
ego in aqua baptizans. Et testimoniu phibuit iohs
dicens. Quia uidi spm̄ descendentem quasi colūbā
de celo. & mansit super eum. & ego nesciebam eum.
Sed qui misit me baptizare in aqua. ille mihi dixit.
Super quem uideris spm̄ descendente. & manen
sup eū. hic ē qui baptizat in spū scō. Et ego uidi.
& testimoniu phibui. quia hic est filius dei.

In ill Cum audisset ihs fr̄. vi. Scdm Mattheum.
qd iohs traditus esset. secessit in galileā Et relictā ci
uitate nāhareth. uenit & habitauit in ciuitate caphar
naū maritimā. in finibus Zabulon. & neptalin. ut ad
impleret qd dictū est p̄ isaiam ppham dicentem Terra
Zabulon. & terra neptalin. uia maris transiordanen
galikee gentiū. Propter qui sedebat in tenebris. uidit
lucē magnā. Et sedentib; in regione umbrę mortis.
lux orta ē eis. Exinde cepit ihs p̄dicare & dicere. pe
nitentiā agite. appropinquabit enī regnū celoz.

In ill tempore Regressus ē ihs fr̄. iiii. Scdm Lucā
in uirtute sp̄e in galileā. & fama exiit p̄ uniuersā regio
nē de illo. Et ipse docebat in synagogis eoz. & mag
nificabat ab omib;. Et uenit nazareth ubi erat nutrit.
& intrauit scdm consuetudinē suā die sabbati ī syna
gogā. Et surrexit legere. & traditus ē ei liber ysaię pro
phete. Et ut reuoluit librū. inuenit locū ubi scriptū

Bayer. Staatsbibliothek München
(Photokopie)
COD: Lat 837
Nr: 1 v

ibi usq. ad obitū herodis. ut adimpleret qđ dic-
 tum est adñō p̄ prophetā dicentē. Ex egypto uo-
 caui filiū meū. Tunc herodes uidens qm̄ illūsus
 esset a magis. iratus ē ualde. Et mittens occidit
 om̄s pueros qui erant in bethleēm. & in om̄ib.
 finibus eius ab imātu & infra. scđm̄ tempus qđ
 exquisierat a magis. Tunc adimpletū est. quod
 dictū est p̄ hieremiā prophetā dicentē. Vox
 in rama audita est. ploratus & ululatus multū.
 rachel plorans filios suos. Et noluit consolari.
 quia non sunt. In oet̄ dñi. Scđm̄ Lucam
In illa tēp̄. Postquā consummati sunt dies oc-
 to ut circumcideret puer. uocatū est nom̄ ei
 ihs. Id uocatū est ab angelo. priusquā in ute-
 ro conciperetur. In iuḡ Epiph̄ dñi. S. Matheū
In illo tēp̄. Defuncto herode. ecce angls
 dñi apparuit in somnis ioseph in egypto dicen.
 Surge & accipe puerū & matrem eius. & uade
 in terram isrl̄. Defuncti sunt enī. qui querebāt
 animā pueri. Qui consurgens. accepit puerū
 & matrē eius. & uenit in terram isrl̄. Audiens
 autē qđ archelaus regnaret in iudea. p̄ herode

Sequimini eū in domū in quā intrat. & dicetis
patrifamiliās domi. Dicit tibi magister. Vbi ē diu
sorū. ubi pascha cū discipulis meis manducem.
Et ipse uobis ostendet cenaculū magnū strātū. &
ibi parate. fientes autē inuenerūt sic dixit illis. &
parauerūt pascha. Et cū facta fuisset hora discubuit.
& xii. apłi cū eo. Et ait illis. Desiderio desiderau
hoc pascha manducare uobiscū. anteq̃ patiar.
Dico enī uobis. q̃a ex hoc nō manducabo illud. do
nec impleat^r in regno dī. Et accepto calice grās
egit & dixit. Accipite & diuidite in t̃ uos. Dico
enī uobis. qđ nō bibā de generatione unius. donec
regnū dī ueniat. Et accepto pane grās egit &
fregit. & dedit eis dicens. Hoc ē corpus meū. qđ
pro uobis datur. hoc facite in meā cōmemoratio
nē. Similit̃ & calicem. p̃q̃ cenauit dicens.
Hic ē calix nouū testamen tū in sanguine
meo. qui pro uobis fundet^r. Verū tamē ecce manus
tradentis me. mecum est in mēsa. Et quidē filius
hominis scđm qđ diffinitū ē uadit. uerū tamē
ue homini illi. p̃ quē tradet^r. Et ipsi ceperūt que
rere in t̃ se. quis esset ex eis q̃ hoc facturū esset.

Buyer: *Shelby County, Tenn.*
COB: *Lat 837*
R101: *4.9 v*

& tulerunt corpus eius. & posuerunt illud in monumento.
 in sceleris. in felicitas. & aucti. Eug. In nt sceleris fabiani.
 & sebastiani. In nat sceleris marie iurg. In tuu sei eug.
LIBER generationis ihu xpi s. matheum
 filii abraham. Abraham genuit ysaac. ysaac autem
 genuit iacob. Iacob autem genuit iudam & fratres eius.
 iudas autem genuit phares. & zara. de thamar. Phares
 autem genuit esrom. esrom autem genuit aram. Aram
 autem genuit aminadab. aminadab autem genuit
 naason. Naason autem genuit salmon. salmon autem
 genuit booz. derachab. Booz autem genuit obeth
 ex ruth. obeth autem genuit iesse. Iesse autem genuit
 dauid regem. dauid autem rex genuit salomone
 ex ea que fuit urie. Salomon autem genuit roboam.
 roboam autem genuit abia. Abia autem genuit asa.
 asa autem genuit iosaphat. Iosaphat autem genuit
 ioram. ioram autem genuit oziam. Ozias autem ge
 nuit ioatham. ioatham autem genuit achaz.
 Achaz autem genuit ezechiam. ezechias autem genuit
 manassen. Manasses autem genuit amon. amon
 autem genuit iosiam. Iosias autem genuit iechoni
 am & fratres eius. in transmigratione babylonis.

COB: Paul 837
 NIS: 120R

I nterrogavi autē ego humilis dicens. Et ubi uos
 queram? Qui dixit mihi. In meo pascuo. quod potest intelligi
 proximo de uilla agro. quod dicitur de lagabri. quod interpretatur uirum dei.
 Et euigilans. deprecatur suum dominum dicens. Domine ihesu. si uisio ista
 detur. Non est illusio. fac ut iterum & tertio mihi appareat quomodo
 uis. & quomodo uis. Et cepi ieiunare. & siccas acscas ducere
 usque ad alivd parasceuen. Et ipse dominus gamaliel iterum ipsa simi
 litudine & eodem schemate apparuit mihi sic in primo uisu dicitur mihi.
 Quare neglexisti ire & dicere sancto episcopo iohanni. Et ego respon
 di. Timui dominum mox ad prima uisionem hec nunciare. ne uide
 rer seductorem esse. De precatu suo enim. ut si adeo missus fuisset ad
 me. denuo a tertio appareret mihi. Dixit autem ad me. Adquiesce.
 adquiesce mihi adquiesce. Et iterum dixit mihi. Quoniam requisisti de reliquis
 singulorum quomodo & ubi sunt positi. appone sensum tuum. & inde
 diligenter quod ostendunt tibi; Et statim attulit tres gala
 thos aureos & quartum argenteum. tres eorum pleni erant rosas
 duo habebant albas rosas. & tertius rubicundas ut
 sanguis. quartus uero argenteus plenus erat croco. bene
 olente. Et posuit eos ante me. Et ego dixi ei. Quis es
 domine? & dixit mihi. Loculi nostri sunt. Qui rubeas rosas habet.
 ipse est dominus stephanus. qui ad dextris est positus ad orientem
 ab introitu monumenti. Et secus domum est nichodemus
 posuit etiam ostium. Unus galatibus argenteus abibas est filius meus.
 qui immaculatus ex utero matris excessit emundo. Ideoque
 in similitudine argenti mundissimi apparuit. Numquid non
 uidetis crocum qui in ipso est suauissimi est odoris. Ipse est uinctus est
 calathis in ecclesia. loca ubi ambo positi sunt. Hec dicens.
 oculis meis euigilant. & exspectant. & gratias ago domino
 omnipotenti. & sanctis ieiunant. & orant. & gratias ago domino omnipotenti.

o gratia incomparabilis. & amor crucis inre-
cessibilis. Gratas itaq. tibi dñe ihū filius
dī uiui. non solum uoce & ore. sed spū quo
te diligo. quo loquor. quo te interbello.
quo te teneo. quo te intellego. quo te
video. Tumihī omnia & in omnibus. Tumihī
totū. et nihil mihi aliud p̄ter te solū. quies
bonus et uerus dī filius d̄s. cui cū eterno
patre et spū scō honor et gloria est. incun-
ta semp̄ sc̄la sc̄lorum. Et cū magna uoce
omnis populus respondisset amen. Emisit
sp̄m. Cuius corpus marcellus unus ex dis-
cipulis eius. nullius expectans sententiam.
p̄priis manib. de cruce deposuit. et p̄ciosissi-
mis aromatib. cōditū. in suo ipsius sarcopa-
go collocaū. in loco qui d̄r uaticanus. iux-
ta uiam triūphalē. ubi totius urbis uene-
ratio celebratur IN P A C E

EXPLICIT DE S̄CO PETRO APOSTOLO;

INCIPIUNT CAPITVLA DE S̄CO PAULO APTO

- I De conuersione eius.
- II Qualiter in porta dimissus est.
- III De paralitico sanato.

morte mulieris potuit restingui nec mi-
 rum si nullā accipiebat iohannis sermone
 medicinam. Qui negligens audiendi non
 remedium uulneri adhibere querebat
 sed scelus immane desiderabat augere.
 Denique conlato p̄cio, pcuratori andronici
 petit sibi dari copiā reserandi tumuli
 in quo drusiana sepultura acceperat; Quod
 ubi p̄clue impetrauit. Temptabat inlici-
 tum nefas corpori inferre defuncto. In
 quod non repentino quodam motu
 sed furiosa quadam meditatione con-
 cessit amenia. Nam cum excepisset
 temerariē petitionis effectū respon-
 dit ei. Et si uia non uoluisti cottus
 mecum subire consortia mortue
 tibi in rogabo iniuriam. Ergo adibens
 ministros excogitati multo ante fla-
 gitii pcuratorem drusiane. cū eo in-
 tuit in sepulchrū; Et clausa ianua
 ceperunt sepulture in uolucris corpus
 exuere; Exeuntes autem dicebant
 quid p̄fecisti infelix drusiana ne-
 gando uiua qđ mortua sustinebis

et urbem totā leticia magna plaudere.
 Interrogantesq; unū depopulo quid hoc esset.
 dictū est eis. Rex inquit n^r unicā filiā hodie
 copulat matrimonio. ideo gaudiū est ciuitati.
 & te credidū exhibuer. ut his epulis interesses.
 Hec illis eloquentib; subito totā ciuitatē uox
 pconia replet dicens. Audite habitatores urbis.
 om̄s diuites mediocresq; ac peregrini uel paupe-
 res accedite ad palatiū regis et epulamini. gau-
 dete & estote iocundi. Siquis u^o se ab hac leti-
 cia subtraxerit. reū se nouerit maiestatis.
 Hec cū audisset negotiator ille. ait thome
 aplo. Famus et nos. ne n^{cul} pabiles inueniamur
 coram rege. Tunc ingressi palatiū. iussi sunt
 discūbere thoro. Thomas autē apls discubuit
 in medio. intendentib; om̄ib; in eū. et scientib;
 qd peregrinus esset. Aderat enī his nuptiis puel-
 la exhebrais concinens calamos; que cū audis-
 set beatū thomā orantē & benedicentē dñm. in-
 tellexit^{eu} de sua^{ss} regione. & intendebat intellu-
 iugiter. nec desistebat ab admiratione uultus
 eius. Sed & ille intellegens hebreā^{ss} mulierē.
 libentissime aspiciebat ad eam. Hec uidens

in omnipotentis omni nomine insultamus
 aduocati insistebant eisdem magis omni-
 bus agere. quæ eterno gessistis. Illi autem irati. multa audientem
 serpentium uenire fecerunt. Tunc dicunt omnes regi. Domine rex.
 uoca apostolos omnes. & cursum miser ad apostolos omnes. Euenientes
 apostoli. impleuerunt sibi pallia sua de serpentibus. & in miser-
 eisdem magos dicentes. In nomine domini nostri ihesu christi non
 moriemini. sed morsibus eorum attrituri. dolor uirorum mugi-
 tum dabitur. Statimque serpentes comedere coeperunt carnes
 eorum. & coeperunt ululare sicut lupi. Rex autem & omnes qui ade-
 rant. dicebant apostolis. Mittite eos ut moriantur ab eis. At
 illi dixerunt. Nos missi sumus a morte ad uitam reducere. non
 autem precipitare in mortem. Tunc oratione facta. dixerunt
 apostoli serpentibus. In nomine domini nostri ihesu christi. ad loca uestra
 redite. omne autem uenenum quod infudistis in istos magos
 uobiscum auferat. Maiores autem cruciatus passi sunt. cum uni-
 uersi serpentes iterum morsibus edebant carnes eorum. ut ue-
 nena sua tollerent sugentes sanguinem eorum. Cumque
 abissent cuncti serpentes. dixerunt apostoli magis. Audite im-
 pium scripturam sanctam dicentem. Qui proximo suo parat
 foueam. ipse prior cadet in eam. Vos quidem parastis
 nobis mortem. nos autem rogauimus omnem nostrum ihesum
 christum. ut uos a morte eriperet. Et qui per multos annos

omnes amici et discipuli eius. & audientes uer-
bum uitę credebant xpo ihu dño. & bapti-
zabantur plurimi. uidentes qđ om̃a quę magi
faciebant mala hominibus. hęc dī aplūs eua-
cuare. Illi enim ideo uulnerabant quos po-
terant. ut uulneratos euocarent. quiq;
ideo curare putabantur. quoniā a lesio-
ne cessabant. **M**attheus autem aplūs xpi
non solum hos curabat quos illi lędebant.
s& etiam om̃s qui ad eum ferebantur infir-
mitatibus diuersis obsessi. **P**redicabat autē
pplō ueritatem dī. ut omnes mirarentur
eloquentiam eius. **T**unc cunuchus
qui cum suscepit om̃i affectione inter-
rogauit dicens. **O**bsacro te ut digne
ris indicare mihi. quomodo cum sis hebre-
us nosti grecam & egiptiacam linguam
& ethiopicam sermocinationem. ita ut hi
qui in eis nati sunt. ita sermocinari non
possint. **A**plūs resp̃. **T**otus mundus unā
sermocinationem omnium hominum habu-
isse cognoscit. Sed nata ē p̃sumptio hominum
talī quę eos turrim tantę magnitudinis hor-
taret facere. ut cacumen eius perueni

probatum est. sed illi tantum quod uis naturae quae ratio manifesta immoueat.
docto igitur atque adseruo animo motu affricanus. qualiter exercitatio
eius utendum sit. inheret uerba mandat & precepit. Hanc tu exerce opus
meum in rebus. Si autem optime cure desalutem patrie. quibus agitat
& exagitatus animus uelocius in hanc sedem & domum suam
peruolabit. Idque oculus facit suum cum erit inclusus in corpore
emanebit foras. & ea quae extra erant contemplans. quam maxime
se corpore abstrahet. Namque eorum animi quise corporis uolup
tates dediderunt. eorumque si quasi ministros prebuerunt. impul
susque libidinum uoluptatibus, obediuntium deorum & hominum
iura uolauerunt. corporibus elapsi circa terram ipsam uolitant.
noctem in locum nisi multis exagitatis sceleris reuertuntur. Insuper
re huius operis parte diximus. alias. oculus. alias negotiosis
uirtutes. & illas philosophus. has perit publicarum rectoribus; eua
nure. utrasque tam exerceantem. facere beatum. he uirtutes
interdum diuiduntur non nunquam uero miscentur. cum utraqueque capax
& natura & institutione animi inuenitur. Nam si quis ab am
qui deum doctrina habeatur alienus. in re publica tam
& prudens. & temperatus & fortis. & iustus sit. hic afferri
remotus. omnino tam actualium uirtutum uigore quibus
nihilominus celum cedit imperium. Si quis si insita quicquid
naturae insit apte ad agendum. sed solum optima scientiae
doctrina exerceat ad superiorem doctrinam subpelletur. ad ex
ercitium diuino disputationis expendat. sociator celestium
deum aduocum. his quoque adeo uero motus uirtutibus
subuehitur. Saepe tam ouenit. ut idem perit & agendi & dis
putandi perfectione sublimis sit. & celum ueroque adipiscatur
exercitatio uirtutum. Romulus nobis in primo genere ponatur.
cuius uita uirtutes non quia disseruit. sepe exerceat in
sedem peritatoras. qui agendi nescius fuit. apertus disse
rendi. & solas doctrinae & scientiae uirtutes secutus est.
Sic inter cetera ac mixto genere apud grecos lieurgus & solon.
in troiana nos. numa. Cato nos alio multique alii & phi
losophi quaeque alius. & firmitatem rei publicae
peritator. Soli enim sapientia oculo deos ut habundantia quibus
ita roma nescit. Quo igitur affricanus noster quod modo diuine preceptorum
insit ut ex illo genere. quod & de doctrina uiuendi recta mutu
at. & statim publicum uirtutibus; fulcat. idem ordo & perfectio noster.

Bayr. Staatsbibliothek München
(Photostelle)
Cat 23486
1R

in exercitio argutarū talū cōhibentē sibi opē sponē luisse. Ceterū qui non ad
 uertat eū quid dī se ipsū mouere. non duo intelligenda: sicut & cū dī he autōtū
 morum enos id se puniens non alē qui punit alē ē qui punit. & cū se pderē se inuol
 uere. se liberare quid dī nēcesse ē unū facientē. alterū sub eē patientē. sed hoc
 solū intellectu huius elocutionis expmīt ut qui se punit. aut q se liberat. n ab alio
 hoc accepisse. sed ipse sibi. aut intulisse. aut pstitisse dicat. Sic & de autōkī n hto
 cū dī se ipsum mouē ad hoc dī. ut est mōtione alterius mouentis excludat. Quā
 volens plato de cogitatione legentis exuere. his quē pmissit expssit. Nā qd
 semp mouet aut aeternū ē. Quod aut motū affert alicui qd q ipsum mouetur
 aliunde. quando finē habet motus uiuendi finē hbeat necesse ē. quid his uerbis
 inuenietur expssius clara significatione testantib. non aliunde moueri qd
 se ipsum mouet cū anima ob hoc dicat aeternā quia se ipsam mouet et nō mo
 uetur aliunde. ergo se mouere. hoc solū significat. n ab alio moueri. Nec
 putes qd idem moueat. idēq moueat. sed moueri. sine alio mouente se
 mouere ē apte. Ergo constat quia nōmē qd mouet ab alio mouet. Ergo
 autōkī n hto n. potest non ab alio moueri. sed ne a se quidē sic mouet. ut in ip
 so aliud aliud sit qd mouet. aliud qd mouetur. Nec ex toto nec p parte uale
 pponit. sed ob hoc solū se ipsum mouere dī. non ab alio moueri estmet. Sed &
 illa de motib. aristotelica diuisio quā sup retulim. surripienti magis apta
 ē quā p banti. In qua ait. Sic ē qd mouet & non mouet. ita ē qd mouet et nō
 mouetur. Constat enī qd omne quicqd mouet mouet alia. ut dī aut gu
 bñaculū nauē. aut nauis circūfusū sibi aerē tundas mouere.
 Quid aut ē qd nō possit aliud dū ipsū mouet impellere. ergo si uerū nēst ea
 quē mouent non alia mouere. n constat illud ut aliquid qd moueat. nec
 tam moueat inuenias. Illa igit mgs pbanda ē in decimo de legib. a plato
 ne motū plato diuisio. Omnis motus inquit aut se mouet et alia. aut ab
 alia mouetur & alia mouet. Et prior ad animā ad omā ū corpora scds re
 fert. Hic ergo duo motus & differentia separant et societate iungunt.
 Commune hoc habent qd & prior & scds mouent alia hoc aut differt. qd il
 le a se hic ab alio mouetur. Ex his omnib. quē eruta de platonico rū sen
 suū secunditate collegim. constat non eē verū omā quē mouent ab alio
 moueri. Ergo nec principiū motus ad depeandā alterius mouentis
 necessitatem stare dicet. q potest ut diximus seipsū mouere alio non mouente.
 In cruciatu ē syllogismus. quē pmissa uaria & multiplica diuisione colligerat.
 idē anima principiū motus est. principiū aut motus n mouet. igit anima
 n mouet. Restat. ut q estat posse aliquid p se moueri. alio n mouente. animā hoc eē
 docet. Qd facile docebit. si de manifestis & indubitabilib. argumētis sumam. homini
 motū aut anima pstat aut corp. aut de utroq. p mixtio. Et q tria sūt de qb. inquisitio

lat 23486
2v

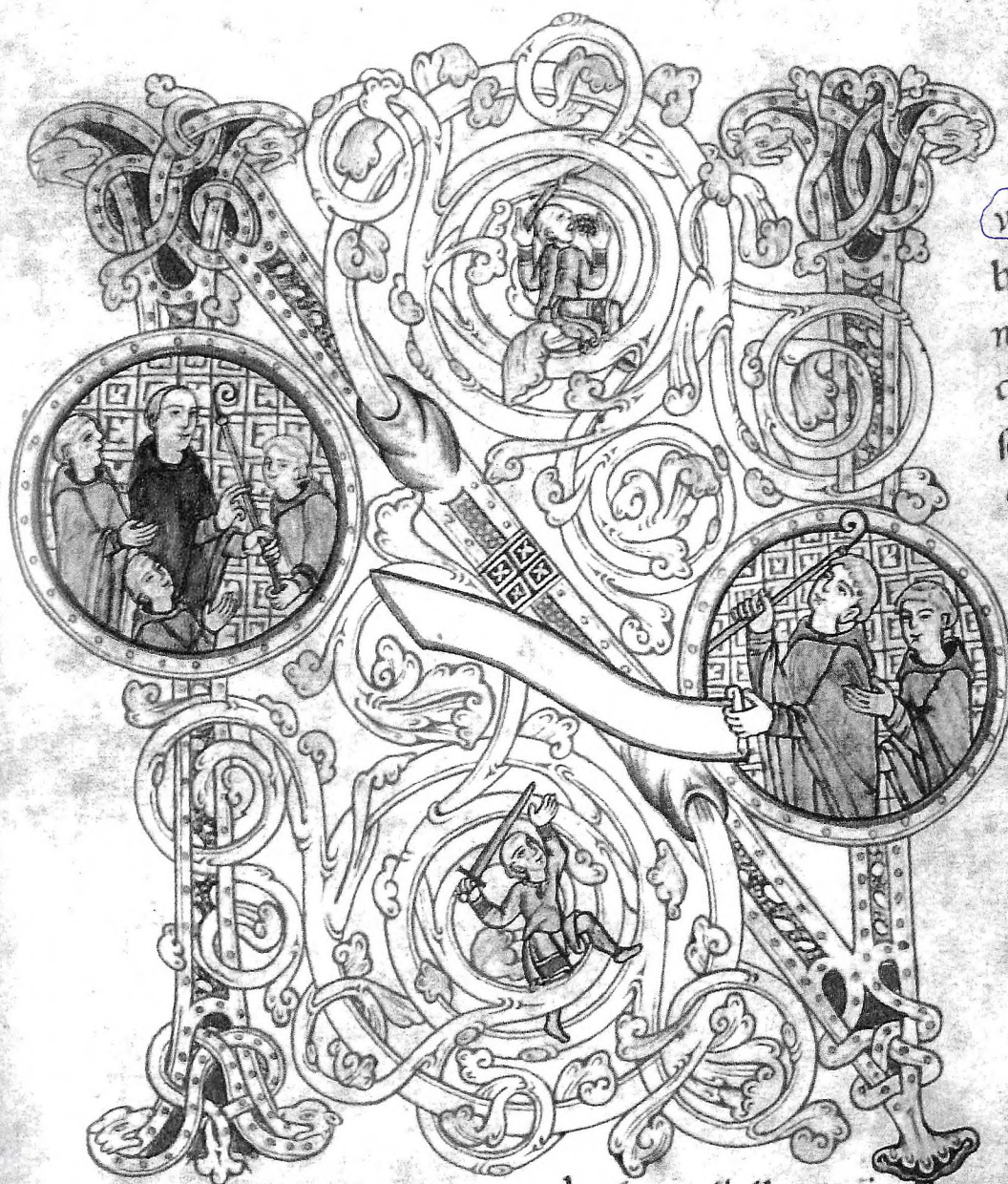

VPERC
 bargei
 nos mo
 de sca
 sermo
 sione d
 regnū
 persar
 nū gr
 nimis.
 comm
 fuit r
 suis tē
 tenue
 7 sang
 quia
 dū be

altissimi contriuerunt. At ū regnū di regnū esse pacis. regnū
 7 dñationē ueritatis 7 iusticie 7 mansuetudinis. 7 ideo d
 milē q; habere imaginē. Et ueracit̃ ita ē. Seq̃t̃ enī. Aspi
 rū sedit. Item. Aspiciebā q̃ in uisu noctis. 7 ecce in nubib;
 antiquū dierū puenit. 7 in conspectu ei optulerunt ei
 om̃s p̃pti. t̃b; 7 lingue ipsi seruiert. Quid rogo dissimili
 7 fili' hominis ueniens in nubib; celi. 7 pueniens usq; ad

Rupertus abbas Tuitiensis De victoria uerbi dei, hg. Rhaban Haake
 (MGH Lat. 7. Germ. 5, 1970)

Codex Monacensis
 lat. 14055, fol. 5^v

UPER C

berger
nos mu
de sca
sermo
sione c
regnū
persar
nū gi
nimis.
comit
fuit r
suis tē
tenue
7 sang
quia
dū be

atissimi contriuerunt. At ū regnū di regnū esse pacis. regn
7 dñationē ueritatis 7 iusticie 7 mansuetudinis. 7 ideo d
milē q̄ habere imaginē. Et ueracit̄ ita ē. Seq̄t̄ enī. Aspi
rū sedit. Item. Aspiciebā ḡ in uisu noctis. 7 ecce in nubib;
antiquū dierū puenit. 7 in conspectu ei optulerunt ei
om̄s ppti. t̄b; 7 lingue ipsi seruiunt. Quid rogo dissimili
7 fili' hominis ueniens in nubib; celi. 7 pueniens usq; ad

I
o
v
A
in egl
lum.
dolge
subsec
docha
libet.
tur ut
numus
gata p
nis hel
chil at
nante.
uidit
homo i
iamin.
suis.
uoces.
trua.

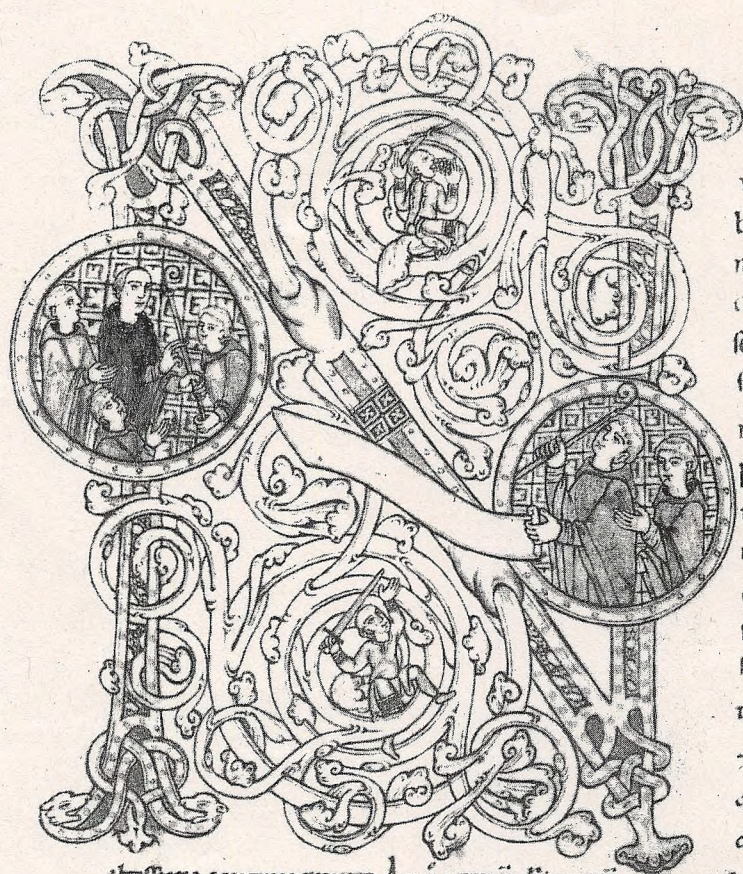
batio sup terram. & ecce duo dracones magni. paratiq; contra se in plium. A
te conitaz sunt nationes. ut pugnaret contra gentē iustoz. fuitq; dies

28 Clm 14055 fol. 46^r · Kat. 20
Orig. Initialhöhe 14 cm

solu. parcendo cu occidere ponet. ueru etia pu
maxime p causa huiusmodi tali iuramento di dig
INTEREA draco ille magni serper
qui uocat diabolus & sathanas cernens
scdo in dauid iuramentu firmatu. mag
uenem sui stimulat ardore tot in
exarmat qd pmu exerceat. scilicet
cu curribus & equitibus suis. caput aliu
potentia seuire posset ad excidiu
promissionis. Quin immo ia regna
sue carnis. et idem pat ei seipsum rei
glorificabat uictorus. unde et secu
corans musicis. Ardebat g inuidie u
puit. du & ipse pat adulteri simul ce
eruere frē in contempto in ipsu patre an
ei querens. ut regnaret p illo. Qd si
p qd uerbu di impugnare memoria
s. absalon mortuo. & dauid uita cu p
cum pace reuauit. & domu pacis nomini dñi

locut' ē in pphīs. Pulchre g disceri
sub hac enunciatione dictū uel scri
ñ posse mutari. ñ posse infirmari. f.

Postq' isrl id ē decē trib' q' tribui iuda
imminebat hosti capitali i assyrio
erē d
& sē m
aut re
in corpe
omēs mu
erē. i poti
ita ut de
fuit. tantū
pharaonē i
dici potuiss
tudine meā.
Postq' isrl id ē decē trib' q' tribui iuda
imminebat hosti capitali i assyrio

VER cum tu hospes optabilis cūno pat. cenobii siq.
bergensis. nrm pſentia tui seren. et habitaculū.
nos more solito lemota a ceteris aliqua conferthum.
de scāriū maiestate scripturarū. Erat autē tūc
sermo pēpius. de quātor illis grandib; bestis ex ui
sione danielis. quarū prima quasi lēna. ipsa fuit
regnū habiloniorū. alia similis urso. ipsa fuit regnū
persarū ⁊ mediorū. alia quasi pardus. ipsa fuit reg
nū grecorū. quarta tribul. atq; mirabilis. ⁊ fortis
nimis. dentes ferros habens magnos. comedens. atq;
comminuens. ⁊ reliqua pedib; suis conculeans. ipsa
fuit regnū romanorū. quorū uidelicet regnōr singlū
suis tēporib; sup cetera gentiū regna principatum
tenuerunt. Regna hec iccirco p bestias ferocissimas
⁊ sanguinisauidas recte figurata fuisse dicebamus.
quia plena crudelitatis fuerunt. ⁊ sanguine mun
dū bestialit debachando iplētia. scōs quoq; dei
atq; sūmi contriuerunt. At ū regnū dī regnū esse pacis. regnū caritatis ⁊ germanitatis. imperiū pietatis.

Im 14055 fol. 5^v · Kat. 20

ut. nolo scire qui sit ut. auceat ame. n. noui utu. nolo nolle utuq. CAP. VIII. LIBER
VIII. INCIPIT LIBER VIII.

uini iā captus contra ūbū uel ppositū dī plia meli
tanti animo. iā dudū causa subē. cur illi² remissit
dicti in iob. Ab aquilone aurū ueniet. ⁊ ad dīm formi
dolosa laudatio. Tibi cūno amantissime pat. causa
hec intimanda ē. Ex quo laudationē dī quam
loquebatur os meū cepisti amplecti quasi aurū. fat
or sensi magis quā ceteri sensera me esse ad aqu
lonē. idē n habere me sic oportuisset seruidam
diuini amoris uirtutē. uiuida ⁊ ardentē de ppa
salute sollicitudinē. fateor tibi me inuenisse ex
perimentū etiā illi² dicti. posuerunt me custodē i u
neis. uincā meā n custodiui. Nunc maxime dū singula
draconis capita psequor. ⁊ singlorū culpas sceleratq; sangui
nea describere gestio. uidet mihi qd contra me uersus
in nā suū exagitet furorē. ⁊ de me quasi accusatore
suo. desideratam querat ultionē. Ita tēptationū niuibus
et grandine curarū me opit ⁊ negligentie gelu constrin
git. ut cū scripta mea morte tuo liberet legas. ⁊ sic
āplectaris uelut aurū laudationis. etiā ueracit
dicere possis. aurū hoc ab aquilone uenit.
Restat g⁹ mihi cipeat laudatio hec
mihi formidolosa sit. idē ne hoc ipsū

Im 14055 fol. 51^v · Kat. 20

ad puluerē. siq̄s ē dñi att. iungat̄ m̄. Congregatisq; ad eū om̄ib; filis leui.
gladiū sup̄ femur suū. & occidat unq̄sq; fr̄m & amicū & proximū suū.
Et t̄ q̄dē ex oculis sublatū ē caput illud draconis scilicet utulus. s. ex-
ponit̄ fuit amor̄ c̄modi dñs. Sēp erat illis in appetitu. s. sub seueris iudiciis
tēp̄ regis roboam filii salomonis filii dauid. Illo succedente patri scisse sē d
& fecerē sibi regē. roboā. q̄ excogitato c̄silio fecit duos utulos aureos. posu-
& alterū in dan. Vñq; id ipsū q̄d filii isrl̄ formato ut iā dictū ē utulo in deser-
tu isrl̄. q̄ eduxerēt te de t̄ra egypti. Tē toto conamine crexit se c̄ra mulier-
nis. habens ut iā dictū ē faciē utuli. Cepit enī uti gladius & int̄ficere & p̄
uerbi dñi. Caterū ex q̄ pharao interit nullo regū gladios habuit ad causā
posset dō uero sacrificari. & annunciarī uerbū dñi. Quicq̄d interim egit a-
tu di. n̄ tāq̄ draco bellat̄. s. tāquā serpens decept̄ egit. p̄ eundē serū
quē et primū deceperat hominē sine ui. Duxerēt enī uxores filias eō. &
filii tradiderēt. et seruiert̄ dñs eōs. Hunc itat̄ dñs. tradebat eos in manū h
clamabans ad dñm. Dñs q̄q; fleēbat̄ miseric̄dia. et iudicabat afflictoz gem-
iudices. & liberabat eos de cede uastantiū. Postq̄ aut̄ mortuū ē iudex n
maiora faciebant. sequentes deos alienos. et seruientes eis. & adorantes ill-
mis exiit. nec tāquā draco bellare potuit. q̄a iudicē aut p̄ncipē nemini
cui vi posset uti ad dētr̄ndū illos a cultu dñi. q̄n̄ immo fore om̄es iudices
quiq; rēporib; astringendo pplm̄ ad custodiā legis dñi. ||||

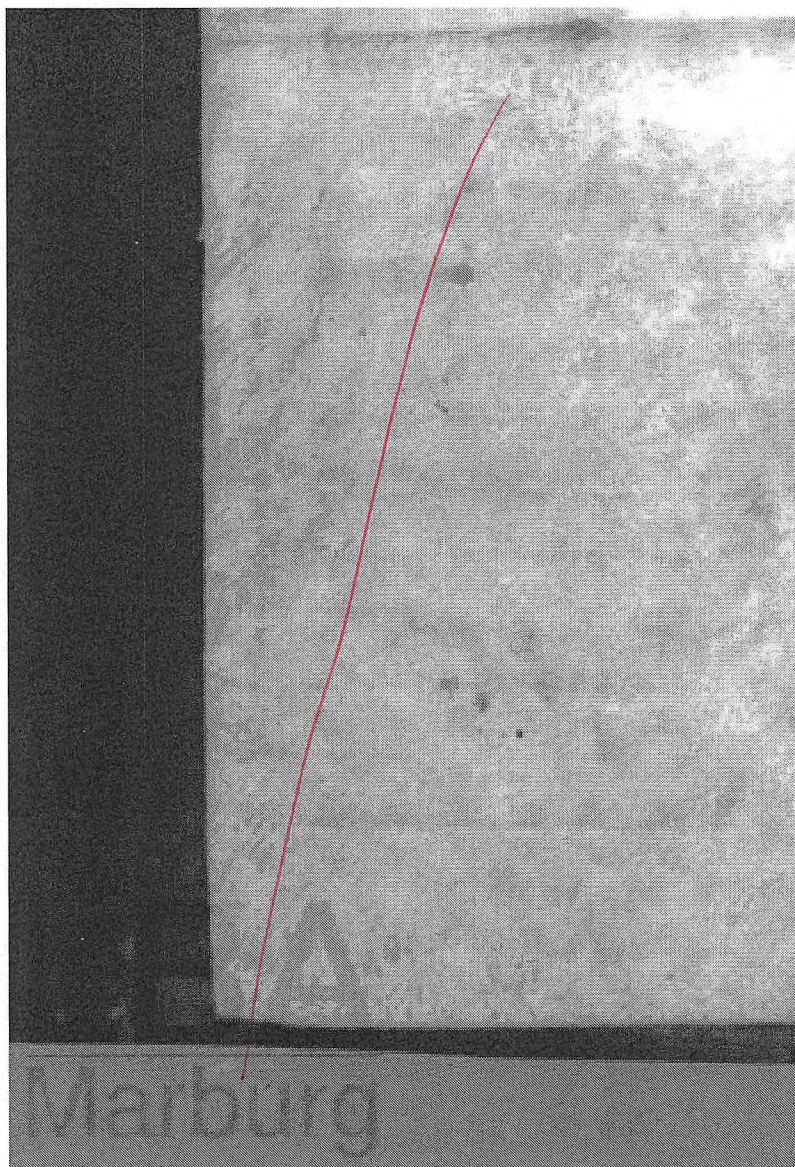
Forundē om̄is uictoria iudiciū p̄fecto uictoria uerbi di ē. q̄a uidelicet n̄ in
s. in uerbo dñi uicerēt. libantes isrl̄ ab opp̄sione hostiū. De othoniel q̄ p̄n
duodecim iudicū extitit. ita scriptū ē. fuitq; in eo sp̄s dñi. & iudicauit is-
pugnā. & tradidit dñs in manū ei⁹ eusanrathasaim regē syrie. & opp̄ssit
aboth. q̄ libauit isrl̄ de manu moab. dū p̄cuteret regē eglon. uerbū d
te. Statimq; dictū ei⁹ q̄d secū haberet uerbū dñi uerū ēē res ipsa p̄buit.
et humiliat̄ ē moab die illo sub manu aboth. et t̄ra q̄c̄uit. Post illū sa-
pauldubio n̄ uirtute humana. s. uirtute ei⁹dē uerbi. cui⁹ rei testimoni-
q̄d p̄cussit de philistum sexcentos uiros uocare. Deinde barach dū
syssarā p̄ncipē exercitū iabin regis chanaan. dixit ad eū p̄phetes debbora
uictoria n̄ reputabit̄. q̄a in manu mulieris tradet̄ syssara. Qd et factū
aber anei p̄cussit illū in caput querens uulneri locū. et temp̄ ualide p̄

erant. ut puerbo uel testamento di plantis materialib' uterent' armis. Veniant enī tēporib' illor' ipse
q' mittend' erit. nec ali' sperari iā potest de carne abrahe uentur' in q' erit salus. Ut qd q' p carne
pugnanda gladio materiali pugnaretur. Idcirco ipse q' ex illa carne expectat' uenerit. cu in
passione sua diceret illis. & ego dispono uob' sic disposuit in pat' m's regnū. ut edatis & bibatis sup
m's mēa in regno meo. & sedetis sup thronos. iudicantes xii. trib' isrl'. & cetera. illiq' ad hec respon
derunt. dñe. ecce gladii duo hic. sicuti cūmodi gladios eis mēdauit. At enī. Satis est. Itēq' cū
penteret un' ex illis in gladio sinire inq' usq' huc. It' ad petrū q' pcesserat. cūerte ait gladiū tuū
in locū suū. Nēpe qd ait satis ē. uel sinire usq' huc. hoc dat' intelligi qd sibi cōplacuerit ante aduen
tū suū usq' illuc usq' gladiū. qm' uis' ē eo duodecī illi de q'b nē sermo ē iudices p'mi. iā aut' sibi n' pla
ceret ut uterent' illo. immo recondarent & petr' deponerent eū iudices illi nouissimi. ceteri tñc
origladio q' n' uenerat. q' iā dat' erit. qd ē ip'su uerbū di. P'inde sic laudabilē materialē illi
gladiū demiserūt omīno qā iā n' erat necessari'. ita nouitū illi laudabilē illo usi sūt. qā tē erat ne
cessari'. ne uidelicet pri' radix bona paret quā uenire fruct' ei'. Recte q' in omīū senex illos ca
pimb' coronat aures. qā p'fecto iuxta diūsas rationes tēpor' & istor' militaris industria. & illos
uerbo di famulata est inermis' patientia. VIII

Ecū talis e' ut dictū in plando fuerit utrimo. cōsiderandū q'q' ē qd in illa intemione bona
magno & lacrimabili fatigati fuerunt p'iculo. Cū enī p' singula fere p'lia sic scriptura testat' fuerit
paucissimi numero. n' potest de eē aliq' timoris infirmitas eū ipse quāuis firmissimo fidei uel spei
p'udio. Unde un' eor' barach fili' abinoon cant' eū debboni. Qui sponte optulisti de isrl' animas
uās ad p'iculū. benedicite dño. Rursū. Qui p'pria uoluntate optulisti nos discrimini. benedi
cite dño. Non q' fuer' aut s' exptes patientie uel passionis in ipso usu gladii. p' quā coronati sūt
iudices illi q'b ut iudicū ē. p'mione tēporis usq' gladiū uerbū incarnatū xpc aduenit. P'acet itaq' multūq'
delectat' qd sic coronas aureas. ita tā illi quā illi scilicet omēs uiginti quatuor seniores in eadē apocalyp
si cētharis q'q' et ph'yalas dicunt' habere aureas. Cū enī aperuisset agn' librū. quatuor animalia et
uiginti quatuor seniores ceciderūt corā agno. habentes singuli cētharis et ph'yalas aureas. plenas
odoramentis. que sūt orationes scōe. Nonne cū sic ex iā dicto cantico memoratū ē offerrent animas
suas ad p'iculū. cū offerrent senecipsos discrimini. orationes q'q' offerrebant. necessarias angustias et
afflict'. P'inde sic uictorie in coronis aureis. & sic benedictiones quib' dño benedicunt' p' uictorias
in cētharis. ita & orationes quib' in tēpore angustie dñi exorabant' uenerabilē agnoscent' in
ph'yalis aureis. Tanta q'ppe illos angustia fuit. ut pugnantib' eis n' ferre auxiliū magnū fuerit
sceleris. testante eodē cantico uerbis hūicemodi. Maledicite tñc meroch dñe angl's dñi. maledi
cite habitatorib' ei'. qā n' uenerūt ad auxiliū dñi. in adiutoriū fortissimor' ei'.

Forte dicit' q's. Heli sacerdos dñi ipse q'q' isrl' iudicauit. sic scriptū ē. Senex enī erat uir et grādens.
& ipse iudicauit isrl' quadraginta annis. Cur q' cū eccl's iudicib' ille n' annumeratur. An idcirco
de numero tollit'. ita pulchrū ē collectionē facere licet. & tot numerare iudices ante regnum
dauid. q' habent' iudices alios scilicet ap'los regnante iā ap'o filio dauid. Ad hec inquā. Non
idcirco. ut tantū duodecī iudices numerem' iā dictū heli de numero tollim'. s' idcirco qā ille
de numero tollit'. idcirco tantū duodecim iudices habent'. quos gestis liber ipse cēxat' ē. qui

ed. Rhaban Haacke,
 Repertor abbas
 T. r. r. r.
 De victoria
 verbi dei,
 1464 w.
 Quingent.
 5 (1970)
 S. 243

in nouissima
 iure erat
 presentan
 dus.

S. 244

O

nouissime plusquā primē dicit dñs exercitū. & in loco isto dabo pacē dñs exercitū. Quale putas glām tanto ore pñunciat nouissimā fore maiore quā primā. Numquid scire glām. scilicet auri et argenti copiam. Nūquid etiā sic futurū erat uel fieri p. ut plus auri in domo nouissima ruralaret. quā in pma salomon unpendisset. nūquid reat ut hoc tantopere p glā reputaret. et pro hoc tam uehementer dñs exercitū clamaret. Ergo illam magis glām decet intelligi. que glā uera est. scilicet pñentia uerbi incarnati xpi filii di. qui in illa domo pma n̄ fuit pñentandus. s̄ymeone ex te et in ulnas suas illū accipient. cū isto cantico gr̄. Nō dimittas seruū tuū dñe uerbū tuū in pace. Annon hoc ipsū idem pphā ibidem interloquitur. Et uenit desideratus cunctis gentib. implebo domū istā glā dicit dñs exercitū. Vere om̄i q pñe maior futura erat glā nouissime. qd in ea scdm legē primogenitos pñent cum sacrificiis legalib. iste primogenitus in multis fr̄ib. iste desideratus cunctis gen

emorabilis ille redit. ascensib. spectabilis. si cōsideres a x x i. currū illū siue quadrigā dñi. qua residens ad locū suū pperabat uerbū dñi. uerbū sario implende pmissionis. Quadrigam illā dñi quatuor dicim̄ uiros auctores. puos et quasi capita illis reuersionis. ezdrā et neemā. ihm̄ sacerdotē magnū. et zorobabel ducē. idcirco dictū zorobabel. qā infra annos captiuitatis in babilonia na prophetas aggeū et zachariā qui ut sup̄ memoratū ē cū eis erant adiuuantes eos aurigas ante quadrigā existimare delectat. Istis immo istos habitatori uerbo dñi om̄is triumphū ei psequens grates agit. q felicitatē ad hoc nati s̄. ut tali in re ēent parati. Quom̄ inq̄t amplificem̄ zorobabel. Nā et ipse quasi signū in dñi manu. & ihm̄ filiū iosedech. Qui in dirb. suis edificauerūt domū. et exal tēplū sc̄m dñi. paratū in glām sempiternā. Et neemīa in memoria multa tēp̄ qui erexit nobis muros euersos. et stare fecit portas et seras. qui erexit domos. Quod dicit in glām sempiternā. recte sic intelligitur ut supra dictū ē. quia domus tam diu stare habebat. donec x̄p̄e ueniret uera et sempiterna sc̄y glā. sicut s̄ym̄ prolocutus est. Lum̄ ad reuelationē gentiū. et glām plebi tue isrl. Ezdrā dicit malachiā. q in ordine duodecim ppharū duodecimus est. x x x i.

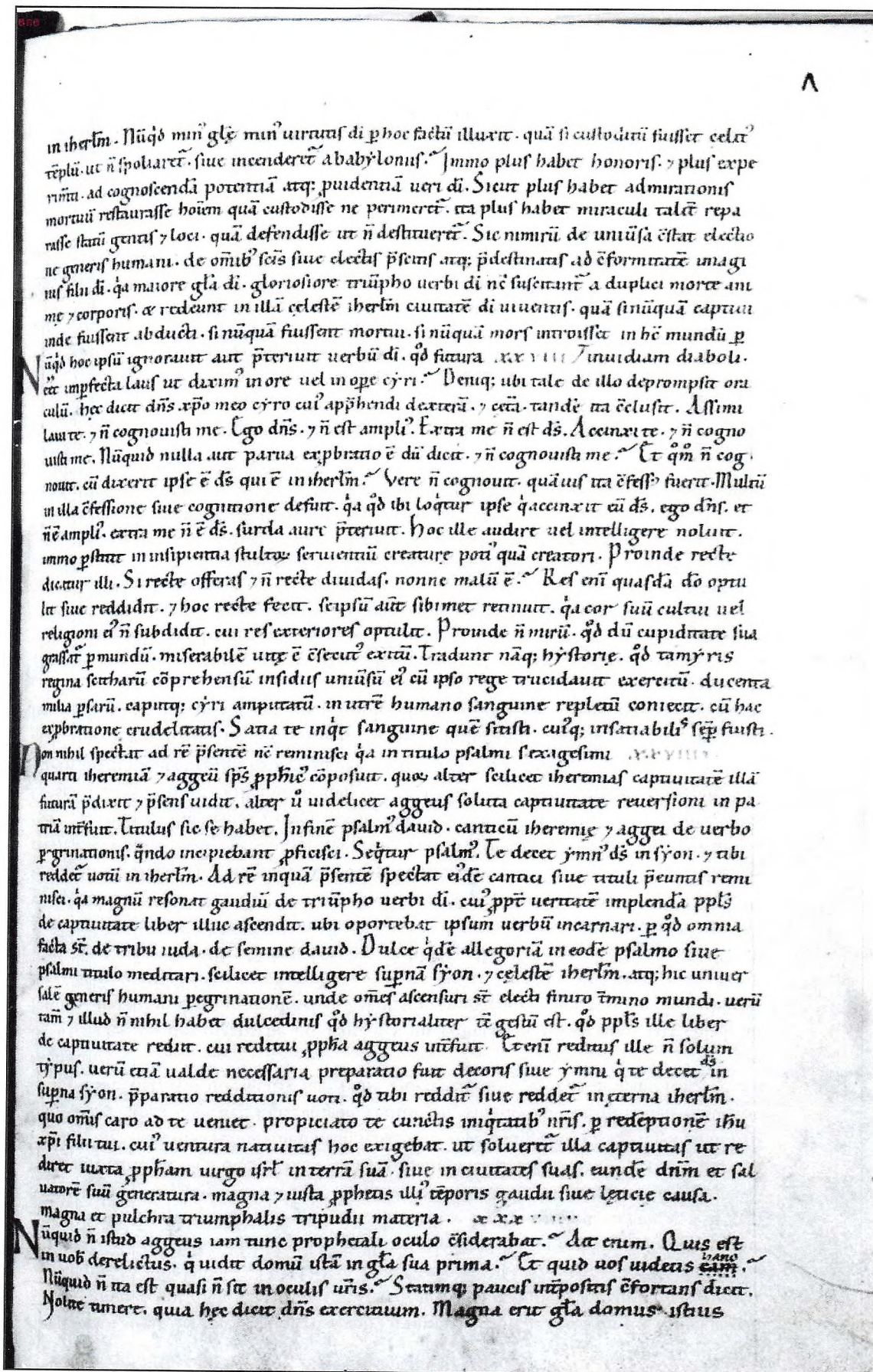
Iste quantus nobis esse debet. Non enī ignorare debem. quia legē ipse renoua scripturas sc̄as que pprie uoces sunt uerbi di. dispersas uirg. babilonico igni su ipse egr̄egauit ac reformauit. Quatū hoc est. aut esse debet om̄ib. felis. Magis et memorabile qd tam ipsius quam ceteror. labore ciuitas illa tēplūq. illud n factū restitui uel reedificari potuit. istud edificium insolubile scilicet reformatū scriptur̄. altioris est et erit semp excellētie. Literas quoq. siue caracteres istos terib. cōmodiores atq. faciliores repperit. et conscriptā legē pplo tradens et scriba uelox meruit nuncupari. et nō et in ppetuū scriba doct̄ est in regno. **EXPLICIT LIBER VII.**

longioris
 memorie
 maioris
 gl̄e.

Vn32

S. 244
 245

f. 45

150% Miniaturansicht 90°r 90°r | < -50 -10 -5 > +5 +10 +50 > | Bildnr.91

Persistenter Link dieser Seite: http://daten.digitalle-sammlungen.de/bsb00033095/image_91

urn:nbn:de:bvb:12-bsb00033095-4

© Bayerische Staatsbibliothek

Digitalisat-Bestellung

BSB-Katalog -> C1m 14055..

C1m 14055, fol. 45r

ad. Haacke p. 263
264

viii 21

p. 265

psiquant. uerū
etā ibi d. uerū.
ibi

mardocheus. & sic ibi cum rege letus ad conuiuium. Noctem illam reducit in somnū & legendū uel audiendū historiarū annales porū tēporū. uenit occasio ut illū quē parabat ampendere sup patibulū ipse met regis uestib' indutū imponeret sup equū regū. pcedens & ante illū. hoc honore condignus ē. quēcuq; rer uoluerit honorare. Multū itaq; pdilatōne aucta ē regis beniuolentia. hoc diuinitus pūsu ē. qm regem auditurū peticiōne hester lum mardocheo quoque fieri oportebat. quod mirabilē effectū nocte illa meritis ei' refo

Amplius autē illud quod adhuc dicere libet. prudentie hester parit & diuine prouidentie laus ē. Deniq; de diabolo dictum ē ad beati iob. In oculis ei' quasi ham cum. Item. An extrahere poteris leuathan hamo. Profecto pscam caput qd hamo extra fca ostendit. ferrū subtegatur. Quod sedm hanc similitudinē diabol' psequendo xpi tatem ab eiusde diuinitate fuerit cōprehensus. notū uisitatū habemus. Himirū illius diaboli seruus & satell' erat aman pcpuas. in illo habitans ipse diabol'. rem tam sece chinabatur. Nonne igitur mirabile ē. & cogitatu delectabile. qd inconuiuio captu te regina. hostis & inimicus n'r pessimus ist' ē aman. Deniq; quasi hamo captus ē. suis cōprehensus ē. qui conuiuando sup mensam inuenit penam. Manifeste & min gestit diaboli figurā. Contra xpi mardocheus tipū gestit. Sicut enī aman meruē suffi quā mardocheo paruērat. mardocheus sup equū regū ascendit. quē honorem sibi a rege parari putauerat. ita diabol' in cruce dāpnatus & triumphatus ē. quia xpo fecit. & xpc uiuens sedet ad dexterā patris. cui similitudinē diabol' sibi arrog presumpsit. Proinde gratam dixerim quia uerbu dī. uerbu dī. uerbu non dū inari deus nondū homo factus. uictoriā suā non solū ibiā prudentia ei' pcessit suz ribi iam obstericante manu ei' egressus ē coluber tortuosus. x. r. 11.

Quod pter iam dictas uirtutes. temperantiā atq; prudentiā strenue immo diuinit prouisum. p fortitudinē confestim haud segnit ē consumatū. Fortitudo in pectoris femine tanta extitit. quē in omnē gentem ipsius redundauit. ut suspensio am patibulo. cū regis ira requieuisset. & elus regine n' requiesceret. sibi regi placet inquit d testas uideat. ut sic hodie feceris. sic & cras facias insusit. & decē filii aman suspendi patibulis. Dixerat autē ei rex. In urbe suis interficere iudei qingentos uiros. & alii filios aman. Quanta putas eos exerceere egē muniūsis pūcens. Quanta & eli forti dicentis. sic fecerit hodie sic & cras facias. suspendentis in patibulis iam interfecit filios aman. Si n' fuisset factū ppter dīm. uel ppter iusticiā. uideret crudelitas. Hu confidentia causā uindicā eiusmodi n' solū excusat. uerū etiā iustificat. qd non fu furor crudelitatis. s; feruor fortitudinis. n' motus seuitie. s; mod' iusticie. n' ut sed ut pspetus. Causam iam considerauim. iam considerandā. pposuim. quia de illa sperabat mundi salus. nasciturus expectabat xpc. Proinde dignū se faciet scē. inspirando humilib'. & teneris mentib' ut p tempore & re iusticia dura. duru uterentur. defendendo bonē oliuē radicē bonē radicē oliuē. ut staret & pman donec daret fructū suū. donec effunderet oleū uerū. generando xpm. quod tum ē recondere petro gladiū in uaginā. quia uidelicet cur uterēt gladio causam iam n' habebat necessariam. Cum g' legimus quia pro animab' suis steteri interfecit hostib' & psecutorib' suis. intantū ut septuaginta quinq; occisorū implerent. & nullus de substantiis eorū quicquā contingeret tam poculis habentes causam. dignū festiuitate factū arbitremur. qu uidelicet festū scripto edicit mardocheus. sancit hester. ut omī studio dies uis illius sollempnis in posterū seruaret. & reuerente semp anno sollempn h celebraretur. x. r. 111.

Hic iam notandū de uerbo dī. quia de singulis capitib' draconis dum uini galia uictorie signa psonis illis per quas uincit imponit. Ioseph & moyses uicit caput primū. caput eg' pūū. in currib' triumphauerunt dñiq; ac p

Haacke p. 265 Var. tt) ibi ibi uerū von gl. Hd. zu d. Rand
geschrieben - falsch!

p. 265

mardocheus. & sic ibi cum rege letus ad conuiuium. Noctem illam reducit in somnū & legendū uel audiendū historiarū annales porū tēporū. uenit occasio ut illū quē parauerat ampendere sup patibulū ipse rex regis uestib' inducū imponeret sup equū regū. pcedens & ante illū. hoc honore condignū ē. quēuq; rex uoluera honorare. Multū itaq; pdilatione aucta ē regis beniuolentia. hoc diuinitus pūsu ē. qm regem audieturū peticione hester lum mardocheo quoque fieri oportebat. quod mirabili' efficit nocte illa meritis ei' releu' plus. autē illud quod adhuc dicere libet. prudētie hester partē & diuine . . .

providentia laus ē. Veniq; de diabolo dictum ē ad beatū iob. | In oculis ei⁹ quasi ham-
cum. Item. Accinabere poteris leviathan hamo. | Profecto p̄scam caprū qđ hamo erit
fca ostendit. ferrū subtegatur. Quod scđm hanc similitudinē diabol⁹ psequendo xp̄i
tatem ab eiusdē diuinitate fuerit cōprehensus. notū iusnatū habemus. Hmirū illius
diaboli seruus ⁊ satell⁹ erat aman p̄cipuus. ⁊ in illo habitans ipse diabol⁹. rem tam sece
chinabatur. Nonne igitur mirabile ē. ⁊ cogitatu delectabile. qđ in conuiuio capti
te regina. hostis ⁊ inimicus nr̄ pessimus iste ē aman. Veniq; quasi hamo captus ē.
suis cōprehensus ē. qui conuiuando sup̄ mensam inuenit penam. Manifeste ⁊ mi
gestit diaboli figurā. Contra xp̄i mardocheus tipū gessit. Sicut enī aman merucē suffi
qui mardocheo paruenerat. ⁊ mardocheus sup̄ equū regū ascendit. quē honorem sibi
ā rege parari putauerat. ita diabol⁹ in cruce dāpnatus ⁊ triumphatus ē. quā xp̄o
fecit. ⁊ xp̄o uiuens sedet addextera patris. cui similitudinē diabol⁹ sibi arro
presumpsit. Proinde gratam dixerim quia uerbu dī. uerbu dē. uerbu nondū incari
dus nondū homo factus. uictoriā suā non solū ibi tam prudentia ei⁹ p̄cessit suq;
ibi iam obstetricante manu ei⁹ egressus ē coluber tortuosus. x. x. ii.

psigunt. uerū
etia ibi in uer.
ibi

Quod petri iam dictas uirtutes. temperantia. atq; prudentia. strenue immo diuinit
prouisum. p fortitudinē confectum haud segnit ē consummatū. Fortitudo in pector
lis femine tanta erigit. quē in omnē gentem ipsius redundat. ut suspensio am
patibulo. cū regis ira requieuisset. zelus regine n̄ requiesceret. s̄ regi placet inquit. ē
testas uidetis. ut sic hodie fecerut. sic et cras faciat in suis. et decē filii amā suspend
patibulis. Dixit autē ceter. In urbe suis interficere iudei quingentos uiros. et al
filios amā. Quamā putas eos exercere cede munuistis. pūicis. Quamā zeli fortit
dicentis. sic fecerit hodie sic et cras faciat. et suspendentis in patibulis iam interfecit
filios amā. Si n̄ fuisset factū ppter dñm. uel ppter iusticiā. uideret crudelitatis. Hu
considerata causa. uindictā cuiusmodi n̄ solū excusat. uerū etiā iustificat. qđ non su
furor crudelitatis. s; feruor fortitudinis. n̄ motus seuitie. s; mod' iusticie. n̄ ir
sed uite p̄spectus. Causam iam considerauim'. iam considerandā p̄posuim'. quia de
illa sperabit mundi salus. nasciturus expectabat xp̄s. Proinde dignū se faciet
sēs. inspirando humilib'. et tenebris mentib' ut p̄ tempore et re iusticia dura. dura
uterentur. defendendo bonę oliuę radicē bonę radicis oliuā. ut staret p̄ manu
donec daret fructū suū. donec effunderet oleū uerū. generando xp̄m. quod
tum ē recondit ut petro gladiū in uaginā. quia uidelicet cur uteretur gladio
causam iam n̄ habebat necessariam. Cum ḡ legimus quia pro animab' suis steterit
interfectis hostib' ac p̄secutorib' suis. intantū ut septuaginta quinq;
occisorū implerent. et nullus de substantiis eorū quicquā contingere
tam poculus habentes causam. dignū festiuitate factū arbitramur. qu
delicet festū scripto edixit mardocheus. sancit hester. ut omī studio dies i
nus illius sollempnis in posterū seruaret. et reuerente semp anno. sollempn h

Felebraretur: 22. 111.
 ie um notandū de uerbo dī. qui de singulis capitib' draconis' dum uini-
 gilia uictorie signa psonis illis per quas uincit imponit. ioseph & moyses
 uicit caput primū. caput ex' vtiū. in currib' trium phaucrunt dñiq; ac p'

in iherlm. Nūquā min' gl'e min' uirtutis di phoc factū illuxit. quā si custodiū fuisse celat' rēplū. ut n' spoliaret'. siue incenderet' ab ababyloniis. Immo plus habet honoris. 7 plus expe-
ritū. ad cognoscendā potentiā atq; pudentiā ueri dī. Sicut plus habet admirationis mortuū restaurasse hoīem quā custodisse ne perimeret'. ita plus habet miraculi talē repa-
rasse statū gentis 7 loci. quā defendisse ut n' destrueret'. Sic nimirū de uniu'sa ēstat electio ne generis humani. de omib' scīs siue electis p'sens atq; p'destinatus ad ēformitatē imagi-
nis filii dī. q'a maiore gl'a dī. gl'iosiore triūpho uerbi dī nē suscitant' a duplici morte ani-
me 7 corporis. & redeunt in illā celestē iherlm ciuitatē di uiuentis. quā sinūquā captiui
inde fuissent abducti. si nūquā fuissent mortui. si nūquā mors introuisset in hē mundū p
Nūquā hoc ipsū ignorauit aut p'teruit uerbū dī. q'd figurā. xxxviii Inuidiam diaboli.
ēet imperfecta laus ut dixim in ore uel in ope c'ri. Venuq; ubi tale de illo depromptit ori-
culū. h'c dicit dñs x'po meo c'ro cui ap'phendi dexterā. 7 c'etā. tandē ita celustit. Assimi-
lauit. 7 n' cognouit me. Ego dñs. 7 n' est ampli'. Extra me n' est d's. Accurrit te. 7 n' cogno-
uisti me. Nūquid nulla aut parua exp'bitio ē dū dicit. 7 n' cognouisti me. Et q'm n' cog-
nouit. cū dixerit ipse ē d's qui ē in iherlm. Vere n' cognouit. quāuis ita ēfess' fuerit. Multū
in illa ēfessione siue cognitione defuit. q'a q'd ibi loq'ur ipse q'acinauit cū d's. ego dñs. et
n' ē ampli'. extra me n' ē d's. surda aure p'teruit. Hoc ille audire uel intelligere noluit.
immo p'stat in insipientia stultorū seruientū creaturę poti' quā creatori. Proinde recte
dicitur illi. Si recte offeras 7 n' recte diuidas. nonne malū ē. Res enī quas dā dō optu-
la siue reddidit. 7 hoc recte fecit. seipsū autē sibi met' retinuit. q'a cor suū cultui uel
religioni ei' n' subdidit. cui res exteriores optulit. Proinde n' mirū. q'd dū cupiditate sua
gessit p'mundū. miserabilē uitę ē ēfecut' exitū. Tradunt nāq; hystorie. q'd tamyris
regina scytharū cōprehensū insidius uniu'sū ei' cū ipso rege trucidauit exercitū. ducenta
milia p'sarū. caputq; c'ri amputatū. in utrē humano sanguine repletū coniecit. cū hac
exp'bratione crudelitatis. Satis te inq't sanguine quē sisti. cuiq; insatiabili' sēp fuisse.
Nihil spectat ad rē p'sentē nē reminisci q'a in titulo psalmi sexagesimi. xxxviii
quarta iheremiā 7 aggeū sp's p'phie cōposuit. quos alter scilicet iheremias captiuitatē illā
figurā p'dixit 7 p'sens uidit. alter ū uidelicet aggeus soluta captiuitate reuersioni in pa-
triā int'fuit. Titulus sic se habet. In fine psalmi dauid. canticū iheremie 7 aggei de uerbo
p'grinationis. q'ndo incipiebant p'ficiēci. Sequitur psalm'. Te decet ymn' d's in syon. 7 tibi
reddet' uotiū in iherlm. Ad rē in quā p'sentē spectat eide canticū siue tituli p'eunat' remi-
nisci. q'a magnū resonat gaudiū de triūpho uerbi dī. cui' p'p't ueritatē implendā p'p'ts
de captiuitate liber illuc ascendit. ubi oportebat ipsum uerbū incarnari. p' q'd omnia
facta sūt. de tribu iuda. de semine dauid. Dulce q'dē allegoriā in eodē psalmo siue
psalmi titulo meditari. scilicet intelligere sup'nā syon. 7 celestē iherlm. atq; hic uniu'er-
salē generis humani p'grinationē. unde omēs ascensuri sūt electi finito t'mino mundi. uerū
tam 7 illud n' nihil habet dulcedinis q'd hystorically tē gessū est. q'd p'p'ts ille liber
de captiuitate rediit. cui redditi p'pha aggeus int'fuit. Tenū rediit ille n' solum
t'pus. uerū etiā ualde necessaria preparatio fuit decoris siue ymni q'te decet in
sup'nā syon. p'paratio redditionis uoti. q'd tibi reddit' siue reddet' in cetera iherlm.
quo omīs caro ad te ueniet. propiciato te cunctis iniquitatib' n'ris. p' redēptionē ihu
x'pi filii tui. cui' uentura natiuitas hoc exigebat. ut solueret' illa captiuitas ut re-
dierit iuxta p'pham uirgo isrl' in terrā suā. siue in ciuitates suas. eundē dñm et sal-
uatōrē suū generatura. magna 7 iusta p'p'heas illi tēporis gaudiū siue leticie causa.
magna et pulchra triumphalis tripudii materia. xxxviii
Nūquid n' istud aggeus iam tunc prophetali oculo cōsiderabat. At enim. Quis est
in uob' derelictus. q' uidit domū istā in gl'a sua prima. Et quid uos uidetis. ^{iano} ~~etiam~~
Nūquid n' ita est. quasi n' sit in oculis urīs. Statimq; paucis int'positis ēfortans dicit.
Nolite timere. quia h'c dicit dñs exercituum. Magna erit gl'a domus istius

Clm 14055, fol. 45r

ed. Rhaban Haacke,
 Ruperts abbas
 T. r. r. r.
 De victoria
 verbi dei,
 1464 w.
 Quintessenz.
 5 (1970)
 S. 243

In nouissima
 ante erat
 presentan
 dus.

S. 244

Vn32

Longioris
 memorie
 maioris
 gl'e.

nouissime plusquam prime dicit dñs exercituum. & in loco isto dabo pacē dñs exer
 Quale putas glām tanto ore pñunciat nouissimā fore maiore quā primā. Numq
 scilicet glām. scilicet auri et argenti copiam. Nūquid etiā sic futurū erat uel fieri p
 ut plus auri in domo nouissima rualaret. quā in pma salomon unpendisset. nūquid
 reat ut hoc tantopere p glā reputaret. et pro hoc tam uehementer dñs exercitu
 clamaret. Ergo illam magis glām decet intelligi. que glā uera est. scilicet pñent
 uerbi incarnati xpī filii dī. qui in illa domo pma n̄ fuit pñentandus. s̄ymeone ex
 te et in ulnas suas illū accipientes. cū isto cantico gr̄. Nē dimittas seruu tuū dñe
 uerbū tuū in pace. Annon hoc ipsū idem pphā ibidem interloquitur. Et uenū
 desideratus cunctis gentib⁹. implebo domū istā glā dicit dñs exercituum. Vere omī q
 pñe maior futura erat glā nouissime. qd in ea sedm̄ legē primogenitos pñentan
 cum sacrificiis legalib⁹ iste primogenitus in multas fr̄ib⁹. iste desideratus cunctis gen
 emorabilis ille redit⁹. ascens⁹ speculabilis si cōsideres a x x x i.

O

currū illū siue quadrigā dñi. qua residens ad locū suū pperabat uerbū dñi. uerbū
 sario implende pmissionis. Quadrigam illā dñi quatuor dicim⁹ uiros auctores
 puos ⁊ quasi capita illis reuersionis. ezdrā ⁊ neemīā. ihm̄ sacerdotē magnū. ⁊ zo
 bel ducē. idcirco dictū zorobabel. qā infra annos cēptūitatis in babilonia na
 prophetas aggreū ⁊ zachariā qui ut sup⁹ memoratū ē cū eis erant adiuuantes eos
 aurigas ante quadrigā existimare delectat. Istis immo istos habitatori uerbo d
 eis omīs triumphū ei⁹ psequens grates agit. qd feliciter ad hoc nati sūt. ut tali m
 re ēent parati. Quom̄ inq̄r amplificem⁹ zorobabel. Nā et ipse quasi signū in d
 ra isrl̄ manu. & ihm̄ filiū iosedech. Qui in diebus suis edificauerūt domū. ⁊ ead
 tēplū sc̄m dñō. paratū in glām sempiternā. Et neemīa in memoria multū tēp
 qui erexit nobis muros euersos. ⁊ stare fecit portas et seras. qui erexit domos
 Quod dicit in glām sempiternā: recte sic intelligitur ut supra dictū ē. quia dom⁹
 tam diu stare habebat. donec xp̄s ueniret uera ⁊ sempiterna sc̄y glā. sicut s̄ym
 prolocutus est. Lum̄ ad reuelationē gentiū. ⁊ glām plebi tue isrl̄. Ezdrā dicitur
 malachiā. qd in ordine duodecim ppharū duodecimus est. x x x i i.

Iste quantus nobis esse debet. Non enī ignorare debem⁹. quia legē ipse renoua
 scripturas sc̄as que pprie uoces sunt uerbi dī. dispersas uirg⁹ babilonico igni su
 ipse egregauit ac reformauit. Quantū hoc est. aut esse debet omib⁹ felis. Mag
 sit & memorabile qd tam ipsius quam ceterorū labore ciuitas illa tēplūq; illud n
 factū restitui uel reedificari potuit. istud edificū insolubile scilicet reformatū
 scriptur⁹. altioris est et erit semp excellēte. Literas quoq; siue characteres istos
 terib⁹ cōmodiores atq; faciliores repperit. ⁊ conscriptā legē pplo tradens et
 scriba uelox meruit nuncupari. et nē et in ppetuū scriba doct⁹ est in regno
 EXPLICIT LIBER VII.

S. 244
 245

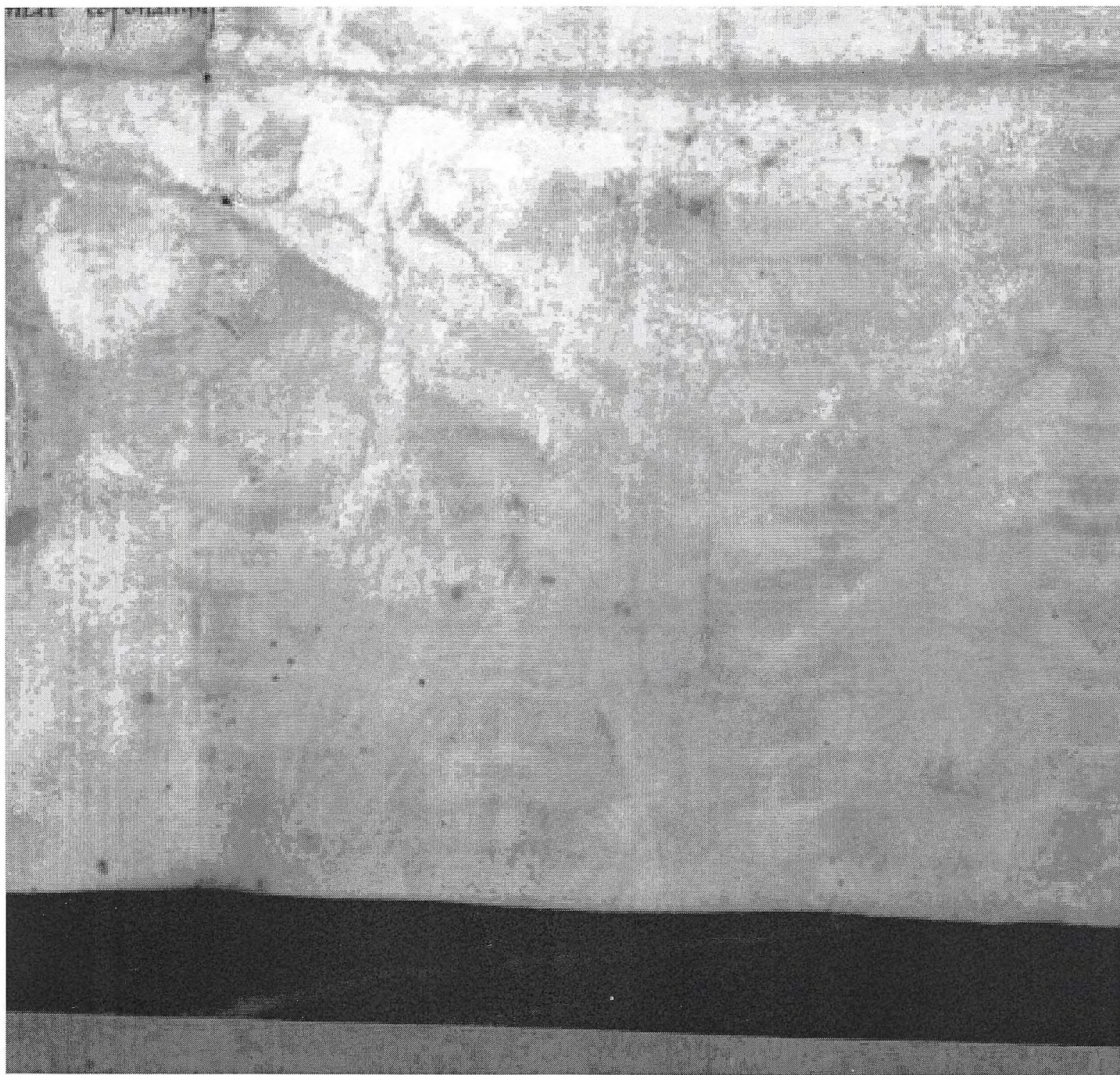
f. 45v

et regis afflicti. illam piam occasione libati sunt iudei. quod fieri debebat. pariter salutem
 spiritui. Et si illi nondum hoc totum sciebat quando primum ad cubile inuentus fuit ad ductus.
 mirum erat. Quis accuset moysen de iniusticia. dicentem ad dominum. aut dimitte ab hac
 si non facis. dele me de libro tuo quem scripsisti. Quis item accuset apostolum de iniusticia.
 tabum ipse ego anathema et apostolus perhibet. mors qui sunt cognati mei secundum carnem.
 nec hester. accusari de iniusticia potest. etiam si optasset coniungi in circumciso regi.
 uel consolatione sue gentis. etiam si non eueniret periculum tam magnum quod post illa con
 uenit. Sola captiuitatis necessitas illam creauerit posset. A. V. III.

me uirtus mea spectabilis. ad laudem dei predicanda est. Fecit enim tam prudenter ut di
 sapientie fecisset illam non dubites. sic de beato ioseph dictum est eloquium domini inflam
 ma de ista quoque uenit dicis. eloquium domini inflammantur ei. Dicenti ad eam regi
 hester regina. que est peticio tua. etiam si dimidiu regni mei parte petieris dabitur
 spondit. Si regi placet. obsecro ut uenias ad me hodie. et amicum tuum ad conuiuium
 Non statim dixit petitionem suam. non confestim aperuit uoluntatem suam. sed ad
 utrumque inuitant. amicum et inimicum. regem et amicum. Prudentem prouidebat illic aperire
 si unde effugere non posset hostis homicida. Sed nec in primo conuiuium rem aperuit
 ostem morti destinatum unius diei mula securitate perfrui. de magnitudine diui
 et iactantem atque dicentem. Regina quoque hester nullum alium uocauit cum rege
 uum preter me. apud quam etiam erat cum rege pransurus sum. Illum utique male
 regem autem magis beniuolus. magisque fecit attentum. Si inquit inueni gratiam in con
 it. si regi placet ut det mihi quod postulo et meum impleat petitionem. ueniat rex et
 onuiuium quod parui es. et eras regi aperui uoluntatem meam. feci immensum. uisum
 tradat ad supplicium allicet ad edulcium. ne prius audiat famam quam subeat penam.
 uidet fouet quam incidit in eam. prudens et sciens commodius est feci comprehensum me
 quam exterritum. et per saltum fugientem cum cumbis dubio euentu insequi.
 se modum locutionis ubi tandem regi uoluntatem suam aperuit. ubi petitionem suam
 suam locuta est. ille inquit modus locutionis qualis erit. Dicenti regi iam ter
 que est peticio tua. etiam si dimidiu regni mei parte petieris impetrabis. ita respondit.
 quam in oculis tuis o rex. si tibi placet dona mihi animam meam. pro qua rogo. et populum
 io obsecro. Traditi enim sumus ego et populus meus ut contrariam et uigilem et perimus. Atque
 tuos et famulas uenderem. et tolerabile malum. et gemens tacerem. Hunc autem hostis
 crudelitatis redundat in regem. Laudabilis intali elocutione prudenter est. prudenter
 doctus est scilicet. matura humilitas. Aliquid reginam se esse sciebat. que tali modo regi sup
 Aliquid amari se sentiebat. que tanto cum timore obsecrabit. Profecto mirari rex
 rat. quasi peteret illa dimidiu regni sui parte dare paratus erat. mirari inquit
 quod regina sua dilecta sua. digni imperio pre cunctis mulieribus erigitur. sibi que
 b' feminis complacita. parua sua id est. parua sua supplicabit. tanquam captiua. tan
 scripta. uelut si ab ipso rege fuisset condempnata. hec propter intima ei pri
 uata sunt. que tanta est ut magnitudine ei. nullus uerbis digne ualeat conseq
 id uero sit est dixisse prudentiam. Immo magis diuinam prouidentiam. A. V.

Consideremus que inter dilationes eueniunt. dum differt regi aper
 uoluntatem suam. et si liquido constabit quam prouidentia diuina rerit regine
 tia. Quando ad primum cum rege uenit amicum conuiuium. non dum sibi met des
 atauent supplicium. Siquidem deo iudice sic fuerat preordinatum. ut ipse met pararet
 in. machinatum alteri. debitum sibi. Hoc autem sic iam dictum est. nondum paruulati
 factum prouidentia non dubitamus. quod uoluntatem suam primo aperire conuiuium
 ueniat inquit rex et amicum ad conuiuium quod non est et conuenit interuoluntatem

Cen 14055, fol. 49r

Elen 14055 ungußent

dño dictū ē. O stulti & tardi corde ad credendū in omib' que loci
 sic hōiū finis ad cōfirmationē ē iuramētū. ut uel sic incredulitati pon
 hōies ad audiendū. & sentirent fore immobile dī cōsiliū. inposuit
 sit aut sermo ur̄ est est. non non. qđ aut his abundanti ē a malo ē.
 tas sine diffidentia iurare cōpellit. Sic nāq; intelligendo qđ dixi a
 di nr̄m culpam tarditatē ad credendū. qđ utiq; malū ē. qā cū im
 iurat. pauci cōparatione incredulor crediderūt in eo qđ p̄ semetip
 uib' uel ad qđ iurauit ī p̄missione seminis qđ ē xpc. duo sūt patriare
 Et magna qđē gr̄a iurauit. et hoc ante om̄a scire debem'. qā fecit h
 meritis. uerūtam eadē ei gr̄a p̄ueniente. aliqm̄ ad hanc dignitatē fi
 mto sese obligare cū illis. Ne abrahā manifest' illud ē. quia fide
 mti offerebat q̄ suscepit rep̄missiones. ad quē dictū ē qā in ysaac
 mortuis suscitare potens ē d̄s. Ob hanc rē ista gr̄a d̄s qđ dudū
 rep̄misit. ī semine ei' benedicendas fore om̄es gentes. qđ utiq; sem
 quā ob uirtutē maxime d̄s illū dignū iudicauerit ut iuraret illi.
 ē. Et qđē n̄ ita manifeste de illo scriptura refert. sic de abrahā q̄
 in qā fecisti rē hanc uel illā. de fructu uentris tui ponā sup̄ sedē
 ē mortui. pep̄isse inimico p̄pt̄ dñm. quā n̄ pep̄isse unigenito filio
 suo infestissimo querenti animā suā. inimico regi cui regnū sine
 pep̄it ubi querebat animā suā. qđ eaten' fuerat inauditū. sic te
 ad eū. Quis enī cū inuenerit inimicū suū. dimittet eū in uia be
 iurātū illi ēē arbitram'. qđ sem uel caro ei' assumda foret ī filiū.
 di. sic testat' ipse dñs cū dicit. Diligite inimicos ur̄os. bene faci
 quentib' & calūpniantib' uos. ut sitis filii patris ur̄i q̄ ī celis ē. Du
 solū parcendo cū occidere posset. uerū etiā plangendo. cū ille
 maxime p̄ causā huiusmodi tali iuramēto dī dign' extitit. Ex p̄l

bescheidenen Arkaden ausgestatteten) Kanontafeln, der Anfang des Capitulare und die synoptischen Verweiszahlen am Rand des Evangelientexts verdankt. In den Umkreis der Corveyer Schule gehören auch die beiden Evangelistenbilder auf fol. 9^r und 10^r. B, D und vermutlich G und H stammen aus einem anderen norddeutschen Skriptorium. Entstanden ist das Evangeliar in der zweiten Hälfte des 10. Jahrhunderts. Etwa um die Jahrtausendwende hat eine weitere Hand zwischen den Zeilen und an den Rändern (z. B. fol. 31^v, 44^v, 178^v) Korrekturen eingetragen; sie gehört vielleicht in die Hildesheimer Gegend (charakteristisches g, das wie eine Drei aussieht, die oben eingerollt ist). Anscheinend im 11. Jahrhundert haben zwei Hände an den Rändern von fol. 107^r, 108^r, 109^r, 124^r, 132^v, 152^r, 181^v und 185^v kurze, griechische Textstücke mit lateinischer Übersetzung und einigen Bemerkungen über Textunterschiede hinzugesetzt. Etwa um 1100 ist dann der Codex von den Händen C, E und F umgestaltet worden, indem sie auf Rasur schrieben oder neue Blätter einfügten. Im selben Zuge dürften die Zierseiten fol. 23^r (auf Rasur?) und 72^r geschaffen, dazu die Kanonbögen auf fol. 6^r–7^r überarbeitet worden sein (auf fol. 7^v und 8^r hat man die alten Bögen bloß radiert, jedoch nicht durch neue ersetzt). Eine kunstvolle TE-Kombination (fol. 1^r), die auf spätreichenauische Motive (Knollen, Pfeilspitzen, Drei- und Vierpässe) zurückgreift, mag schon etwas früher hinzugekommen sein.

Lit.: BAUER, Corvey oder Hildesheim? 1, S. XXIII f. Nr. 34; Kat. Hildesheim 1993, 2, S. 418 Nr. VI–75.

Stuttgart, Landesbibliothek, Cod. fragm. 77

Evangeliarfragment (Luc. 1,54–2,12; 4,41–5,23); 1 Doppelblatt, fol. 1: 35 x 21 cm, fol. 2: 35 x 30,5 cm, zweispaltig, die Außenseiten weitgehend abgerieben; Prov.: abgelöst aus Stuttgart, Landesbibliothek, HB V 26 (aus Bad Mergentheim, Seminarbibliothek).

Corveyer Kalligraphie, breit und aufrecht-gerade, i longa am Wortende, N als Minuskel, st- und nt-Ligatur, unziales E rechts vertikal geschlossen (wie in Fulda). An den Versanfängen einfache, goldene Initialen in roter Umrandung. Recht ähnlich sind die Fragmente in den Berliner Codices theol. lat. fol. 197 und 248. Entstanden um die Mitte oder in der zweiten Hälfte des 10. Jahrhunderts.

Facs.: BK Abb. 18 (= fol. 2^r).

Trier, Bistumsarchiv, Abt. 95 Nr. 401 (152 F)

Sakramentar; 26 x 18,5 cm; Prov.: Graf Christoph von Kesselstatt, Paderborn (1803).

Hand A fol. 2^r; Hand B fol. 2^v–3^r, 73^v Z. 9–12; Hand C fol. 4^r–5^v; Hand D fol. 6^r–11^v, 14^r–16^v, 18^r–73^v Z. 8, fol. 74^r–76^r Z. 11, ebda. Z. 14

Handschriften (lateinische - Clm)

[Projektbeschreibung] [MDZ/Digitale Bibliothek] [Impressum] [PDF-Download]

Biblia sacra (Pentateuch, Josue, Judicum, Ruth, Jeremias, Lamentationes Jeremiae, Isaías, Ezechiel, Daniel) - BSB Clm 14061, Niederrhein (?), 2. Viertel 12. Jh. [BSB-Hss Clm 14061]

Münchener Digitalisierungszentrum
Digitale BibliothekBSB Bayerische
Staatsbibliothekurn:nbn:de:bvb:12-
bsb00035048-8

© Bayerische Staatsbibliothek

Digitalisat-Bestellung

BSB-

Katalog -> Clm 14061 ..

INHALT

**Buchrücken mit
Vorder- und
Rückdeckel**

Leisteninitiale D

**I-Initiale mit
Sündenfall. Goldene
Leisteninitiale mit
farbigen Ranken
als Baum,
Schlange zwischen
Initialleisten und
Rankenstamm**

**Farbige
Rankeninitiale L**

Leisteninitiale H

**Farbige
Rankeninitiale P**

**Farbige
Rankeninitiale I**

Leisteninitiale N

Goldrankeninitiale

Leisteninitialen E

Leisteninitiale D

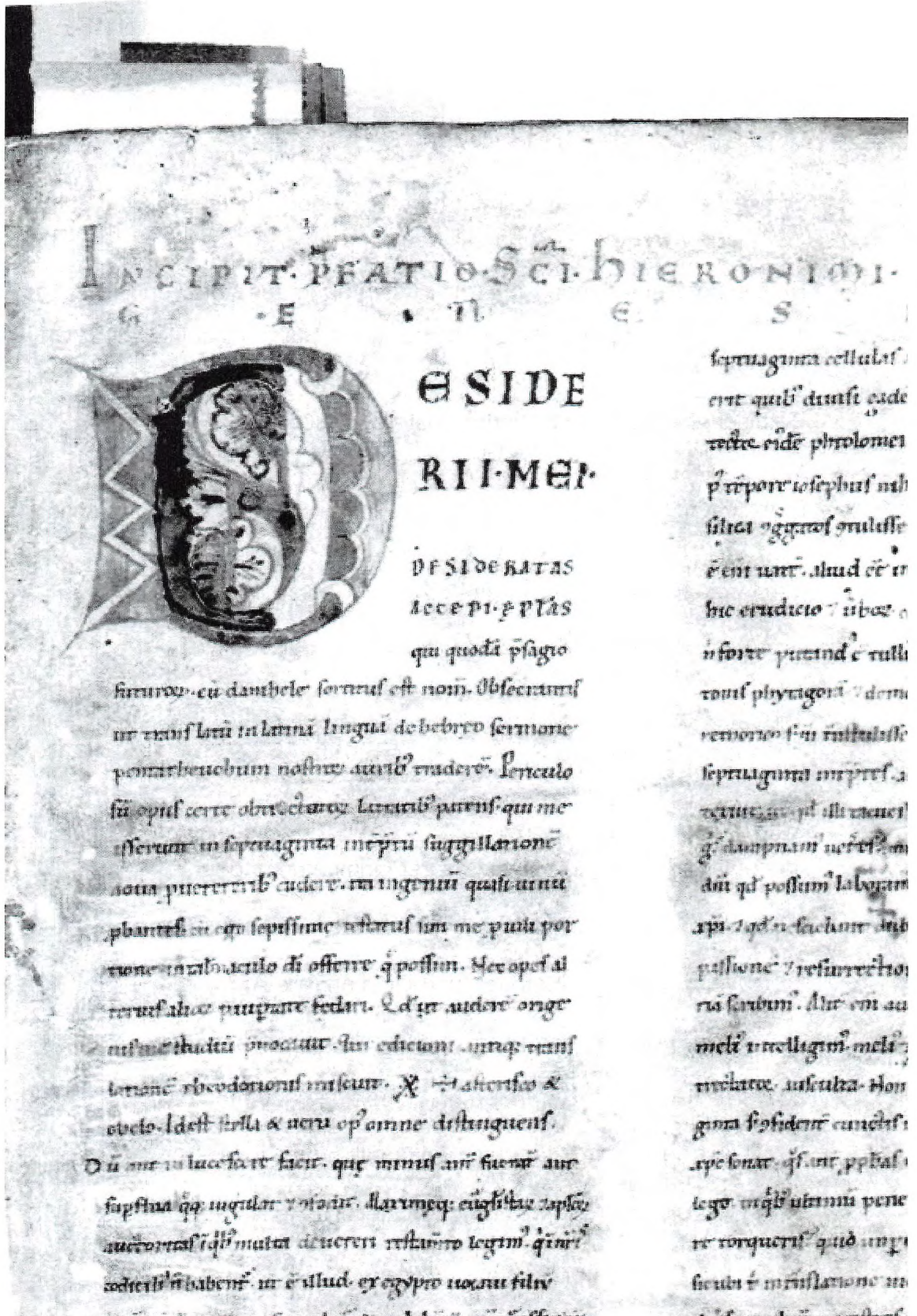
Leisteninitiale A

**Rückwärtiger
Spiegel**

150% Miniaturansicht 90°l 90°r |< -50 -10 -5 < > +5 +10 +50 >|

Persistenter Link dieser Seite: http://daten.digital-e-sammlungen.de/bsb00035048/image_3

BSB

Clm 14061,
fol. 12r

Zeichent
 In erster Linie kommen für unsere Zwecke die folgenden Urkunden in

Betracht:

Papst Alexander II. für Kloster Siegburg, 15. Mai 1066; Düsseldorf, HStA, Siegburg

Urk. 3a¹⁹⁶;

Erzbischof Anno II. von Köln für Kloster Siegburg; Düsseldorf, HStA, Siegburg Urk. 5

(= A1)¹⁹⁷;

Erzbischof Anno II. von Köln für Kloster Siegburg; Düsseldorf, HStA, Siegburg Urk.

11 (= A2)¹⁹⁸;

Erzbischof Anno II. von Köln für Kloster Siegburg; Düsseldorf, HStA, Siegburg Urk. 6

(= A3)¹⁹⁹;

Erzbischof Anno II. von Köln (mit Zustimmung des Abts von Siegburg) für den

Edelmann Dietrich über Güter in Sülz; Düsseldorf, HStA, Siegburg Urk.

12²⁰⁰;

Erzbischof Hildolf von Köln für Kloster Siegburg, 1076-1078; Düsseldorf, HStA,

Siegburg Urk. 9²⁰¹;

Erzbischof Hermann III. von Köln für Kloster Siegburg, 13. Dezember 1096;

Düsseldorf, HStA, Siegburg Urk. 14²⁰²;

Erzbischof Friedrich I. von Köln für Kloster Siegburg, 1101/1102; Düsseldorf, HStA,

Siegburg Urk. ### ??²⁰³;

196) JL 4593; WISPLINGHOFF, Urkunden und Quellen (wie Anm. 224) 1, S. 4 f. Nr. 3; Theodorus SCHIEFFER, Germ. Pont. 7,1 (1986) S. 272 Nr. 1 (Kopie B "saec. XI/XII").

197) WISPLINGHOFF, Urkunden und Quellen (wie Anm. 224) 1, S. 12-16 Nr. 8. Brauchbare Abbildungen von dieser und den folgenden Urkunden bietet im Internet das Marburger Lichtbildarchiv älterer Originalurkunden.

198) WISPLINGHOFF, Urkunden und Quellen (wie Anm. 224) 1, S. 20-23 Nr. 11.

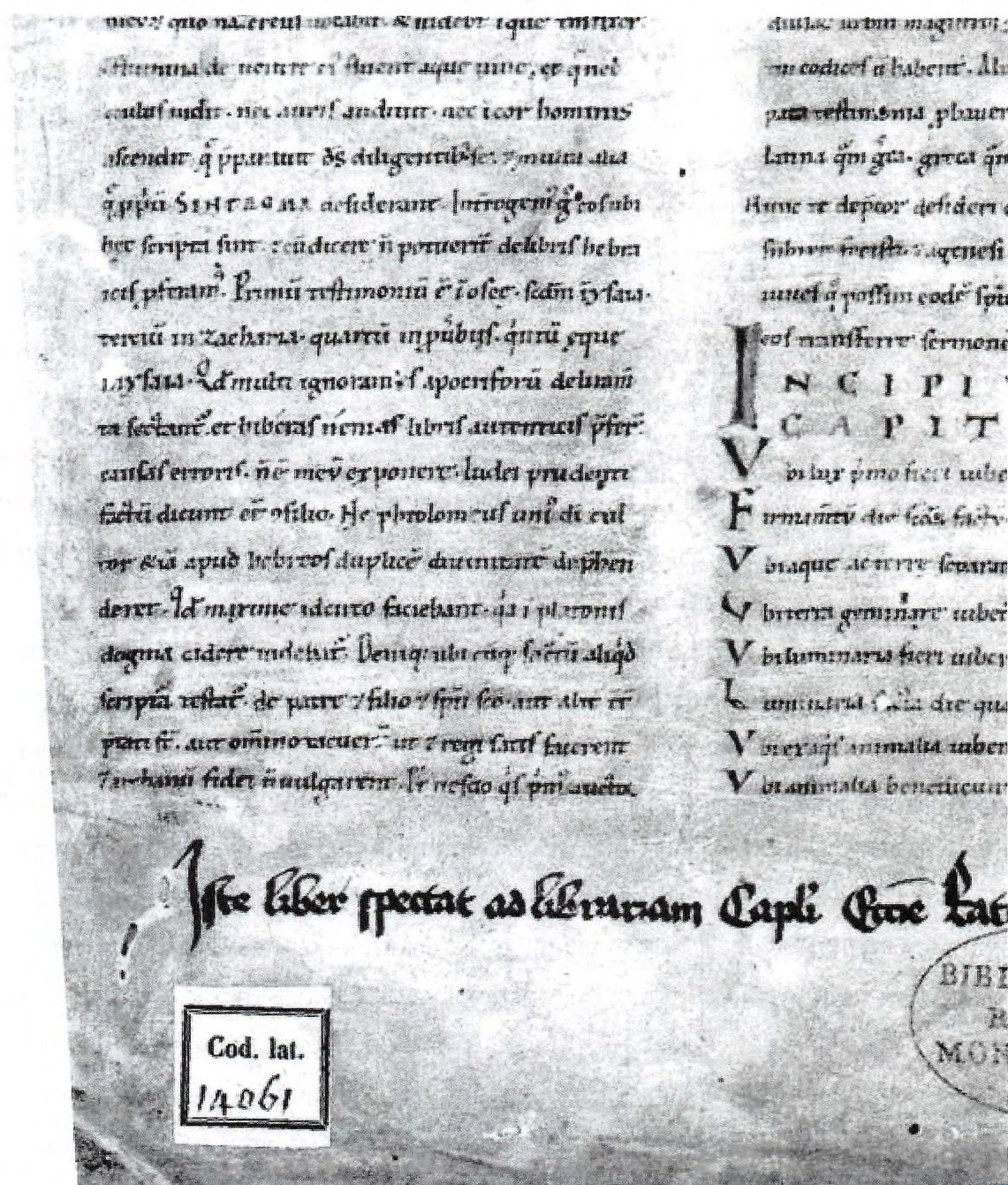
199) WISPLINGHOFF, Urkunden und Quellen (wie Anm. 224) 1, S. 23-26 Nr. 12.

200) WISPLINGHOFF, Urkunden und Quellen (wie Anm. 224) 1, S. 16-18 Nr. 9.

201) WISPLINGHOFF, Urkunden und Quellen (wie Anm. 224) 1, S. 29-32 Nr. 13.

202) WISPLINGHOFF, Urkunden und Quellen (wie Anm. 224) 1, S. 35 f. Nr. 14.

203) WISPLINGHOFF, Urkunden und Quellen (wie Anm. 224) 1, S. 40-43 Nr. 19.

150%

Miniaturansicht

90°l

90°r

< -50 -10 -5 <

> +5 +10 +50 >

Persistenter Link dieser Seite: http://daten.digitale-sammlungen.de/bsb00035048/image_3urn:nbn:de:bvb:12-
bsb00035048-8

© Bayerische Staatsbibliothek

Digitalisat-Bestellung

BSB-

Katalog -> Clm 14061 ..

fol. 1^k

stößt auf Schwierigkeiten. Um 1100 hatte sich der schräg ovale Stil, von Bayern kommend, ausgebreitet und die Produkte der verschiedenen Skriptorien oft einander recht ähnlich gemacht. Daher kann man die Schrift der bayerischen Schulen, speziell der Regensburger nicht ohne weiteres von sagen wir: niederrheinischen Schulen unterscheiden.

Im Fall von Siegburg kommt erschwerend hinzu, daß von den zahlreichen Handschriften, die das Klosterskriptorium im 11. und im frühen 12. Jahrhundert produziert haben dürfte, alle oder fast alle anscheinend verlorengegangen oder bislang wenigstens nicht entdeckt worden sind¹⁹⁴.

Keine Beachtung haben bisher die Siegburger Urkunden bei der Behandlung der Sigibert-Consuetudines gefunden. Relativ viele Originale, die das Kloster von den Kölner Erzbischöfen und den Kaisern Heinrich IV. und Heinrich V. erhalten hat, sind aus der zweiten Hälfte des 11. und der ersten Hälfte des 12. Jahrhunderts überliefert¹⁹⁵. Freilich muß man hier unterscheiden zwischen Aussteller- und Empfängerherausfertigungen ebenso wie zwischen Fälschungen und echten Stücken. Vorrangig gilt unsere Aufmerksamkeit natürlich den Empfängerherausfertigungen, doch selbst die Urkunden, die von den Kanzlisten der Könige und der Erzbischöfe mundiert worden sind, dürfen unser Interesse beanspruchen, insofern sie uns eine Anschauung von dem paläographischen Umfeld des Siegburger Skriptoriums vermitteln. Und die Fälschungen können ebenso ihren Nutzen haben, wenn es darum geht, die Schriftentwicklung der Zeit, in der sie entstanden sind, kennenzulernen.

194) Mauritius MITTLER, Von alten Siegburger Büchern, in: Otto WENIG, Wege zur Buchwissenschaft (Bonner Beiträge zur Bibliotheks- und Bücherkunde 14, 1966) S. 25-65; DERS., Studien zur Geschichte der Siegburger Abtei-Bibliothek (Siegburger Studien 8, 1974) S. ###; Erich WISPLINGHOFF, Das Erzbistum Köln 2, Die Benediktinerabtei Siegburg (Germania sacra N. F. 9,2, 1975) S. 18-20. Zu dem Fragment des Liber glossarum im Stadtarchiv Siegburg siehe Hartmut HOFFMANN, Handschriftenfunde (MGH Studien und Texte 18, 1997) S. 140 (vielleicht im 10. Jahrhundert in Essen geschrieben).

195) Zu den Siegburger Urkunden vgl. Erich WEISE, Die Urkunden Erzbischof Annos II. für Kloster Siegburg, Jb. des Kölnischen Geschichtsvereins 13 (1931) S. 59-93; Erich WISPLINGHOFF, Untersuchungen zu den älteren Urkunden des Klosters Siegburg, AfD 9/10 (1963/64) S. 67-111.

Clm 14061,

f. 53^A

(ehreu 20 groß)

dares eis tñā fluentē lac
si sēt & possiderēt eā & nō
& in lege tua ambulauer
idasti eis ut facerent
et eis omnia mala hec. Ec
structe sūt adūsus ciuita
bs data ē in manus chal
dūsus eā a facie gladii et
iē et q̄ cumq; locut⁹ es ac
cerms. et tu dicis m̄ dñe
mō. et adhibe testes cū
manus chaldeoz. c. xxxviii
n̄ ad hieremā dicens. Ec
ūse carnis. Numqd̄ m̄ dis
ūbū. Ppt̄ea hec dicit dñs.
itātē istā in man⁹ chaldeoz
nylonis et capiet eā. Et ue
lantes adūsus urbē hanc &
m. et cōburent eā et domos
sacrificabant baal et libabāt
vinū ad irritandū me. Erāt
in iuda iugit̄ facientes ma
s. ab adolescentia sua. filij
exacerbant me in ope ma
n̄s. quia in furore et indigna
tione incuitas hec. adie q̄ celi
ad diē hanc q̄ auferet de
f maliciā filioz ist⁹ & filioz
ad iracundiā me. p̄uocantes
p̄ncipes eoz & sacerdotes & p

dignatione gñdi & reducā eos ad locū mō.
et habitare eos faciā cōdient. et erūt in p̄plm.
& ego ero eis in dñm. et dabo eis cor unū et viā
unā ut timeant me uniuersis dieb⁹ & bene sit
eis et filiis eoz post eos. & ferā eis pactū sem
pitnū et nō desinā eis benefacere. Et timo
rē meū dabo in corde eoz ut nō recedant a me
& letabor super eis cū bene eis fecero. Et plm
tabo eos in tñā ista in uirtute unoto corde me
o & unota anima mea. Quia hec dicit dñs. Sicut
adduxi sup p̄plm istū omne malū hoc gñ
de sic adducā sup om̄e bonū qd̄ ego loquor
ad eos. Et possidebunt agri in tñā ista de q̄
uos dictas qd̄ deserta sūt. eo qd̄ nō remanserūt
homo et iumentū & data sūt in man⁹ chaldeoz.
Agri pecunia ement⁹ et scribent⁹ in libro. &
imprimēt signū. et testis adhibet in tñā benia
min. & in circuitu hierlm. in ciuitatib⁹ iuda
et in ciuitatib⁹ montanis. & in ciuitatib⁹ cam
pestrib⁹ et in ciuitatib⁹ quę ad austrū sūt q̄a

Euertā captiuitatē eoz. ait dñs. c. xxxv.
t factū ē ūbū dñi ad hieremā scdō cū ad
huc clausus eēt in ato carnis dicens. Hec dicit
dñs q̄ facturus ē et formatur⁹ illud. et parat⁹.
dñs nom̄ ei⁹. Clama ad me et exaudiā te & an
nuntiabo t̄ gñdia et firma q̄ nescis. Quia hec
dicit dñs dñs ist⁹ ad domos urb⁹ hui⁹ et ad domos
regis iuda q̄ de structe sūt & ad munitiones
et gladiū ueniētū. ut dñmicet cū chaldeis
et impleant eas cadauerib⁹ hominū quos

Clm 14704, fol. 1 + 73

Clm 29893/7

Klein Nr. 54 5. 44 f.
466. 105-107

Eine Überraschung bietet die Kopie der Urkunde Papst Alexanders II., die hier an erster Stelle genannt worden ist. Sie ist ziemlich bald nach dem Ausstellungsdatum, jedenfalls noch im 11. Jahrhundert, von einer guten Hand in Metzger Schrift so aufwendig wie ein Original geschrieben worden; es ist im wesentlichen Buchminuskel mit den üblichen verlängerten und maßvoll verschnörkelten Oberlängen, ihre Herkunft ist leicht zu erkennen an dem typischen, geknickten und ornamentalen Metzger g sowie an der schmalen Bauchschleife des a. Vermutlich war dies die Hand eines Mönchs aus der ersten Siegburger Gründungsmannschaft (die Anno später wieder nach Hause geschickt haben soll). Lampert von Hersfeld berichtet, die Aufbautruppe von Siegburg sei aus St. Maximin gekommen²⁰⁶; es ist jedoch gut denkbar, daß ihre Heimat (teilweise) noch weiter aufwärts an der Mosel ^{legen hat} gewesen ist, in Metz oder in Gorze. Lampert geht auf diese Dinge nicht weiter ein, erwähnt aber gleich im nächsten Satz, daß damals Gorze, Cluny und Siegburg als Musterklöster galten, aus denen sich die Stifter Mönche für ihre Neugründungen holten²⁰⁷, und die Verbindung von Gorze nach St. Maximin war ja bekannt. Wenn diese Überlegungen stimmen sollten, wäre die Kopie der Papsturkunde ein recht interessantes Zeugnis für die Anfänge von Siegburg, aber über die Schrift in dem späteren Siegburger Skriptorium gibt sie keine Auskunft.

206) Lampert (wie Anm. 103) a. 1075, S. 245: (Erzbischof Anno II. von Köln) *prioribus monachis, quos ex Sancto Maximino asciverat, quoniam in horum (d. h. der Mönche von Fruttuaria) instituta concedere noluerant, honorifice in locum suum remissis*. Vgl. SEMMLER, Klosterreform (wie Anm. 171) S. 36 f.

207) Lampert (wie Anm. 103) a. 1075, S. 245: *Quod eius factum imitati caeteri Galliarum episcopi, alii ex Gorzia, alii ex Clonicaca, alii ex Sigeberg ... monachos evocantes* usw.

brachio tuo extento. n̄ erit t̄ difficile om̄e
uerbū. q̄ facis m̄am in m̄ib⁹ et reddis in
quitate patrū in sinu filiorū eorū p̄ eos. For
tissime & magne. potens d̄s. dñs exercitū
nom̄ t̄. Magnus c̄lito & cōphensibilis cogi
tatu cui⁹ oculi ap̄t s̄t sup̄ om̄s uas filiorū
adam. ut reddas unicuiq; scdm̄ uas suas
& scdm̄ fructū adin uentionū ei⁹. q̄ posu
isti signa et portenta in t̄ra egypti. usq; ad
diē hanc & inuisti & iōmib⁹ & fecisti n̄m
sic ē dies hēc. et eduxisti pplm̄ tuū isrl̄
de t̄ra egypti in signis et in portentis & in
manu robusta et in brachio extento. et in
t̄ore magno. & dedisti eis t̄ra hunc. quā tu
casti patrīb⁹ eorū ut daret eis t̄ra fluente lac
te & melle et inq̄si s̄t & possiderēt eā & n̄
obediēt uocī tuę & in lege tua ambulau
r̄t. Om̄ia quę mandasti eis ut facerent
n̄ fecerūt. et euenerūt eis om̄ia mala hęc. Ec
ce munitiones extructe s̄t adūsus ciuita
tē ut caput. & urbs data ē in manus chal
deorū qui plūnt adūsus eā. afacie gladii et
famis & pestilentie. et q̄ cumq; locut⁹ es ac
ciderūt ut ipse tu cernis. et tu dicis n̄ dñe
d̄s. eme agrū. d̄gento. et adhibe testes. cū

Et factū ē ūbū dñi ad hieremā dicens. Ec
ce ego dñs d̄s unūsc̄ carnis. Numqd̄ in dif
ficile erit om̄e ūbū. P̄t̄a hęc diē dñs.
Ecce ego cōdū ciuitatē istā in man⁹ chaldeorū
& in manu regi babilonis et capiet eā. Et ue
nient chaldei plantēs adūsus urbē hunc &
succendent eā igni. et cōburent eā. et domo
in quā domat⁹ sacrificabunt baal. et libabūt
dis alienis libamina ad irritandū me. Erāt
enī filij isrl̄ & filij iuda. iugit̄ faciem⁹ ma
tū in oculis meis. ab adoleſcentia sua. filij
isrl̄ q̄ usq; nunc exacerbunt me in ope ma
nuū suarū diē dñs. quia in furorē et indigna
tione mea. facta ē in ciuitas hęc ad iē q̄ acti
ficauerūt eā. usq; ad diē hanc q̄ auferēt de
c̄pectu mea. p̄t̄ malicia filiorū isrl̄ & filiorū
iuda quā fecerūt ad iracundiā me. puocantes
ipsi & reges eorū. p̄ncipes eorū & sacerdotes & p̄

p̄ph̄e eorū. uiri et habitatores hierlm̄. et uicerunt
iuga et n̄ facies eū docerē eos diluculū et erudi
rē et nolent audire. ut acciperent disciplinā.
Et posuerūt idola sua in domo in q̄ inuocati
ē nom̄ meū ut polluerent eā et cōdificauerūt
exclia baal q̄ s̄t in ualle filii ennon. ut mita
rent filios suos et filias suas moloch qd̄ n̄ man
dauit eis nec ascendit in cor meū ut facerēt
abominationē hūc. & in peccatū deducēnt
iudā. Et nunc p̄t̄ ista hęc diē dñs d̄s isrl̄. ad
ciuitatē de q̄ uos dicatis qd̄ r̄lat̄ in manus re
gis babilonis in gladio et in fame et in peste.
Ecce ego cōḡgabo eos de unūsc̄ t̄ris. ad quas
ciet̄ eos in furorē meo et in ira mea. et in
dignatione ḡndi. & reducā eos ad locū istū.
et habitare eos faciā cōdēm. et erūt in i p̄p̄m.
& ego ero eis in dñm. et dabo eis cor unū et uia
unā ut timeant me unūsc̄ dieb⁹. & bene sit
eis et faus eorū post eos. & seruū eis pactū sem
pitnū et n̄ destrū eis benefacere. Et timo
rē meū dabo in corde eorū ut n̄ recedant a me
& letabor sup̄ eis cū bene eis fecero. Et plan
tabo eos in t̄ra ista in ciuitate in toto corde me
o & in tota anima mea. Quia hęc diē dñs. Sicut
adduxi sup̄ pplm̄ istū om̄e malū hoc q̄
de sic adducā sup̄ om̄e bonū qd̄ ego loquor
ad eos. Et possidebunt agri in t̄ra ista de q̄
uos dicatis qd̄ deserta s̄t. eo qd̄ n̄ remanserūt
homo et unūsc̄ & data s̄t in manu chaldeorū.
Agri pecunia ement̄ et scribent̄ in libro. &
in p̄met̄ signū. et testis adhibet̄ in t̄ra bema
nin. & in circuitu hierlm̄. in ciuitatib⁹ iuda
et in ciuitatib⁹ montanis. & in ciuitatib⁹ cam
pestrib⁹. et in ciuitatib⁹ quę ad austrū s̄t qd̄
ē uerit̄ captiuitatē eorū. ait dñs.

Et factū ē ūbū dñi ad hieremā scdō cū ad
huc clausus ēēt in ato carceris dicens. Hęc diē
dñs q̄ facturus ē et formatur⁹ illud. et parat⁹.
dñs nom̄ ei⁹. Clama ad me et exaudia te. & an
nuntiabo t̄ ḡndia et firma q̄ nescis. Quia hęc
diē dñs d̄s isrl̄ ad domos iur̄ hui⁹. et ad domos
regis iuda q̄ de structe s̄t & ad munitiones
et gladiū uenientū. ut annicet cū chaldeis
et impleat eas cadauerib⁹ hominū quos

Schwankungen einer Feder sind der sich gleichbleibende Fluß, die Abstände der Buchstaben voneinander oder die Position der Kürzungszeichen, und in dieser Hinsicht kann ich keine gravierenden Unterschiede zwischen A1 und A2 erkennen. Man darf schließlich fragen, warum ein durchaus tüchtiger Schreiber überhaupt seine eigene Schrift hätte verleugnen und sich der mühsamen Nachzeichnung unterziehen sollen, da es ja nicht (wie sonst bei Fälschungen) darum ging, ein höheres Alter oder eine andere Schreibart vorzutäuschen. (Wenn A1 und A2 von verschiedenen Händen geschrieben worden wären, hätten wir es immer noch mit zwei Schreibkräften aus ein und demselben Köln/Siegburger Kreis zu tun, und etwaige Unterschiede in der Schrift wären belanglos gewesen.) Nun gelten A1 und A2 in der modernen Forschung als Empfängerarausfertigungen. Man schließt das vor allem daraus, daß A2 zwei Interpolationen auf Rasur aufweist, die sich freilich in ihrer Schrift von dem umgebenden Originaltext nicht unterscheiden und demnach von dem ursprünglichen Mundator stammen müssen. Ein gleiches Schicksal hat die wenig spätere Urkunde des Kölner Erzbischofs Hildolf für Siegburg gehabt; auch in ihr finden sich zwei Interpolationen (andere als die in A2), und auch diese stammen von der Hand des Schreibers des Originals. Da die Interpolationen dem Kloster jeweils gewisse Vorteile gewähren sollten, nimmt man an, daß sie nur von einem Empfängerschreiber stammen können, und damit wären sowohl die Anno-Urkunde A2 wie auch die Hildolfurkunde als Siegburger Empfängerarausfertigungen erwiesen²¹¹. Diese Argumentation ist jedoch nicht überzeugend. Es wäre ja denkbar, daß die Mönche ¹¹⁹ um eine Verbesserung des Urkundentexts zu ihren Gunsten erwirkt und den Aussteller veranlaßt hätten, die bereits fertige Urkunde von seinem Schreiber mit Hilfe der Interpolation zu verändern. Bedenken könnte allenfalls erregen, daß an A2 ein gefälschtes Siegel befestigt sein soll (während A1 das ihrige verloren hat und nur noch das Loch davon zu sehen ist)²¹². Das scheint zunächst

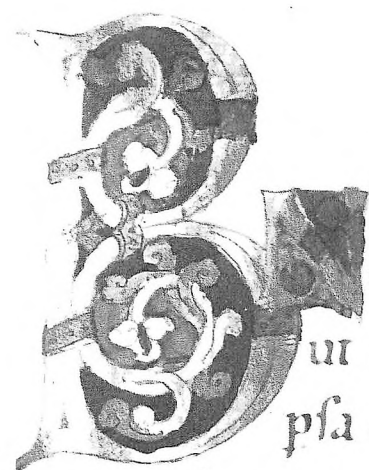
211) Auf die Sachfragen, die mit der Diskussion über den diplomatischen Charakter von A1 und A2 verbunden sind, braucht hier nicht eingegangen zu werden. Siehe dazu vor allem SEMMLER, Klosterreform (wie Anm. 171) S. 236 ff., 286 f.

212) Wilhelm EWALD, Die Siegel des Erzbischofs Anno II. von Köln, Westdeutsche Zs. für Geschichte und Kunst 24 (1905) S. 19-34, bes. 20, 26, Taf. 1, 14; DERS., Rheinische Siegel I. Die Siegel der Erzbischöfe von Köln (948-1795) (1906) S. 13 M, Taf. 5,5 ("Fälschung?"). Siehe auch Otto OPPERMANN, Rheinische Urkundenstudien

A
Fi
Parat
nes. Q
id imo
intellege
rabolas tur
pprio & pa
ceste pome
cabit ei imperi
& sup regni ei. Sic te
ficatione sce eeste que
dedicabit insinuat. N.

37 Clm 14267 fol. 15^v · Kat. 23

RONIM.
SATORUM DAMASO. DIE
OVVM OPVS FACIRE ME COGIS EXETERI.
ut post exemplaria scripturarū toto orbe dis
psa quasi qdā arbitet sedea. Et qā int se uarias
que sint illa que cu greca consentiam ueritate discernā.
pius labor sed pculosa psumptio iudicare de ceteris.
ipsū ab omib iudicandū. sens mutare lingua. & canescen
tūia mundū adimua retrahere paruulox. Q's eni doct

Clm 14267 fol. 16^r · Kat. 23

Klemm, Roman. Hn. Tafel 6d.

40 Clm 14267 fol. 160^r · Kat. 23

Klein, Roman. Hn. Tafelbd

**ET TERTIA CANONICAS HO-
RAS DIEI NON LICET
QUOQUAM QUI**

IN CONSPECTU DEI VACUUS
& ingratus apparere nolit
negligenter preteriri. Hec siquidem
creatori nostro debuit laudes &
propter ac magnis ei beneficiis
quali uectigales sunt gratiarum
actiones. Sol namque uerus &
dies eterni christi duodecim ha-
bens horas spirituales & semper
seculum stantes. Has septem horas tem-
poraliter currentes clarissimis misericordie sue radibus illustra-
uit atque dedicauit. Singularum rationes de thesauro scrip-
turarum proferemus.

PRIMA hora creatori. De prima laudes referre debemus ante omnem curam corporis. quia scilicet hora dominus noster iam est puer & illusus. atque a lapis cecidit & adhuc obprobriis saturandus. pilato propter nos ligatus. assistit itaque rediuiuus stans in litore cum in captura piscium aquibus retia rupta non significasset ecclesiam quam quis futura est in resurrectione mortuorum mellitum cum septem discipulis celebrauit cium. Quia ergo primum querendum regnum dei & cetera adiciunt nobis & in lege iubet dominus omne sacrificium offerri. primam offeramus horam diei nostro redemptori. & queramus regnum eius quia passus est propter delicta nostra & resurrexit propter iustificationem nostram. **De hora**
HORA TERTIA duplici ratione splendet insignis. Namque hora dominus christus spinis coronatus & linguis iudeorum crucifixus est.

Diejenigen aber, die fromm und gerecht das Verfügte achteten, konnten auf den Frieden Christi und das ewige Leben hoffen. Diese als *Benedictio* begriffene Formel ist in der Magdeburger Erzbischofs-surkunde selten. Nur neunmal sind uns derartige Wendungen bis zum letztmaligen Gebrauch im Jahr 1172 überliefert⁷⁸. Offenbar teilte sie das Schicksal der *Apprecatio*, die wie die *Benedictio* aus dem Urkundenformular verschwand.

Daß der Bann ein sehr wirksames Mittel zur Durchsetzung politischer Interessen sein konnte, zeigt ein Beispiel aus dem Pontifikat Norberts von Xanten. Die Bannung der aufständischen Stadt Magdeburg, die sich gegen ihren unbeliebten Erzbischof Norbert im Jahr 1129 erhoben hatte, und dessen Wirkung, haben wir schon in anderem Zusammenhang betrachtet. Erzbischof Wichmann nun versuchte den Bann auch zur Befriedung seiner rauflustigen Streiter einzusetzen. Als im Jahr 1175 Konrad, der Sohn des Markgrafen der Lausitz Dietrich bei einem Turnier tödlich verunglückte, verbot der Seeburger die ritterlichen Spiele und bedrohte ignorante Teilnehmer mit der Exkommunikation⁷⁹. Als geistlicher Fürst stand Wichmann damit nicht allein. Die Kirche verbot - allerdings relativ wirkungslos - in einer Reihe von Anordnungen das Turnier, die 1130 sogar in einem Konzilsbeschluß gegen die "verwerflichen Spiele" kulminierten⁸⁰.

7.3.3. Die Zeugen

In 120 Magdeburger Erzbischofs-surkunden werden Zeugen genannt. Die Privaturkunde überhaupt bedurfte der Zeugettennung, weil sie ursprünglich aus dem Grund, den Zeugetteweis zu erleichtern, verfertigt wurde. Die Privaturkunde des 10., 11. und 12. Jahrhunderts konnte nicht nur wie die Herrscherurkunde Kraft des Siegels beweisen. Entgegengesetzt zur Herrscherurkunde, in die erst seit Heinrich IV. aus der Nennung der Intervenienten sich Zeugettenuzfählungen entwickelten, die aber für die Gültigkeit des Rechtsgeschäfts selbst nicht nötig waren, hatten in den Privaturkunden auch noch des 12. Jahrhunderts die Zeugen die rechtsgeschäftstragende Funktion inne⁸¹.

78 UBM No 192, No 214, No 237, No 238, No 262, No 306, No 331, No 334 u. No 338.

79 "Anno 1175 ... Conradus comes, filius Tiderici marchionis, in exercicio militari, quod volgo tournamentum vocatur, lancee ictu occisus est 15. Kal. Decembris. Tantum autem idem pestifer ludus in partibus nostris tunc inoleverat, ut infra unum annum 16 in eo referantur milites perisse, pro qua re Wichmannus archiepiscopus omnes eius frequentatores excommunicationis vinculo innodavit." Chr. Mon. Seren. S. 155 zu 1175.

80 Bumke, Höfische Kultur. S. 375f.

81 Vgl. Erben, Urkundenlehre. S. 351f u. Redlich, Privaturkunde. S. 115f.

Ad Venerabilem Ecclesiam Ratisponensem
Episcopum Chünone Epistolam Rüderti Libro
De Officiis Diuinis:

PRIMITIAS FRUGUM

TERRAE QUAM DOMINUS DEDIT

MICHI NUNC OFFERO SECUNDUM

preceptum sancte ac mystice legis dum presens
opusculum quod de diuinis scripseram officiis diu
expectum mitto tibi Chünone patri mihi acten abbas cenobii
sigebergensis nunc autem adaucta super te domini gratia
pontifex ecclesie Ratisponensis. Primitie namque sunt iste
cunctorum opum que in domino peruenisse gaussus es et libenter
legisti. non dubitans ea commendare et testificari. quod ueraciter
sint fruges terre quam dominus dedit id est ueri sensus sancte scripture quam spiritus
sanctus edidit. Multa eorundem operum tuo nomine attitulaui. non nulla
nomine domini coloniensis archiepiscopi. Hoc autem quod primum erat et alia
pauca sine splendore cuiquam tituli dimiseram in conspectu domini dei. et ad
oratum domino epulabar in scripturis. iuxta quod ibidem perit lex sancta dicit et
adorato domino deo tuo. epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus de
derit tibi. primitias istas sub nullius obtuleram presentia sacerdotis. cum lex
hoc in fieri decreuerit. Tolles de cunctis frugibus tuis primitias et pones
in cartallo. pergesque ad locum quem dominus deus tuus elegerit ut ibi inuocetur
nomen eius. accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis et dices ad eum. Pro
fiteor hodie coram domino deo tuo. quod ingressus sum terram per quam iurauit pa
tribus nostris ut daret eam nobis. Suscipiensque sacerdos cartallum dema
nu eius ponet ante altare domini dei tui. Cum non secundum ritum hunc mysti
cum ad sacerdotem accesserim dicam. Nondum alicui notum erat pontifici.
et sacerdos qui erat in diebus illis non curaret neque admitteret me
ad professionem huiusmodi neque crederet saltem quod in exiguo

lebende Personen erwähnt wurden²⁷. Karl Friedrich Stumpf griff 1865 diese Bemerkung auf und ließ Giesebrecht "an der Echtheit" zweifeln²⁸. Neun Jahre später zitierte er sich selbst und nannte die Urkunden "gefälscht"²⁹. Hanns Leo Mikoletzky verwies in seiner Neubearbeitung der Regesten Ottos II. von 1950 auf Stumpf-Brentano und zweifelte weiterhin an den Urkunden³⁰. Außerdem führte er noch einen Artikel von Theodor Sickel an, in dem zwar nicht auf den Verdacht der Fälschung eingegangen wurde, Sickel aber in der Beschreibung des Hofnotars WB nun von der Echtheit der Stücke ausgehen mußte³¹. Weder der 1876 erschienene Aufsatz Sickels, noch der von ihm herausgegebene Diplomataband Ottos II. geben zu den fraglichen Urkunden irgend einen Hinweis auf Verfälschung. Emil von Ottenthal verwies in seiner Bearbeitung der Regesten Ottos I. auf einen Aufsatz aus eigener Feder, indem er angeblich die Widersprüche aufklären und die Bedenken Dümmlers zerstreuen würde³². Seine Aufmerksamkeit galt aber lediglich der Einsetzung Adalberts zum Abt von Weißenburg und die Wiederherstellung des freien Wahlrechts des Klosters. Eine hinreichende Aufklärung des Problems blieb er aber schuldig³³. Nachdem Julius Ficker das Auseinanderfallen von Handlung und Beurkundung bei der Urkundenausstellung in die Diplomatie eingebracht hatte, gab es nun keinen Grund mehr, an den Urkunden hinsichtlich der als Zeugen genannten Personen Anstoß zu nehmen³⁴.

Trotzdem bleiben einige sachliche Ungewöhnlichkeiten bestehen: Der Kirchenhistoriker Albert Hauck interpretierte in seiner Kirchengeschichte Deutschlands die Übertragung an das neue Erzstift als "Abschiedsgabe" für Adalbert³⁵. Eine personengebundene Übertragung wäre eine schöne Lösung für die Widersprüchlichkeiten, wenn nicht in der Urkunde Ottos I. von der Magdeburger Kirche - "ad aecclesiam in urbe Magdeburg" - als Empfänger die Rede wäre³⁶. Auch wurde die Abtei zum Eigentum und ewigem Gebrauch - "in proprium et perpetuum usum" - übertragen. Und noch etwas spricht gegen die These der persönlichen Bindung: Die

- 27 Otto I. starb 973, Johannes XIII. sogar schon 972.
- 28 Vgl. Stumpf-Brentano, Reichskanzler. Bd. 1, No 638 u. 639.
- 29 Vgl. Stumpf-Brentano, Immunitätsurkunden. S. 35, Anm. 62.
- 30 Vgl. Regesta imperii Otto II., No 673 u. 674.
- 31 Vgl. Sickel, Programm. S. 465.
- 32 Vgl. Regesta imperii Otto I., No 485.
- 33 Vgl. Ottenthal, Quellen. S. 62f.
- 34 Vgl. Ficker, Urkundenlehre. Bd. 1, S. 8 u. 108ff.
- 35 Hauck, Kirchengeschichte. Bd. 3, S. 130.
- 36 Auch für das folgende DO II No 93.

Abt Wahlbestimmungen in der Urkunde. Die Äbte sollten zwar frei gewählt werden dürfen, aber immer unter dem Willen und der Zustimmung des Magdeburger Erzbischofs - "sed semper sub voluntate et consensu Magdeburgensis archiepiscopi". Da Adalbert nun aber schon selbst Abt von Weißenburg war, konnten die Bestimmungen zu seinen Lebzeiten keine Bedeutung haben und mußten für nachfolgende Erzbischöfe gedacht gewesen sein. Die bedeutendste Arbeit zur Geschichte des Erzbistums Magdeburg aus jüngerer Zeit von Dietrich Claude geht an zwei Stellen wesentlich auf Weißenburg ein: Einmal schildert Claude die Vergabe der Abtei an das Erzstift und hebt die besondere Stellung Weißenburgs hervor. Ohne die Angabe von belegbaren Gründen läßt er das Kloster nach Adalberts Tod seine alten Freiheiten wiedererlangen³⁷. In der zweiten Stelle konstruiert er den Grund für die doppelte Bestätigung Weißenburgs für Magdeburg unter Otto II³⁸. Nach Claudes Meinung deute die Häufung der Besitzbestätigungen auf den Widerstand des Weißenburger Konvents gegen den Verlust der Reichsunmittelbarkeit hin³⁹. Die genaue belegbare Lösung ist Claude wohl entgangen, den die Germania pontifica weist auf die Rückkehr des Klosters unter kaiserlichen Schutz hin - "Post Adalberti archiepiscopus mortem abbatia a Magdeburgensis ecclesia soluta sub imperatoris protectione vigeat"⁴⁰. Die diesen Sachverhalt stützenden Urkunden Ottos III. und Heinrich II. sprechen von "sub regia potestatis emunitate firmaremus"⁴¹. Die Kaiser Otto und Heinrich bestätigten dem Kloster nun erneut die Immunität, die es vor der Übertragung an Magdeburg schon einmal besaß "ut nullus iudex publicus aut episcopus vel quislibet ex iudicaria potestate seu alia aliqua persona quicquam potestatis in ipsa marca et in rebus monasteria sine licencia abbatis habere presumat, sed sub nostre emunitatis firmacione omnia illuc aspiciencia abbas quieta ordine possideat"⁴². Damit hatte die Abtei Weißenburg die Unmittelbarkeit zurückgewonnen, die es in seiner späteren Geschichte so bedeutend machte und die seine Äbte seit 1150 "inter principes imperii" stellte⁴³.

- 37 Vgl. Claude, Geschichte. Bd. 1, S. 97f.
- 38 DO II No 92 u. 93
- 39 Vgl. Claude, Geschichte. Bd. 1, S. 133.
- 40 Germania Pontifica. Bd. 3, T. 3, S. 107.
- 41 DO III No 125 u. DH II No 35.
- 42 Ebd.
- 43 Germania Pontifica. Bd. 3, T. 3, S. 108.

DO II 15

Posthec. antiph. de scā maria. Parādyſi portā. dande.
 .ā. Crucē sanctā^{am} subit^{ur}. usq; octaua pentecosten.
 finita vespera. fiat cōmemoratio scē. nullusq; pter
 sacerdotem 7 ebdomarios exuatur. priusq; vespe
 de omnib; scis complantur. Si habent altare in
 honore Scē maria f. ad illud debent ire p totā
 ebdomadā. ad pcessionē cum incenso. 7 missā mu
 tualē celebrare. Similiter fiat in octaua
 dñi. 7 pentecostes. Post vespam cant in reſectoriū
 Vinū nō det elemosine. nec ipso die faciant mand.
 Post completoriū deferat secretari^{us} in dormitoriū
 plectos frūm aquā benedictā. 7 incensū. sicut
 mos ē. Noctē sacra resurrectionis dñice. app
 pinquē hora matutinali. custos conuocatis ad
 iutorib; suis cum incenso. reuerenter uisitans
 sepulchrum. eleuet crucē erigatq; in locum ubi
 iugiter stare solet. dimisso lintheamine in loco
 sepulchri. dehinc accensis luminarib; illuminā
 taq; ecclā. sonetur classis sicut indic natalis dñi.
 Post ternas orationes. cantent quindē ps. sub
 silentio. 7 stent in choro sicut stant ad missam. uide
 licet priores contra altare. Omīs v̄ qui in hac sanc
 tissima noctē. aliquid cantare uel legere aut antiph

Bayer. Staatsbibliothek München

(Photostelle)

000:

Lat. 14465

N/a:

92 R

In octob dimittant meridianā quā solent facere
 monachi in estate. & aquā ad miserandū usq; in ramū
 palmarū. & statū p̄ refectionē cantent yona. Similit̄
 & seruitores faciant. p̄ ea sedeant in claustrō. Dñica. i.
 in k̄ oct̄ p̄ inuitat̄ ymn̄ ad hoc̄. Primo dierū. t̄c & x̄
 de Machab̄ usq; in k̄ hov̄. Ad laudes ymn̄. Eterne rerū.
 usq; in xl̄. A k̄ oct̄ usq; in k̄ hov̄. p̄ matutinas reit̄ant̄
 fr̄es ad lectulos suos. Custos aut̄ cū uiderit diē illū
 c̄secere sonet scillā modice. & surgentes uestiant hoc
 turnales suos. cantq; in eccl̄am sine mora ulla. faciātq;
 orat̄ & canant̄ Prima. & l̄s familiares cū Miserere mei d̄s.
 Depfundis. h̄ec n̄ & vii. Ps̄. cū letania. p̄ ea aut̄ sede
 ant in claustrō. Infantes ū legant̄ excelsa uoce. spa
 cio. vii. psalm̄. deinde canant̄ t̄ scribant̄. fr̄s aut̄
 sub silentio legant̄ t̄ cantent̄. Post p̄mā nullus se cal
 ciet. n̄ solūm Ebdomodari coquinḡ. & cellerari. &
 decans. siue illi fr̄s quib̄ inuncta ē cura obedientie.
 Similit̄ custos cui⁹ ebdomada ē portandi aquā & uinū
 ad eccl̄am. mane se calciet. abluatq; man⁹ suas & facie.
 Cū aut̄ temp⁹ fuerit tercię hore. p̄paret offerenda.
 pulsetq; scillā modice. Tunc partē om̄s cant in dor
 mitorū. & calcient se diurnalib⁹. cantq; ad necessaria

Bayer. Staatsbibliothek München

(Photostegie)

COD: *Lat. 14765*

67R

R. f. iii.
R. l. xi.
R. l. xxx.

M	VI	G	D	C	VI	N	Philippi & Jacobi Aplos: Valpurge. v. Sigismund
							Stuani & Theodoli. o. a. r.
VII	H	F	E	N	H	F	Inuentio. s. crucis. Alexandri. Absumit vbra in mepe
							Florenti. o.
VIII	I	G	U	N	H	F	ASCENSIO D. N. I.
							Lobis Aplos an porta latina.
IX	K	B	V	I	D	N	Victoris. o.
							Machari Abb.
X	L	D	N	I	D	N	Yorchani & Epimachi.
							Peteri. Achillei & Pancrati. o.
XI	O	F	I	D	N	I	Martini adora. Gangolfi. o.
							Fiducule opus.
XII	N	A	L	I	D	N	Bachumi Abb. Magnificus pbr ob
							DESCENSIO. S. SES.
I	O	C	A	L	I	D	Syri conf.
							Iohannikipp 701. Lv.
II	B	A	F	I	D	N	Potemianx virg.
							Reginuldis ob
III	C	O	L	I	D	N	Valentis. o.
IV	D	I	C	K	B	V	Defiderii. o.
V	E	G	E	K	B	V	Tabero. p. clviii.
							Sybari ppro. Deposito Gregorii pp. vii.
VI	F	I	C	K	B	V	Augustini Angla epi. Beda pbr ob.
VII	G	I	B	K	B	V	Germani. c.
							Maximiani epi. vii.
VIII	H	N	D	K	B	V	Felicis. pp. 701. Ordinario Gregorii pp. vii. Anno clxxx
							Petronille v.

In Anno. viii. luna q̄ debuit in k. xxi. cē. xxi. sit. p̄t. an. sō.
q̄. n. n. o. a. r. in sē. I tē Anno xxi. luna q̄ debuit in k. xxi. cē.
cē. xxi. inuent. p̄t. vii. sō. q̄. n. n. o. a. r. incipit. A vii. id. xxi. vq̄.
in. vii. id. vq̄. vbiq̄. m. luna fuerit. in p̄t. p̄t. clxxx. p̄t. clxxx.

Bayer. Staatsbibliothek München
(Photostelle)
COD: lat 432
fl/a: 3 v

He s Cronica BERNOLDI. que tradidit monasterio domi SALVATORIS.

P Incipiunt chronica venerabilis Bede p[ro]p[ri]i iuxta hebraicā
PRIMA ISTA VIS MUNDI ETAS [veritas]
ab adam vsq; ad noe. continens annos iuxta hebraicā ueritatē mil
le de lvi. iuxta lxx. interpretes. n. ccc. xlii. Generationes iuxta utraq;
editionē numero. x. q[ua]m uniuersali ē delecta diluuio. Sicut p[ri]mā cuiq;
hominis obliuio dēmergere cōsueuit aetate. Quors enī qsq; ē q[ua] suā re
corde[re] infamīā. Secūda etas ā noe vsq; ad abrahā. generationes iuxta
hebraicā auct[orit]atē cōpleta. x. annos lū. ccc. xxi. Porro iuxta lxx. in
terpretes annos. i. lxx. generationes v. xi. Hec quasi puericia fuit
generis p[ro]p[ri]i di. n[on] d[omi]n[u]m in lingua inuenta ē. i. hebreā. A puericia nāq;
hō incipit loq[ui] n[on] posse p[ro] infantiā. q[ua] hinc appellata ē q[uod] fieri n[on] potest.
Tercia ab abrahā vsq; ad dauid. generationes iuxta utraq; auct[orit]atē. xiiii. annos lū. dccc. xlii. cōplectens. Hec quāciā uelut adulescen
tia fuit p[ro]p[ri]i di. qua aetate incipit hō posse generare. p[ro]p[ter]ea matheus
euangelista generationū ex abrahā sup[er] exordiu. q[ua] n[on] pat[et] gen
tū cōstitut[us] ē. q[uod] cō mutatu[m] nom[en] decepit. Quarta ad dauid vsq; ad trans
migrationē babilonis. habetis annos iuxta hebraicā ueritatē. cccc. lxxvii.
iuxta lxx. translationē. xii. ampli[us]. Generationes iuxta utroq; codices
xvii. Quas tam euangelista matheus certi mysteri[um] grā. xiiii. ponit. A q[ua]
uelut iuuenali aetate in p[ro]p[ri]o di requi tempora coep[er]ūt. Hec nāq; in hō
minib[us] apta gubernando solet existere regno. Quinta quasi senilis
etas a transmigratione babilonis vsq; in aduentū d[omi]ni saluatoris 7 in
carnationē. generationib[us] 7 ipsa. xiiii. porro annis. d. lxxxviii. extenta.
in q[ua] ut graui senectute fessa. malis crebriorib[us] plebs hebreā quassatur.
Sexta quae nō agit[ur] etas. nulla generationū t[em]p[or]e serie certa.
s[ed] ut etas decepta. ipsa toti[us] s[an]c[t]i morte cōsumenda. Haec ut in n[ost]ras
plenasq; laborib[us] mundi aetates s[an]c[t]i q[ua]q; felici morte uice[re]t. Septima
iā sabbata perennis aetate suscepta. octauā beatæ resurrectionis aetate
in q[ua] semp[er] cū d[omi]no regnent expectant. Decursu p[er]ducatu[m] d[omi]ni.
P PRIMA ISTA ETAS SECTA. M. A. S. E. T. I. S
p[ri]ma hui[us] die fecit d[omi]n[u]s lucē quā appellant die. Secūda firmamētū
celi in medio libauit aquarū. ipsis aquis de terra cū sup[er]iore celo
7 uirtutib[us] q[ua] in eo cōditore laudarent. An h[oc] xvi. die q[uod] exordiu[m] creatis.
Tercia die cōgregatis aquis in sinu locū. q[ua] tota cretauerant. Arida. iussit apparere.

Bayer. Staatsbibliothek München.

(Photostelle)

COD:

lat 432

f/s:

12 v

victoria catholici pastore ordinavit. subz gebehardu berthaldi
ducis filiu nobile qdē genere. s; nobiliore immo nachica suerfici
one. Hunc sane in viciu immo multu eulante de preclamarere
ostantienfis electis 7 laicis peccatib; 7 laudantib; epim. xi. k. i. an
osecravit. que pdie. i. infestitate. s. thome cu aliis clerici pbi m. fecit.
ut qd hoc cronice scriptor in eade sollempnitate adprium p. mouit. etq; potesta. e. ad susci
piendos penitentes exaplica auctoritate concessit.

Heremannus rex natus dñi goslarie celebrauit. adque p. factus.
ostiensis eps p. epiphania puenit in saxonia. 7 colloquio interfuit q. saxone
r. b. fautores odierit. v. h. illis p. b. p. se nure heinricu deuota
re vt excomunicetur. s. p. facto colloquio. xv. die p. epiphania fir
missime p. b. p. ea uidelicet ratione q. romani pontifex illu eis ale
uigomana sinodo anathematizati lris denunciauerit. Adversa
ru lu eis obiecit q. pp eu nequerit excomunicare. eoq. expoliari
n potuerit vocari. iudicari. sive damnari. Adhuc saxones respon
der. se iudicium sedis aplice n debere retractare. nec posse. hoc eu illo
poti tractanda. q. illu damnauerit. n cu saxonib; q. donationi ei non
interfuerit. q. sedis aplice iudicio nulla retractatione. s; obediencia
debuerit. Ita q. solito colloquio discessu e abinuice. Io tēp hildinis
heimensis eps cu suis seqeib; man saxonu rix euasit. eo q. rra comune
voti toti saxonum heinricianis se admiscuerit. Neat nā culpa comes
theodericus eod tēp occisus ē. ante patris fautorib; l. facti q. sedis aplice
legatus p. dicto epo cu nollet resipiscere officiu penitus interdiit.

Heremannus rex in grelineburg pascha celebrauit. vbi 7 legatus
domini aplice in ipsa paschali epdomada generale sinodu cu archiep
is. 7 abbatib; sci petri fidelib; sollempniter celebrauit. lris fuit au
huic sinodo Sebehardus reuerentissimus uuauiensis archiep. lris ve
nerabilis Hartwicus magideburgensis archiep cu suis suffraganeis.
I tē suffraganei moguntina sedis de saxonia. Na wirceburgensis ep
7 Wormaciensis. Augustensis q. 7 ostantiensis de alemanu. q. ipsi
canonica necessitate impediti venire n poterant. p. legatione

Boyer, Staatsbibliothek Berlin
(Photostallie)
cod Lal 432
"a" 62R

in sede sua restituit. egruq; p̄sidio militū ciuitati imposito.
 ipsi cū magna gl̄a 7 leticia singlī in sua redier̄. Factū ē dū h̄ plū
 in sequenti die p̄ festiuitate. s. laurentii. videlicet in anni uersaria
 die. qdō heremanni rex cū suis baiuarios deuicit. Ego q̄ ipse
 q̄ hęc chronica a o. lūm. anno dñice incip̄ huc usq; p̄dixi. dep̄ducto
 plū. n̄ tā aliq̄ relata. quā q̄ ipse uidi 7 audiui. ad laudē 7 gl̄am
 dī fidelib' annunciarē cupaui. **R**euerentissimus abbas de cella
 s. blasii nomine basilbertus migravit ad dñm. vi. id octob. cui ve
 nerabilis. v̄ro. cū monasteriū prius in abbatiā successit. **C**hon
 radus comes f̄ heremanni regis. si indecessus fuit henrici. in
 fine tam̄ ut dunt recedat x̄t̄ in ierosolimitano tanere ob.
Beatu s. elois q̄ndā lucensis ep̄s ipso eod̄ sua deposicionis
 anno innumērabilib' miraculis cepit coruscare. q̄ p̄ obitū venera
 bilis p̄p̄ gregoriū vii. fideles. s. petri. contra tyrannidē henrici adhuc
 incarnē uiuent multū innotauit. s. multo plus p̄ obitū suū miraculis co
 ruscans eod̄ m̄aundē p̄sistere oportuit. **V**nde 7 pars henrici
 dedie indie cepit deficere. catholici dū infidelitate. s. petri n̄ ces
 sauer̄ p̄ficere. **M̄. m̄. p̄p̄ n̄m̄tate dñi qdā castellū in baiuaria**
ra obsedit. 7 trauit in ead̄ obsidione natat dñi uoluit cele
brare. suo audito. Welf. 7 Berthaldus duces n̄ cū magna multi
tudine suorum 7 baiuorum de repente supuenientes. de obsidione
cū discedere n̄ pmiser̄. n̄ p̄us. accepta securitate ab ei' p̄ncipib'. ut
colloquū fieri p̄mitteret. in q̄ durina regni discordia q̄ q̄m̄ tandē
idoneū sine accipere possent. accepta 7 securitate locu ei cū pace
discedendi cesset. sicq; ipse in ipsa uigilia natat dñi cōpulsus est.
ut festū suū alibi celebraret. Duces aut̄ ad sua cū pace 7 leticia
reuer̄. statim q; cū reliq; regni p̄ncipib' p̄destinatū colloquū ad
Opinheim in. iii. ebdomada q̄dragesimā cōmunit̄ adiret.
Heremanni rex natiuitatē dñi saxonie celebrauit. **B**erthal **Il. lxxvii.**
 dus comes. s. e. fidelissim' miles contra scismaticos strenuissime

Byrd. St.	432
cat	
652	

In quocumque manus se recepit sub correctionis sponsione commisit. suūq; au-
xilium dno aplice ad deponendos simoniacos firmissime promisit. Ipsi
etiam regis consiliarii omnes res bellicas iniuste acq; sitas se reddiduros. eorū
eisdem legatis sub sacramento promiserunt. quippe easdem res a simoniacis emer-
at filio suo eosdem indignos ad ecclesiasticū honorē adiuuando. His ita dis-
positis legati sedis aplice redierunt. Hermannus marchio filiū bertradi duci
cluniaci angelicā vitā perfectissime arripientis. adhuc adolesecentis vxore
7 vnico filio. 7 omnib; q; possederat clericalib; vere monachis migravit
ad dñm. vii. k. maii.

xv. h. emperior rex natiuitatē dñi argentoratē fecit. Expeditionē in
saxoniam ordinauit. Hermannus babenbergensis episcopus clericis suis p
simoniacā heresi accusatus a papa deponitur. cui pbertricus substituitur.
Gregorius pp in prima epistola ad synodū romā collegit. in q
causā hēricus spirensis episcopus. 7 simoniaci examinantur. In ipsa die cū

109 (Kat.-Nr. 149)

1100 fußt bis zum Jahr 1054 auf Beda und Hermann d. Lahmen, bis 1074 ist die ausführ-
lichere Chronik des älteren Zeitgenossen Bertold von Reichenau herangezogen, ab 1075
beginnt der weitgehend eigenständige Teil des
Werkes, das von 1083 an zeitgenössisch aufge-
zeichnet zu sein scheint. Genau mit dem
Bericht über Markgraf Hermanns I. Eintritt in
das Kloster Cluny zum Jahr 1074 (s. oben
S. 184) ist der entscheidende Wechsel von Tinte
und Duktus der Schreiberhand zu beobachten,
was auf eine längere Unterbrechung der Arbeit
und den Beginn eines neuen, des selbständigen
und ausführlicheren Chronikteils hindeutet.
Die Handschrift enthält außer der Chronik
(f. 12^v–79^v) auch ein Necrolog (f. 1^v–7^r; s. oben
S. 184), einen Papstkatalog (f. 10^r–12^r), neu-
mierte Hymnen und Gebete (f. 1^r, 79^v–80^r),
Ostertafeln und andere Textstücke: Das histo-
riographische Werk steht im Zusammenhang
von Gedenküberlieferung und Komputistik
(Zeitrechnung).

Lit.: G. H. PERTZ (Hrsg.), MGH SS V, 1844,
S. 385–467 (Neuausgabe von I. S. ROBINSON in Vor-
bereitung); dt. Übersetzung v. E. WINKELMANN,
GdV 48, 2. Aufl. 1893; – Catalogus codicum latino-
rum bibliothecae regiae Monacensis 1,1 (Catalogus

codicum manuscriptorum bibliothecae regiae Mona-
censis 3,1), 2. Aufl. 1892, S. 118; BRUCKNER, SMAH
VI, 1952, S. 82f.; G. TANGI, in: WATTENBACH-
HOLTZMANN-SCHMALE 2, 2. Aufl. 1967, S. 521ff.;
VL 2. Aufl. Bd. 1, 1978, S. 795–798 (I. S. ROBINSON),
LdM Bd. 1, 1980, Sp. 2007–2008 (W. HARTMANN);
R. KUITHAN–J. WOLLASCH, Der Kalender des Chro-
nisten Bernold, in: DA 40 (1984), S. 478ff. J. G.

150

Statue Markgraf Hermanns I. von Baden

St. Peter, um 1777.

Holz, H. 86 cm (ohne Sockel).

Priesterseminar St. Peter im Schwarzwald.

Die barocke Holzfigur Hermanns I., die um
1777 entstanden ist, wird dem Holzbildhauer
Mathias Faller zugeschrieben. Die Entsagung
von weltlicher Macht und die Hinwendung
zum geistlichen Leben, die Hermann mit sei-
nem Eintritt in das Kloster Cluny vollzog, sind
Gegenstand dieser Statue. Hermann ist mit
einer Mönchskutte bekleidet und hält in seiner
rechten Hand einen Hirtenstab, während die
Herrschaftsinsignien, Krone und Szepter, ihm

zu Füßen liegen. Die Insc
(H. Hermannus BX March.
bezeichnet ihn sowohl als M
Mönch. Die von silbernem
Inschriftenfläche ist an der
dratischen, gekehlten Plin
Die Statuette Hermanns
stück des sel. Bernhard v. B
Zusammenhang der Stifter

Gebhard von Konst

Gebhard, ein Sohn Herzo
Richwara, war zunächst P
hatte von 1084 bis 1110 al

Nachdem ihn Gregor V
benannt hatte, wählte ihn
Odo von Ostia in Konsta
wurde er in der Kirche d
Klosters, dessen Reform e
Besteigung des Bischofsst
Vertreibung des von Hei
Reformern um Wilhelm v
großer Erfolg gelungen: d
Hand eines der verlässlic
Jahre 1089 ernannte Papst
land, eine Ernennung, d
vermochte er die führende
sein Bischofssitz wurde d
Schwaben und zugleich
Zentrum kanonistischer
Landfrieden zustande, so
bereits früher mit seinem
eine entscheidende Refor
neu belebte: Die Konst
Regelung der Angelegen
Mönche und Kleriker un
erst Gebhard seine episk
Kloster-, Kirch- und
Teillandschaften seiner I

Indessen gelang es im
politisch Isolierten aus
Heinrich V. und dem P
Exkommunikation losge
zurückgeführt, wo er
verkündete. In Ingelheim
verweigert wurde, und
Teilnahme an der Synod
Papstes ein. Das bedeute
überhaupt.

Haus Schade / Karl Schmid, Die Fälscher. Anstöß + Winkg
(1988)

enī uetera fatendo n̄ detegit. noue uite opami
ne pducit. Scim⁹ qđ cordis sui oculū pelatio
nis tenebras exstinguit. qđ cū recta agit cōside
rare meliorū merita negligit. Diuina iudicia
cū nesciunt. n̄ audaci sermone discutienda s̄
s̄ formidoloso silentio ueneranda. Quisq̄s ad
huc ea quę mundi s̄t appetit. q̄si ante faciē
ueri luminis n̄ apparēt. q̄ nimirū sub pul
uere tēne cogitationis latet. Certū q̄ppe
ē q̄ min⁹ creptorē suū diligit. q̄ min⁹ intel
legit piculū qđ euasit. Facile autē culpa cor
rigit⁹ quę et erubescit⁹. q̄ culpa cōsentit⁹. q̄
uidelicet error cū uirt⁹ credit⁹. difficilius em̄
dat⁹. Plerūq; dū uirtutū q̄s copia plusq; ex
pedit. p̄sperat⁹. inquādā sui fiducia mens ad
dicit⁹. & decepta p̄pria p̄sūptione repente
peccato subripiente fuscatur⁹. & inde accidit
ut dū di timorē p̄ sui fiduciā deserant. & iā
frigidis m̄tib; frigidiores fiunt. Consideret

5343

Clin. 6292

fol. 56^r

Picet fessos incerti pectoris aestus. Axis in occiduus ge-
mina clarissimus arcto. Quanto q̄ mundi dominis se-
curi cui uileris paup̄ agit. curarū uob̄ archana mearū
Exponā m̄tisq; mee q̄ pondera uergant. Ardua q̄ppe
fides robustos excigit annos. Ensis habet uires et gens
quecūq; uiroꝝ ē Bella gerit gladius. Mors ultima poena
n̄ metuenda uiris. mitissima sors ē Regnoꝝ sub rege
nouo. Quantū sors ultima rerū libertatis habet. Temp̄
erat q̄ libra pares examinat horas. Nūno plus equa
die noctiq; rependit lux minor hibernę uerni solatia
dāpni. Ius et fas multos faciunt ptolomee nocentes.
Dat poenas laudata fides cū sustinet Quos fortuna
p̄mit. Sydera t̄ra ut distant & flāma mari sic utile
recto. Sceptroꝝ uis tota perit si pendere iusta inci-
pit eueritq; artes respect̄ honesti. Libertas scelerū ē
que regna inuisa tuet. facere om̄a seuē Non impune
licet nisi cū facis. Uirt̄ et sūma potestas Non coeunt
semp. metuet quē seuā pudebunt. rapim̄ q̄cuncta
ferunt. Nulla fides umq; miseros elegit amicos.
Quā pauca catonis ȳerba sapleno uenientia pecto-
re ueri. Queq; dari uoluit sibi posse negari. Clausa
fides miseris. Impaciens uirtus herere catonis.

C1m. 6292

for. 115^v

FERIA II. Cū inuocare. **V**erba mea. **D**ñe ne insup
FERIA III. Dñe dñs nŕ. **I**n dño cōfido.
FERIA IV. Saluū me fac. **V**sq. quo dñe. **D**ix insipiens.
FERIA V. Dñe quis hab. **C**onserua me. **E**xaudi t. iust.
FERIA VI. Celi enarra. **E**xaudiat te. **D**ñe in iuram.
FERIA VII. Dñi ē tŕa. **A**d te dñe t. **I**udica me.
A pascha usq. ad octauas. ad nullum cursum
 cantatur responsorius nec lectio recitetur
 sed pro uersu et responsorio. cantatur R
 sponsorius Gradalis. Hæc dies. Et de Al
 leuia tantum prima. **B A S**

DE SABBATO INFRA AL
Sabbato infra albus. albati qui in sab
 bato scō baptizati erunt. albis uestib
 exiuntur. **H E N D A S**

B E N E D I C T I O A Q U A E
A D A L B A S D E P O

DOMINE SANCTE PATER
 omnipotens æternæ dñs. creator gene

p 88

Chem. 6425

fol. 119^v

dilecta. Hoc enī latine cognominis hui' int'ptatio
sonat. Adultāq; dō consecrauit. & sup̄ dicta matri
tece diuinis studiis inbuendā tradidit. Nutricem
ū suā pro qd' tanta sibi gaudia futura p̄dixerat. li
bertatis premio remunerauit.

Creuit igit' puella. & tanta abbatisse cunctarūq; so
rorū cura erudiebat. ut nihil aliud preter monas
teriū. & celestis discipline studia cognoscere. n̄
iocis delectabat' ineptis. nec iungi passa ē inanīs
iuuencularū fabulis. sed xpī desiderio flagrans. ad
legendū uel audiendū uerbū dī animū semp habe
bat intentū. & audita uel lecta memorie comen
dans. utilitatē p̄ceptoz uita & institutione serua
bat. Cibi aut' & potus ita temperauit usū. ut con
temptis deliciis & esse laucioris inlecebris. his
tantū que dabant' contenta. nihil amplius requi
reret. Orabat assidue. sciens scriptū in apostolo.
sine int'missione fidelib; orandū ēē. Quando n̄
legebat. operabat' manib; ea que sibi iniuncta
erant. Didicerat enī. qd' qui n̄ operat' nec mandu
cat. Lectioni tam atq; auditioni sc̄arū scripturarū
magis quā labori manūū operā impendit. sumope
re studens nelecta uel audita ex ei' animo laberent'.
sed p̄cepta dñi custodiens. memoriā eoz in executio

Lat 113 21
108v

tempora tionis pueniebat. prexit & tremens ac pauore peulsa. ad pedes eius. puoluta ē. et q̄culpā negligentie sue humili satis factione pate fecit. Quod cum illa audisset. statim intellexit insidiantis diaboli hanc eē machinationē. & conuocatis sororib; nocturnas uigilias. ac matutinorū sollemnia in alia ede compleuit. Quibus pacis. p̄tinus se unā cum eis in orationē dedit. & antiqui hostis maliciā. uirtutē sc̄arū p̄cum sine mora detexit. Orantib; enī illis. ante fores oratorū uulpicula ex p̄uiso mortua apparuit. in cuius ore clauēs quas p̄ditas dolebant uniuersas repte sunt. Tunc uenerabilis mater clauib; sumptis iussit aperire ianuas. & cū uniuersis sc̄i monialib; . que dum fere quingente aderant. accētā intrans. om̄p̄i dō in ymnis & laudib; gr̄as reddidit. quia famulas suas in se confidentes misericorditer exaudiuit. & malignū hostē digna confusione deiecit. Ille enī qui dixit. ponā sedē meā ad aquilonē. similis ero altissimo. p̄timorē supbie sue bestis assimilatus ē. & qui sub iādeo p̄humilitatē no

Lat 11321
1074

didis eas cogitationib; & carnalis écupiscentia in
lecebris incessabiliter in pugnabat. temptans si quã
lib& earũ abrepti uigore ppositi potuiss& auer-
tere. Sed cũ conatus suos orationib; atq; ieiuniis
caste uiuentiũ frangi éspicer& ad alia se callidy
insidiator argumta éuertit. ut saltem uel bonã
earũ famã utiando corrúper& q̃ integritatem
puersa suggerendo uiolare ñ poterat. Erat igit̃
paupercula quedã debilitate contracta. que ad
portã monasterii iacebat elemosinã accipiens.
Cui cottidie amensa abbatissę statutis dabat̃ uic-
tus. & singulis scimomialiũ uestes. & alia que lib&
necessaria p diuini amoris intuitu phebant. Con-
tigit aut̃ p dies aliquot. ut decepta suggestionib;
diabolicis. turpitudine fornicationis incurr&. ^{re}
Cũq; intumescente vtero éceptũ focũ celare ñ pos-
s&. crim̃ admissi sceleris simulata infirmitate
contex̃. Instante aut̃ partus tempore pgenitũ
infantulũ panniculis inuoluit. & in stagnũ flumi-
nis qđ p mediũ loci illi in fluebat. nocturno tem-
pore exposuit. malis uidelicet mala adiciens. Nã
stupro homicidiũ. & aque éaminatione éiunx̃
homicidio. Die aut̃ facto. adhauriendã aquã mu-
lier quedã ueniss& conspecta in fantuli cadauere

Lat 11321
113 R

illum quem modo dixi eliachim: quem nechao constituerat post
interfectum fratrem: & alium quem cum matre eduxit: & ait. sedechi
am. Transmigratio autem fuit in babilonem: quia migrare cogeban
t. anabucdonosor de sua terra in babilonem; Salathiel autem genus ho
robabel; Salathiel. petitio domini dicitur. Et recte petitio domini dicitur.
ut ostendat omnes antiquos patres. petisse dominum venire ad redemp
tionem generis humani; Zorobabel autem genus abiud; Zorobabel
ipse qui custodiebat a suorum regem dormientem cum aliis duobus. Et
dixerunt ad invicem; Dicamus sententias singuli. et apparebit quis
melioris sententiam dicat; Unus dixit; rex est fortior sub celo;
Alius dixit; unum est fortius sub celo; Tercius Zorobabel dixit;
veritas est fortior: et mulieres; Et exsurgens rex. applaudit cum
suis hominibus. quia Zorobabel melius dixisset; Et tunc dedit
ei principatum super omnes iudeos qui erant in regno eius. et licentiam
revertendi: cum omnibus iudeis in hierusalem; Et hoc. iste. Ro. magis
ter. babel. babilonis. hoc est. iste magister de babilone; Et signifi
cat ipse dominum christum. quia babilon confusio dicitur. quasi significat
istum mundum. unde dominus christus auctor est. ipse & magister: unde et
educit populum suum in terram repromissionis. hoc est in vitam eternam.
De his qui in medio sunt. qui in captivitate fuerunt. non habemus scriptum
quid fecerint. nisi tantum modo interpretationes dicamus; Abiud autem
genus eliachim; Abiud patris robur: et per ipsum dominus christus ostendit
quod est dei virtus. per quam facta sunt omnia; Et ab ipso esse debet. quia
ab ipso dicitur. Eliachim resurrectio in terram promittitur: quia videlicet
ipsum significabat per quem resurrecturus erit omnis mundus; Elia
chim autem genus azor. Azor autem in terram promittitur adiutor: illum prefigurans
de quo scriptum est; Adiutor in oportunitatibus tribulatione.
Azor autem genus sadoc. Sadoc dicitur iustus. illum prefigurans. qui est iustus

Salathiel

Zorobabel

Abiud

Eliachim

Sadoc

biuio . sp̄itali adextris & a sinistris . p̄spiciens oculo
sinistrā uia que uoce dominica lata & spatiosa nomi
nat sub omni festinantia deseruit . & dexterā que arta
& angusta d̄r sicuti est idonē gr̄a intentionis arripuit .
ut postea uite sue conuersatio cōphaurit . Suscepta uero
bene conuersandi deliberatione . de uirtute in uirtutem
p̄ficiens die noctuq; . acclamatione con cordi uniuersorū
eueatus est in episcopalis dignitatis primatū . iuxta
ecclesiastice decreta legis prius ordinis clericatus gra
dib; ascensis . Cūq; summis polleret uirtutib; in apice
summo . illud euangelicū dictū uoluere coeperat animo .
Cui plus cōmittitur plus ab eo exigitur . timens ne talentū
sibi creditū sine lucro reportaret ad xpm . cū decoro comi
tatu clericorū futurū se p̄dicatore destinauerat ad gentē
honorū . que tunc temporis lumine ueritatis obcecata
diuersis idolorū cultib; se sub mittebat deuota . Cūq; p
trienniu fidei semina inno^{rico} spargere & multos ad lucē que
xpc ē^{inca} conuertere . cū palma martyrii migrauit ad dñm .
Cui laus est & gl̄a p̄ infinita sc̄la sc̄lorum . amen .

A nocte abba logon tractat quem dixerat oon .

M credem gratis monachum dans octo beatis .

Clu.

STABVNT IYSTI IN MAGNA CONSTANTIA
 aduersus eos qui se angustiauerunt. qui abstu-
 lerunt labores eorum. Videntes turbabuntur
 timore ~~horribili~~ & mirabuntur in subitatione in spe-
 re salutis dicentes inter se. poenitentiam habentes & pre
 angustia spe gementes. Hi sunt quos aliquando habuimus
 in derisu. & in similitudine imperii. Nos insensati. uita
 illorum estimabamus insaniam. & finem illorum sine ho-
 nore. Ecce quomodo computati sunt inter filios di. & in-
 ter sanctos sors illorum est.

IN INVENTIONE SCIE CRUCIS.
 LECT. EP. BE. PAULI AP. AD GALATAS.
 AS. **C**ONFIDO DE VOBIS IN DNO IHV. QVOD
 nihil aliud sapietis. Qui autem conturbat uos. por-
 tabit iudicium qui cumq; est ille. Ego autem frs si
 circum^{adhuc} cisionem ^{adhuc} predico. quod adhuc psecutionem pati
 or. Ergo euacuatum est scandalum crucis. Utinam & ab-
 scidantur: qui uos conturbant. Vos enim in libertatem
 in occasione delictis carnis. sed per caritatem seruite inuice.
 Omnis enim lex. in uno sermone impleatur. Diliges proximi-
 tum. sicut te ipsum. Quod si inuicem mordetis & come-
 ditis. videte ne ab inuicem consummami. Mihi autem

75

Bayer. Staatsbibliothek München
Fotostelle

COD: *Lat. 18669.*

fol./s.: *630*

hospitio receptis. Mementote uinctorum tamquam
simul uincti. & laborantium tamquam & ipsi incor
pore morantes. Honorabile conubium in omnibus.
& thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulte
ros iudicabit dñs. Sint mores sine auaricia. contenti
p̄sentibus. Ipse enim dixit. Non te deseram. non te
derelinquam. ita ut confidenter dicamus. Dñs mi
hi adiutor ē. non timebo quid faciat mihi homo.
Mementote p̄positorum ur̄orum qui uobis locuti
sunt uerbum dī. quorum intuentes exitum con
uersationis. imitamini fidem. Ihes̄ xpc̄ heri & hodie.
ipse & in secl̄a secl̄orum. ^{am} FERIA VI.

LECT̄ FR̄ BEATI IOH̄IS APT̄I. **K** MI.
E SCRIBO VOBIS. VT NON PECCETIS. SED
& si quis peccauerit. a duocatum habemus apud
patrem iustum ihm̄ xpm̄. & ipse ē p̄pitiatio p̄pec
catis nostris. Non p̄ nr̄is autem tantum. sed & iam
p̄ totius mundi. Et in hoc scimus qm̄ cognouimus
eum. si mandata eius obseruamus. Qui dicit se nosse
eum & mandata eius non custodit mendax ē. & in eo
ueritas non est. Qui autem seruat uerbum eius. ue
re in eo caritas dī p̄fecta ē. In hoc scimus qm̄ in ipso

Bayer. Staatsbibliothek München
Fotostelle

COD: ..*Lat. 18669*.....

fol./s.:*80v*.....

cie qđē ē. in homine. Genus aut species animal. Sedē qđ substantie dñr
 ut ē homo atq; animal. Manifestū ē aut ex his qđ dicta s̄ qm̄ eorū qđ de
 subiecto dñr. necesse ē & nom̄ & rationē de subiecto p̄dicari. ut homo de sub
 iecto dñr aliqđ homine & p̄dicat. Homine nāq; de aliqđ homine p̄dicabis. Ra
 tio qđq; hominis de aliqđ homine p̄dicabit. Quidā. n. homo. & homo ē. & ani
 mal rationale mortale. Quare & nom̄ & ratio de subiecto p̄dicabit. Forū
 v̄ qđ in subiecto s̄ in plurimis qđē. neq; nom̄ de subiecto. neq; ratio p̄dicabit.
 In aliqđb; aut nom̄ qđē nihil. p̄hibet p̄dicari. aliquando de subiecto. ratio
 nē v̄ impossibile ē. Et albū cū in subiecto sit corpore. p̄dicat de subiecto.
 or. n. corp⁹ albū. ratio v̄ albi nūq; de corpore p̄dicabit. Alia v̄ om̄a aut
 de subiectis dñr. p̄ncipalib; substantiis. aut in subiectis eis s̄. Hoc aut ma
 nifestū ē ex his qđ p̄ singula p̄ponunt. ut animal de homine p̄dicat. Irqđ
 et de aliqđ homine animal p̄dicat. Nā si de nullo aliquorū hominū animal
 no de homine. Rursus color in corpore ē. Irqđ & in aliqđ corpore. Irqđ in
 singulorū. nec om̄ino in corpore. Quare alia om̄a. aut de subiectis p̄ncipalib;
 substantiis dicunt. aut in subiectis eis s̄. Non qđ existens substantia in
 sibile ē aliqd aliorū. Om̄a enī alia aut de subiectis eis dicunt. Aut in
 eis s̄. Sed arū ū substantiarū. magis substantia ē species quā gen⁹. Irqđ
 ē prima substantia. Si qđ enī assignet p̄mā substantiā qđ ē eūdem
 assignabit specie p̄ferens quā gen⁹. Ut quendā hominē assignando
 assignabis hominē assignando. quā animal. Illud quidē p̄priū magis dñi ē
 hominis. hoc aut cōmunis. It cū aliquā arbore reddideris. manifestū assignabis
 arbore nominas quā arbutū. Amplius p̄ncipales substantia eo qđ aliis om̄ib;
 subiectis sint & alia om̄a de his p̄dicent. aut in eis s̄. Ideoq; maxime dñr substan
 tia. Sic aut p̄ncipales substantia ad alia om̄a se habent. sic & species ad gen⁹

Land	Staatsbibliothek
Num	lat 21564
Titel	22

uos oderint homines. & cū separauerint uos et ex-
brauerint. & eiecerint nomen ur̄m tamquā malum.
propter filium hominis. Gaudete in illa die & exul-
tate. ecce enim merces ur̄a multa in caelo.

IN CELEBRATIONE OMNIUM SCORVM

SECUNDUM MATHEVM

IN ILLO TEMPORE

TRANSIENS IHS TURBAS

ascendit in montem. Et cum sedisset.

accesserunt ad eum discipuli eius. & aperi-

ens os suum. docebat eos dicens. beati

pauperes spū. quō ipsorum est regnū caelorum. beati

mites. quō ipsi possidebunt terrā. beati qui lugent.

quō ipsi consolabuntur. beati qui esuriunt & siciunt

iustitiam. quō ipsi saturabuntur. beati misericordes.

quō ipsi misericordiā consequentur. beati mundo cor-

de. quō ipsi dñm uidebunt. beati pacifici. quō filii dī

uocabuntur. beati qui persecutionem patiuntur

propter iustitiam. quō ipsorū est regnū caelorū.

beati estis cum maledixerint uobis & persecuti uos

lat 23 257
38 R

in me. opera que ego facio & ipse faciet.
Et maiora horum faciet. quia ego ad pa-
trem uado. Et quodcumque petieritis in
nomine meo. hoc faciam.

IN NATALE SCI IOH. BAPTISTAE.
SEQUENT SCI EUG. SCDM

LVCA M.
IN ILLO TEMPR.

ELISABETH
impletum ē tēpus
pariendi. & pēpe-
rit filium. Et au-
dierunt uicini &

cognati eius quia magnificauit dñs miseri-
cordiam suam cū illa. & congratulabant̃ ei.
Et factum ē indie octauo. uenerunt circū-
cidere puerū. & uocabant eum nomine pa-
tris sui zachariam. Et respondens mater ei
dixit. Nequaquam. sed uocabit̃ iohannes.
Et dixerunt ad illā. Quia nemo ē in cog-

lat 23630
27R

31
2/28

QVIS PUTAS MAIOR EST IN
regno celorum. Et aduocans ihc
paruuli. Statuit eū in medio eorum.
& dixit. Amen dico uob. nisi conuerſi fueri
tis et efficiamini ſic paruuli. nō intra
bitis in regnū celorū. Qui cuiq; q̄ humi
liauerit ſe ſic paruulus iſte. hic ē ma
ior in regno celorū. Et q̄ ſuſceperit unū
paruulū talē in nomine meo. me ſuſci
pit. Qui autē ſcandalizauerit unū de pu
ſilliſtiſ q̄ in me credunt. expedit ei ut
ſuſpendat mola aſinaria in collo ei
& dimēgat in profundū mari. Ne mun
do abſcandalizet. Neceſſo ē enī. ut ueniant ſcan
dala. Verū tamē uel homini. p̄ quē ſcandalū ue
nit. Si autē manū tua ut peſ tuuſ ſcandalizat
te. abſcide eū & pice abſte. Bonū ē ad uitā
ingredi debile t̄ claudū. quā duā manū t̄ duos
pedē habet. Ite mitte in ignē & nū. Et ſi oculū
tuuſ ſcandalizat te. erue eū & pice abſte. Bonū ē

Lat 23630

32x

QVIS PYTAS MAIOR EST IN
 regno celorum. Et aduocans ihc
 paruuli. statuit eū in medio eorum.
 & dix. Am dico uob. nisi cūersi fueri
 tis et efficiamini sic paruuli. n̄ intra
 bitis in regnū celorū. Qui cūq; ḡ humi
 liauerit se sic paruulus iste. hic ē ma
 ior in regno celorū. Et q̄ suscepit unū
 paruulū talē in nomine meo. me susci
 pit. Qui autē scandalizauerit unū de pu
 sillis istis q̄ in me credunt. expedit ei ut
 suspendat mola asinaria in collo ei
 & dimēgat in profundū mari. Ne mun
 do abscondali. Necessē ē enī. ut ueniant scan
 dala. Verū tamē ut homini. p̄ quē scandalū ue
 nit. Si autē manū tua ut p̄stius scandalizat
 te. abscede eū & p̄ice ab te. Bonū ē ad uitā
 ingredi debile t̄ claudū. quā duā manū t̄ duos
 pedē habet. Et mitti in ignē & nū. Et si oculū
 tuū scandalizat te. erue eū et p̄ice ab te. Bonū ē

Chu. 23630

f 32^v

mps sempit dñs. parec metuentibus pro
 pitare supplicantibus & mittere dignare
 scm angelū tuū de celis. qui benedicat et
 scificet cineres istos. ut sint remediū saluta
 re omnib; nomen scm tuū humilit̃ imploran
 tib; ac scm & ipsos p̃scientia delictorū suorū
 accusantib; atq; ante conspectū diuine
 clementie tue facinora sua deplorantib;.
 uel serenissimā pietatē tuā supplicet obnixe
 q; flagitantib; p̃sta q̃s. p̃ inuocationem
 sc̃ssimi nominis tui. ut quicūq; eos sup se
 asperferint. p̃deceptione peccatorū corpo
 ris sanitatē & anime tutelā p̃cipiant. P.

A Exaudi nos domine. Ps Saluum me fac dñs. Glā. Scdm.

A Inmutemur habitum incinere. ORATIO

S qui humilitatione flecteris. & satis
 factione placaris. aurē tue pietatis incli
 na p̃cib; nr̃is. & capitib; seruoꝝ tuorū horū
 cinerū aspersione attactis. effunde p̃picius
 gratiā tue benedictionis. ut eos & spū con

lat 23630
78R

Comparatio.

integer. et in iusticia illius illi nocet. tibi nihil nocet. nisi forte putas. quod nocet
tibi. si corpori tuo aliquid fecerit. anima patientis et incorrupta. addit coronanda per
net. Sequens exemplum domini sui. qui pati uoluit audere. et qui poterat non mori. mor
tuus est. quia et qui poterat non nasci. natus est. Tu et in ditione natus es. ille uolunta
te. tu additione morieris. ille misericordia. Quomodo ergo nihil illi nocuerit uidet. sic nec ti
bi quisquam persecutor inimicus. Si tu elegeris esse membrum capitis illius. ecce intel
legimus ignem ante eum preuentum. hoc tempore intellegendum in pena quandam
infidelium. et iniquorum. Intellegamus ignem si possumus. et in salutem redeptorum. Ita
et proposueramus. ipse idem dominus ait. Ignem ueni mittere in terram. sic ignem. quomodo
gladium. Illa quidam loco ait. non se uenisse pacem mittere in terram. sed gladium. Gladium
ad separationem. ignem adustionem. si utrumque salubre. quia et gladius uerbi ipsius
salubriter nos separauit a consuetudine mala. Gladium et attulit. et separauit
unumquemque fidelium. aut a patre suo. qui in christo non crediderat. aut a matre simi
liter infideli. aut certe si de parentibus. christianus natus est. certe a parente sua po
re. Nemo et non in matrem. non aut matrem aut patrem. aut aliquam antiquam originem ingen
tibus habuit. et in illa execrabili deo infidelitate. separati sumus. ab eo quod era
mus. ^{Gladius} Si alius intercessit. discernens non inefficiens. hoc ^{modo} homo ignis. ignem ueni
mittere in terram. Exarserunt homines. credentes in eum. acceperunt flammam cari
tatis. Propterea et ipse sanctus spiritus. cum missus esset apostolis. sic apparuit. uisus fuit illis
inquit linguis diuisis uelut ignis. quia et in sedem super unumquemque illos. Illo igne
inflammati. ceperunt ire per mundum. et inflammare et incendere incircumcisi inimicos
eius. Quos inimicos eius. Qui deserente deo a quo facti erant. adorabant
simulacra que fecerant. ipsi incendebant. si mali erant ad corruptionem. si bo
ni erant ad reparationem. Aut ipse incendebat qui nolebat credere illi
igni. audito uerbo dei. factus peior. inuidia sua exustus. atque consumptus. aut si
ouerteretur et crederet. nec in illo nihil arsisset. Arse rat et foenum. ut
purgaretur aurum. Aurum fides est. foenum. carnalis occupiscentia est. Omnis caro
foenum. isaias dicit. et omnis honor carnis. ut flos foeni. Quicquid est ergo in homi
ne. carnalia appetens. uana et secularia. foenum est. Quam multa forte et fratres nostri.
uerant ad theatrum. fino ducti sunt. Nonne optandus est illis iste ignis. ut fe
num ardeat. et aurum purgetur. Quod et illis in fidei. a feno premitur. Bonum est ergo eis

Quid aurum. quod foenum.

Lat 3713
37v

INCIPIT SERMO S. AYG. EPI. DE PSALMO CENTESIMO. 1.

Ecce unus paup. orat. et non orat in silentio. licet ergo audiri eum et uideri quis
nam sit. ne forte ille sit de quo dicit ap[osto]l[us]. Qui p[ro]pter uos paup. factus e[st]
cum diues e[ss]et. ut illius paup[er]tate uos ditaremini. Si ergo ipse e[st]. q[ua]modo
paup. nam q[ua]modo diues quis non uidet. Unde homines s[unt] et diuites. Puto
auro. argento. similia. terra. S. omnia p[er] ipsum facta sunt. Quid ergo illo
ditus p[er] que facte sunt diuitie etiam ille que non sunt uere diuitie. P[er] illu[m] et il
le uere diuitie. ingenium. mores. uita. ipsius corporis. sanctas. sensus. afirma
tioq[ue]. membra. etiam cu[m] hec salua s[un]t et pauperes diuites sunt. p[er] illum il
le maiores diuitie. fides. pietas. iusticia. caritas. castitas. mores boni. Nemo
et hoc h[ab]et. nisi p[er] eum qui iustificat impium. Ecce qua diues. Quis et diues.
qui h[ab]et q[uod] uult alio faciente. an qui facit q[uod] uult et alio habente. Puto quia
ditior ille qui facit q[uod] habet. quia q[uod] ille h[ab]et tu h[ab]es. Ecce qua diues. Inhi
tam diuitie unde agniti sumus hec uerba cinere sicut pane[m] manduca
ui. et potum meum cu[m] fletu miscebam. Tunc ne ille tante diuitie pueniat.
multum illud excelsum. multu[m] hoc abiectum. Quid facimus. Quicquidmo
du[m] ista una illis summis temperabimus. nimis abinice longe sunt.
nondum agnosco istum paup[er]em. Alius e[st] fortasse. s[ed] adhuc quaram. Unde
et nob[is] non uidet ipse. mirum si interrogas et non ex pauescas diuitias. Inprin
cipio erat uerbum. et uerbum erat apud d[eu]m. id[em] erat uerbum. hoc erat in
principio apud d[eu]m. omnia p[er] ipsum facta sunt. et sine ipso factum e[st] nihil.
Qui ista dixit. cu[m] diceret diues erat. quanto magis ille de quo dicebat. Inprin
cipio erat uerbum. Et non qualecunq[ue] uerbum. s[ed] uerbum d[eu]s et non ubicunq[ue]
s[ed] apud d[eu]m. et non uacans. s[ed] omnia p[er] ipsum facta sunt. Cinere sicut panem
manducauit. et potum suum cu[m] fletu misceuit. Metuendum e[st] ne tantis di
uitiis n[ost]ra paup[er]tas faciat iniuriam. Quare adhuc tam ne forte ipse sit pau
p[er] iste. q[ui]am uerbum caro factum e[st] et habitauit in nob[is]. Respice illa uocem.
Ego seruus et filius ancille tue. Adtende ancilla illa castam et uirginem ma
tre[m]. Ibi et accepit paup[er]tate[m] n[ost]ram. ubi serui forma indutus e[st]. semetipsum
exanimans ne diuitias ei ex pauesceret. et ad eum cu[m] tua mendicitate accede
re non auderet. Ibi accepit in qua forma serui. Ibi n[ost]ram indutus e[st] paup[er]tate[m].

Quae uere diui
cie.

Quae maiores.

lat

37.13

65 r

nempe superius dixerat. in quo corrigit iuuenior uia sua. Incustodien-
do uerba tua. Ecce nē aprius. ut id faciat. petit auxilium. Retribue inquit
seruo tuo. uiuā et custodiā sermones tuos. Si bona pbonis sibi postulauit
retribui. iam custodiet uerba dī. Non autē dī. retribue seruo tuo qā
custodiui uerba tua. tamquā mercede bonā pbono oboedientie flagita-
ret. s. dī. retribue seruo tuo. uiuā. et custodiā uerba tua. Quid ē aliud
quā diceret. mortuos ea custodire nō posse. infideles deniq. de quibus dī.
sine mortuos sepelire mortuos suos. Quia pp̄ si mortuos. intellegimus in
fideles. uiuos autē fideles. quō iustus ex fide uiuit. nec possunt. custo-
diri uerba dī. nisi pfidē quē p dilectionē operatur. hunc sibi poposcit
qui dicit retribue seruo tuo. uiuā. et custodiā uerba tua. Et quō
ante fidē. nō homini debent nisi mala p malis. retribuit autē dī per
indebitā grām. bonā p malis. hunc retributionē rogat q dī. retri-
bue seruo tuo. uiuā. et custodiā uerba tua. Quatuor n̄ retributiones
sūt. aut mala p malis retribuantur. sic dī ignē cōmū retributurus ē
impis. aut bona p bonis. sic regnū cōmū retributurus ē iustis. aut
bona p malis. sic xp̄s p grām iustificat impiū. aut mala p bonis. sic
iudei p maliciā psecuti sunt xp̄m. harū. iiii. retributionū. due
pores p̄tinent ad iusticiā. ut retribuant mala p malis. bona p bonis.
tūa p̄tinet ad misericordiam. ut retribuantur bona p malis. quātā dī nescit.
—
Nulli n̄ malū p bono retribuit. haec autē quā tūo loco posuit p̄mit-
tenda ē. Nisi n̄ dī retribueret bona p malis. nullom̄ cōt̄ quib.
retribueret bona p bonis. vide illū saulū p̄ca paulū. n̄ ex operib. iqt̄ iusti-
cie quē nos fecim̄. s. scdm suā misericordiam filios nos fecit. plauicrum
regenerationis. Et iterū. qui prius fui blasphem⁹ et psecutor et inuerosus.
s. misericordiam cōsecutus sum. quia ignorans feci in incredulitate. Itēm.
osilū autē dō. tamquā misericordiam cōsecutus ad dñō. ut fidelis cōm. h̄ ē ut
uiuere q̄ iustus ex fide uiuit. Mortuus ḡ erat p suā p̄uā iusticiā. ante quā uiue-
ret p dī grām. Ipsū porro suā mortē sic cōstitit. Adueniente inqt̄ autē mandato.
peccatū reuixit. ego autē mortuus sū. et inuentū ē m̄ mandatū. q̄ erat

Quatuor retribu-
tiones.

Lat 3713
1852

potest aut et aliter intelligi. Dabit dñs templū et hierosolimā et iudeos usq
q̄ ad illud tempus quo uirgo pariet. q̄ postquā peperit. et natus paruulus
acceperit spolia samarie. et uirgine damasci. infecto populo iudeorū re
liquis istis salus fient. et fr̄s xp̄i id ē apostoli. conuertent̄ ad pphetarū et
patriarcharū fidē. qui uenturū xp̄m adnuntiauerant. et cōplebit̄
psalmi uaticiniū. p patrib; nati sunt t̄ filii. Et stabit. et pascet infor
titudine. insublimitate nominis dñi sui. et conuertent̄ quia nunc mag
nificabit̄ usq. ad terminos terre. Lex. Et stabit et pascet infortitudi
nē dñi. et ingla nominis dñi dī sui erunt. quia nunc magnificabi
tur usq. ad terminos terre. Postquā sol iusticie egressus fuerit asū
mitate celorū. et puenierit usq. ad terminos eorū. et pepererit
pariens et reliquis fr̄m eius conuerse fuerint ad filios istos. Tunc
ipse dñs qui prius ambulabat. et cū his qui in tinere erant postea
necdū habebat fixū gradū. stabit. et pascet eos infortitudine dñi.
ut possint dicere. Dñs pascet me. et nihil m̄ deerit. in loco pascue
ibi me collocauit. sup aquas refectionis enutrit me. animā meā
conuertit. pascit aut eos n̄ solū infortitudine dñi. s̄ insublimitate
nominis dñi dī sui. quando dicit. Pat̄ scē. serua illos in nomine tuo
quos dedisti m̄. ut sint unū sicut nos. Quando etiā cū eis. ego serua
bā eos in nomine tuo quos dedisti m̄. et custodiu. et nullus ex his peri
it. Et conuertent̄. siue ut melius interpretatus ē symmachus. habi
tabunt. talis enī uerbū hebræicū. utrūq. significat. habitabunt aut
in ecclesia dñi. quia magnificatus ē xpc usq. ad extremū terre. ut in
omnē terrā exeat sonus eorū. et in uniuersos fines orbis terre uer
ba eorū. Et erit iste pax. assirius cū uenerit in terrā nrām. Lex. Et
erit hæc pax. assirius cū sup uenerit in terrā nrām. et cū ascende
rit sup regionē nrām. et cū ^{quando} ascende uenerit diabolus. qui inter
pretat̄ et ער נחש. id ē arguens atq. corripient. sup terrā regionēq.
credentiū. et eorū quos pascet dñs infortitudine. et insublimitate
nominis dñi dī sui. et calcauerit eos tribulationib; uariis. et dom̄
animarū nostrarū id ē corpora. quasi ascendere supbus atq. depres

quando calcauerit
in domib; nr̄is;

Lat 3727
48v

quā adam & seboim. quę inferiores sunt. s. sodomę & gomorre. quę ma
 iorū criminū ē dicunt. cruciatib. subueebunt. adherentes qđ. decep
 tūq. ab eis populū loquit dñs. q. nisi egerint penitentia. ponant sicut
 adama & seboim. & nullā spē habeant salutis. Rursūq. clementissim⁹ pa
 tē dicit se suā mutare sententiā. & penitere qđ. talis sit locutus. ut il
 los qđ. aduersione & adpenitentia puocet. Non faciā inquit infurore
 meo. non dispdā ephraim. quantū inquit in me ē. quantū ego cupio.
 Si errore ueritate correxerit. si me magis amauerit quā pñces he
 resecos. dñs sū & non homo. lapsis manū porrigā. errantes ad salutē uo
 cabo. & qđ. sēs sū. pñtes n̄ ingrediur ciuitatē beliabuli. & urbes hereta
 corū. foras exeuntes de urbib. suis. libentē respicio. in ciuitates corū n̄
 ingrediur. hebrei ex persona dī ita differ. n̄ te derelinquā. n̄ ibo ad a
 liā gentē. nec ingrediur alterā ciuitatē. Post dñm ambulabunt.
 quasi leo rugiet. quasi ipse rugiet. & formidabunt filii maris. & uo
 labunt quasi aues ex egipto. & quasi colūba de terra assiriorū. & collo
 cabo eos in domib. suis dicit dñs. Dño p̄spera pollicente. populus o
 uertit ad eū. & ambulabit p̄ dñm. quia dñs rugiet quasi leo. de quo
 & amos p̄feta memorat. dñs desion rugiet. & cet. Rugit aut. quan
 do dicit. sicut adama ponā te & cet. cūq. ille rugierit. tunc formidi
 bunt filii maris. siue aquarū. Item uerbū. oraiō. qđ. p̄ tres litteras scri
 bit. MEM. ior h. MEM. Si legat. mām. aquas significat. SIMELIAM. de
 mari intellegit. hec hebrei ad aduentū xpī refer. quę sperant eē uen
 turū. Hos iam transacta ouincim⁹. quia & de egipto. & de assiris. hoc ē
 ab oriente & ab occidente. ab aquilone & meridie uenerūt. & cotidie ue
 niunt. qui discubunt cū abrahā. isaac & iacob. filios aut. maris eos pos
 sumus appellare. qui sagena dñi op̄hensi sūt. & abstracti de mari huius
 sēti. qui capti fuerint de morte in uitā. collocabunt in domib. suis.
 quę horrea uocat euangelii. in quib. apaleis separata frumta adunt.
 Metura leonū ē dñs. ut cū infrenuerint & rugierint. omnia animan
 tia tremiscent. & fixo gradu se mouere n̄ possint. tantus pauor ē. tan
 ta formido. ita & dñs cū dederit uocē suā. cunctę aues. & uniuersa

Lat 3727
144 v

Si dixero bidui eū fecisse iter: non statim reprehendar mendacū. quia ille qui ambulauit. non om̃s oras utriusq; dici. sed quandā partē in itinere consūpserit. Certe mihi haec uidet̃ interpretatio. Siquis aut̃ ^{ista} non recipit. et meliori sensu potest loci huius exponere sacramētū illius magis sequenda sententia ē. Et orauit ionas addñm dñm suū de utero p̃scis. et dixit. Lxx similiter. tantū ordine cōmutato. Si ionas refert̃ addñm. et ex eo quo tribus diebus ac noctibus in utero ceti fuit. passionē indicat saluatoris. debet et oratio illius. tipus ē orationis dom̃i nāc. Nec ignoro quosdā fore. quibus incredibile uidet̃. tribus diebus ac noctibus in utero ceti in quo naufragia digerebant̃. hominē potuisse seruari. qui utiq; aut fideles erant aut infideles. Si fideles. multo credere maiora ^{eo} credent̃. Quo modo tres pueri missi in caminū cōsumas incendi. in tantū inlesi fuerunt. ut ne uestimenta quidē eorū odor ignis attingeret. Quomodo recessit mare. et ad instar murorū hinc inde rigidū steterit. ut preberet uiã populo transenti. Qua humana ratione. aucta fame. leonū tabies prēdā suā timentis aspexerit. nec tetigerit. et multa huiusmodi. Sin aut̃ infideles erunt. legant quidē cū libris nāsonis. meta morfoscon. et omnē grēcā latināq; historiā. ibiq; cernent uel daphnē in laurū uel phetonis sorores. in populos arbores fuisse conuersas. Quomodo uip̃pter corū sublimissimus dñs. sit mutatus in cignū. in auro fluxerit. in tauro rapuerit. et cetera in quibus ipsa turpitudine fabularū diuinitatis denegat sc̃tari. Illi credunt. et dicunt dō cuncta possibilia. et cū turpibus credant. potentiaq; dī uniuersa defendant. eandē uirantē non tribuunt et honestas. Quod aut̃ scriptū ē. et orauit ionas addñm dñm suū de utero p̃scis. ~~et dixit~~. intellegimus cū postquā in utero ceti sospitē ē senserit. non desperasse de dñi misericordia. et totū ad obsecrationē ēē conuersū. Dñs enī dixerat de iusto. cū ipso sū in tribulatione. et cum inuocaueret medicū ad sū. adfuit ei et dicere potest qui exauditus ē. in tribulatione dilatasti mihi. Clamaui de tribulatione mea ad dñm. et exaudiuit me de uentre inferi. clamaui. et audiisti uocē meā. Lxx similiter. hoc tantūmodo commutato. de uentre inferi clamoris mei. Non dixit clamo. sed clamaui. nec de futuro precor. sed de preterito grātiā agit. indicans nobis. quod eo tempore quo precipitatus in mare uidisset cetū. et tantā corporis molē. et immanes rictus aperto ore sor-

lat 3727
178v

spes beta iustoru. periclitantiu utile suffugiu. Unde semp quod
expedit tollit. cuiusq. fons indefecta penitente seruat. Beatus
quoq. athanasius alexandrinę ciuitatis eps. in libro que
marcellino suo carissimo destinauit de proprietate psalterii.
ut uerbis ipsius utar. ita dicit. Quicunq. psalterii uerba re-
citat. quasi ppria uerba decantat. tamquam a semet ipso con-
scripta unus psallit. non tamquam alio dicente aut de alio
significat. sumit et legit. s. tamquam ipse desemet ipso loqns.
sic huiusmodi uerba pferet. et qualia sunt que dicunt. talia
uelut ipse agens. ex semet ipso loquens. do uidet offerre sermo-
nes. Psalterii qđ ppriu ē. qđ pēu legis diuinę scētas introitur.
Non enī tyrones inchoant agnēsi. n̄ ab aplo. n̄ int ipsa inuicia
aut auctoritas euangelica scā pulsāt. s. licet psalteriu qđ
tus codex sit auctoritatis diuinę. primū tam tyrones incho-
antes scripturas scās. inde legendi faciunt decent initium.

uerē scā. o immaculata.

opsecramat ecclā que diuina grā largiente sola uiuificas.
sola scīficas. ipditū pprius culpis institutione tua humanū
genus. instauras. cuius pie confessioni nihil addi nihil minui
potē p omīs quippe psalmos. p omia cantica pconia scē tri-
nitatis mīseris. ut cuius sunt sacra uerba que loquim. ei
laus semp et dulcissima glā reddat. que salū seli huius the-
ticeę scūissimas pcellas in archē illius noę similitudine. qđ
tuā eudent portauit imaginē. sola inoffenso fidei cursu.
sine periculo diluuu constant enauigas. nec ullis errorib.
adquiescis. quāuis adhuc mīprauitates huius seli grauissima
necessitate uerferis. Quicqd enī repperit ppt uitale grēmiū

Lat 3736
12R

5

uel illud qđ iob meminit. Nullus mundus ante te. nec infans
 cuius ē unius diei uita super terrā. & alibi. In ueritate nemo ē
 degentis qui nō impie gessit. & de confidentib; qđ deliquit.
 illud. iusticia iusti sic ē apud te sicut pannus menstruatus.
 Qua ppter nōm beato potē hec sententia conuenire. nisi illi
 tantū de quo scriptura dicit. qđ peccatū n̄ fecit nec dolus
 inuentus ē in ore eius. & ipse de se in euangelio dicit. ecce
 ueniet princeps mundi hui. in me n̄ inueniet quicquā.
 M erto g̃ ad xpm dnm̄ refert. qui n̄ ab ite in cōsilio impiorū.
 in uia peccatorū n̄ stetit. in cathedra pestilentie n̄ sedit.
 & cetera. Mirabilis ordo celestis reuera dispositio. ut ab ip
 so nobis psalmorū pueniret initiū. quē salutare ianuā ē
 stat eē celorū. Qua ppter intrare cū sūmo gaudio festinem.
 ubi patente ianuā ipsū aduocatū nr̄m eē cognoscim. si
 cut ait apls. qđ habem. pontificē qđ n̄ possit cōpati infir
 mitatib; nr̄is. & paulo p. Ad eam g̃ cū fiducia ad thronū
 gr̄e ei. ut misericordiam cōsequam. & grām inueniam. in
 auxilio oportuno. Nō clauēs psalmorū referabiles ad
 ponam. ut pstante dno. regis nr̄i palatia introire
 meream. & ideo sic pfati sum. diuisio faciendā ē. qđ si
 recta adhibeat. ita illustre & pspiciuā nob̄ efficit dictio
 nē. ut p̄s quā legat orationis textus. ante nobis eius re
 lucere possit intentio;
 niuersus textus psalmi hui ppheta referente narrat.
 In p̄ma parte uitā scē incarnationis exponit. quē si ad
 maiestātē xpi solā uelis referre. qđ de eo dnr. nequeunt
 cōuenire. Seda ū peccatorū nequitias in futuro iudicio.

lat 3736
14✓

Hand A + C

INFINEM PSALMVS CANTICI DEDI
CATIONIS DOMVS IPSI DAVID.

Infinem. psalmus cantici dedicationis Ps. XXXIX Enarr. I.
domus ipsi dauid. Infinem. psalmus
leticie resurrectionis. atq^{ue} in mortale
statu mutationis atq^{ue} innouationis
corporis. n̄ tantum dñi. petiātocius
ecclē. Nam in superiori psalmo taber
naculum sūmatū ē. ubi habitam^{us}
belli tēpore; n̄c autē dom^{us} dedicat^{ur}
q̄ in sempiterna pace pmanebit. xpc
itaq^{ue} totus loq^{uitur}; Exaltabore dñe. ss
quō suscepistime; Sublimitatē tuā ss
laudabo dñe. qm̄ suscepistime.
nec iocundasti inimicos meos ss
sup^{er} me. nec eos q̄ tociens uariis ss
por^{te} bēn psecucionib^{us} meo^{rum} p^{ro}mere
conati sunt. iocundasti sup^{er} me;
Dñe dñs m̄s. clamaui ad te. isanasti ss
me. ⁊ corpus mortalitate sauciū ss

Lat 3736
15R

hoc faciunt ⁊ quis hoc n̄ facit. Et nūquid om̄s p
diturus ē d̄s. Aut certe hoc dicunt. Si nollēt illa
d̄s fieri uiuerent homines qui ista cōmittunt.
Vides quia dolose agebas ad inueniendā iniqui
tatē tuā. Hā si n̄ dolose s̄ sincerit̄ ageres iā inue
nisses ⁊ odisses. Modo inuenisti ⁊ defendis. Dolo
se ergo agebas cū quererēs. Verba oris ei⁹ iniquitas
⁊ dolus noluit intelligere ut bene ageret. Iniqui
tatē meditatus ē incubili suo. Quid dixit incubili
suo. Dixit iniustus ut delinquat in semet ipso.
hoc dixit incubili suo. Cubile nr̄m cor nr̄m ubi
tu multū patim̄ male cōscientie tibi red̄escim⁹.
quando bona cōscientia ē. Qui amat cubile cor
dis sui aliqd boni ibi agat. Ibi ē cubile ibi nos
dñs xps iubet orare intra cubiculū tuū ⁊ clau
de ostiū tuū. Quid ē claudē ostiū tuū. Noli ta
lia expectare de dō que forinsecus s̄ s̄ ea que
intrinsecus sunt. Et pater tuus q̄ uidet in abscon
dito reddet tibi. Quis ē q̄ n̄ claudit ostiū. Qui
taliam petit adō p̄ magno tibi cōstituit om̄s

Lat 3736
206 v

Land E

si ueritatē bona sunt. subtilit̄ retrac
tam? Aromata ḡ in puluere redigere
ē. uirtutes recogitando tēre. usq;
ad subtilitatē occulta examinis reuocare;
Et notandū q̄ de eodem puluere dr̄;
Pones ex eo corā testimonio tabernaculi.
quia tunc nimirū bona nr̄a ueritatē
in specui iudicis placent. cū h̄ mens
subtilius recogitando tēre. q̄si de
aromatib⁹ puluere reddit. ne grossum
durumq; sit bonū q̄ agitur. ne si hoc
arta retractationis manus n̄ cōminuat.
odore de se subtilius non aspergat;
Hinc est enim q̄ sponsē. uirtus uo
ce sponsi laudat cū dicit; Quē est
ista quē ascendit p̄ desertū sicut uir
gula fumi. ex aromatibus mirre i
turis. i. uniuersi pulueris pigmen
tarū. Sca quippe ecclā sicut fumi

infrust a cadant. Iellem namq; hostie
subtrahim⁹. cū amētis nr̄e oculis sup
ficiem uirtutis amouem⁹. cui art⁹ in
frust a cadim⁹. cū distinguentes sub
tilit̄ eius intima membratimq; cogi
tam⁹. Curandū ḡ ē. ne cū mala uin
cim⁹. bonus lasciuientib⁹ supplantem⁹.
ne fortasse fluxa pdeant. ne incircum
specta capiant⁹. ne perire uia deferas.
ne plassitudine fracta ante acti labo
ris meritū pdant; Incunctus n̄ uigilant
debet se mens circūspicere. adq; in ipsa cir
cumspectionis sue prudentia pseuerare;
Unde recte subiungit; Sic faciebat iob
cunctis dieb⁹ uite sue; Incassū quippe
bonū agit. si ante terminū uite dese
rat. q̄ i frustra uolūtū currit. qui p̄us
quā ad metas uenit. deficit; Hinc ē n̄
q̄ de reprobis dr̄. Ne his qui pdiderunt

7
cordis humilitate querit. assiduitate le-
gendi penetrat. Sicut enim ignotoz ho-
minū facies cernim. et corda nescim. si si
familiari eis locutione coniungimur. usu
eloquentie etiam cogitationes indagam.
ita cū in sola historia aspiciat. nihil aliud
quā facies uidet. si si huic assiduo usu
coniungim. eius nimirū mentē q̄si prolo-
cutionis familiaritate penetram. dū et alia
ex aliis colligim. facile in eis agnoscim.
aliud ē q̄ intimit. aliud q̄ sonant.
Tanto aut quisq̄ noticię illius extraneus
reddit. quanto in sola eius superficie
ligat. Ecce et q̄ beatus iob dies suo ma-
ledixisse describit dicens. Letat dies
inqua natus sū. et nox in qua dictū ē.
ēceptū ē homo. Si superficialiter atten-
dit. qd his uerbis reprehensibiliter inue-
nit. Quis aut nesciat die in quo
natus ē. ne quaquā tē stare potuisse.

101
destruit. q̄ si subsisteret res cui malediceret.
pnuiciosum maledictū intulit. si aut n̄ sub-
sisteret. ociosum. Quisq̄ uero eius spū ple-
nus ē. qui att. omne uerbū ociosū q̄ locu-
ti fuerint homines. rationem reddem de eo
indie iudicii. ita ociosa admittere. sic enā
pnuiciosa formidat. Cui adhuc sententię
adiungitur. Dies ille uertat in tenebras. n̄
requirat eum d̄s desup. et non inlustrat lu-
mine. et obscuret eum tenebrę. et umbra
mortis. occupet eum caligo. et inuoluatur
amaritudine. noctem illam tenebrosus
turbo possideat. sit nox illa solitaria nec
laude digna. expectet lucē et n̄ uideat nec
ortum surgentis aurore. Dies qui elapsus
cursu temporis sc̄r. cur uera in tenebras
d̄r. et cum instaret. q̄ n̄ subsisteret. cur
optat. ut eum umbra mortis obscuret.
et quē caligo occupat. quē implicatio
amaritudinis inuoluit. aut quā noctē

59v

Clin. 3793

f. ~~54~~^v 59^v

paduersa insinuat. q̄ cū nescientes ip̄
speris possat. Qua destituti. dū cadere
incipimus. et tam̄ aduerti reuocem̄. et doc
trina fit. q̄ ilapsu trepidamus. et custo
dia. q̄ istatu pmanemus. Nemo ḡ se ali
cui uirtutis aestimet. etiā cū qd̄ fortiter
potest. q̄ si diuina p̄fectio deserat. ibi
repente eneruit obruit. ubi se ualent
stare gloriat̄. Qd̄ ē et q̄ uir dī et altare
samarie. ad pphetandū direct̄. p̄sent
rege. auctoritate libere uocis exortuit.
Eiusdē regis extensū brachiū. i rigore
mirabiliter asinxit. Qd̄ tam̄ mox nūse
ricordit̄ salutē restituit. cui i domo.
iuitat̄ comedere noluit. q̄ ne iuia co
mederet. phibitionis dominice p̄cepta
seruauit. q̄ tam̄ i eadē iuia. i seduct̄
comedit. i pass̄ t̄erit. Quaīre qd̄
subtili osideratione colligimus. qd̄ ut ita
dixerim formidando suspicam̄. nisi
q̄ forsitan apud semet ipsū tacit̄. i p̄cep
tis dominicis. regē se t̄ep̄sisse gloriat̄.
ab it̄erna mox soliditate quasiatus ē. a.
ide a i ope culpa subripuit. unde gl̄a
i corde surrexit. ut pphete falsis uerb̄
decept̄. disceret. q̄ nequā p̄p̄e forti
tudinis fuerit. q̄ ad regis uerba relin
tisset. Bene aut̄ ex ei ore mortis senten
tiā accepit. cui seductione. a uite p̄

cepto deuauit. ut inde poenā ueritat̄
sumeret. unde culpa neglegenti amiss̄
set. Qa ḡ unūquēq̄ delectū suū duritia
gr̄a. et magis erudiendo custodit. cū
q̄ si p̄uicēs deserit. dicat̄ recte. Appropin
quit corruptioni anima ei. i uita illi
us mortiferis. ut q̄ se suis uirib̄ uicini
mori. paduersa osiderat. eo i cunctis
q̄ fortit̄ egerit. adduante spei munim̄
fugies. solidius uiuat. Amen.

INCIPIT LIBER .XX.

.IIII.

ELIAS ET ISAAC

NE DISPENSATIONIS I

SINUAS. DECLAT UNUS

CUIQ̄ PESSIONE IN

tulit dicens. Appropinquit corruptioni
anima ei. i uita illi mortiferis. Idē
tēptatū hominē demonstrat. unū. i
q̄ tēptatione sit positū. Humanū ge
n̄s ostendit uniuersū. dūq̄ narrat. qd̄
specialit̄ agit̄ i singulis. liquido timat.
qd̄ generalit̄ agit̄ i cunctis. Sicut tēp
tatione exp̄ssit quorundā p̄p̄e singu
lor. ut possit intelligi uniuersalit̄ omniū.
Cunctū q̄ppe delectoz gen̄s. i hac uita
hui tēdio laboris efficit̄. Unde i mox
hui generali pestilencie. generale suū
tūlit remediū medicine dicens. Sifū

Box 1
lot. 3793 a
91 v

babilonis seruum meū. et adducā eos
sup̄ terram istā. et sup̄ habitatores eius.
et sup̄ om̄s nationes quę incircutu ei
sunt. et interficiā eos. et ponā eos insu-
porē. et insibiliū. et insolitudines sem-
pitnas. Secūda ex eis uocē gaudiū. &
uocē lætitie. Vocē sponsi. et uocē
sponse. uocē mole. et lum̄ lucerne.
et erit uniuersa terra ei insolitudinē.
et insuporē. et seruient om̄s gentes
iste regi babilonis. septuaginta an-
nis. Cumq; impleti fuerint anni sep-
tuaginta uisitabo sup̄ regē babilo-
nis. et sup̄ gentē illā diē dñs iniquitatē
eorū. et sup̄ terrā chaldeorū. et ponā illā
insolitudines sempitnas. et adducā
sup̄ terrā illā. om̄ia uerba mea quę
locut' sū contra eam. om̄e qd̄ scrip-
tū ē in libro isto. Quęcumq; pro-
phetauit hieremias aduersus om̄s
gentes qz seruierūt eis cū eēt gentes
multę. et reges magni. et reddā eis
scdm̄ opa eorū. et scdm̄ facta manu-
um suarum.

Quia sic diē dñs exercitū dñs isrl̄.
Sume calicē uini furoris huius de
manu mea. et p̄pinabis de illo cun-
ctas gentes. ad quas ego mittā te.
Et bibent. et turbabunt. et insamescunt
a facie gladii. quē ego mittā int̄ eos.
Et accepi calicē de manu dñi. et p̄-
pinavi cunctas gentes. ad q̄s misi

me dñs. Hierlm̄. et ciuitatib' iude.
& regib' ei'. et principib' ei'. ut darē
eos insolitudinē. & insuporē. insibi-
lum. et in maledictionē. sic ē diē ista.
Pharaoni regi ægypti. et seruis ei'. &
principib'. et om̄i populo ei'. et unuer-
sis generalit̄. cunctis regib' terrę
australis. et cunctis regib' terrę
philistinim. et aschaloni. et gale. et ac-
caron. et reliquis a lōi. Idumee.
et moab. et filiis ammon. et cunctis
regib' syri. et cunctis regib' sidonis.
et regib' terre insularū. qui sūt trans
mare. & dedan. et theman. & bul.
et uniuersis qui attulerūt sē in cōma.
et cunctis regib' arabie. et cunctis re-
gib' occidentis. qui habitant in
deserto. et cunctis regib' lamri.
et cunctis regib' adā. et cunctis re-
gib' mediorū. et cunctis regib' aq̄lo-
nis. de epe. et de longe. unicuiq; et
fr̄m suū. et om̄ib' regnis terre. quę
sup̄ facie ei' sunt. Et rex se sach.
bibet post eos. et dices adeos. Hæc
diē dñs exercitū dñs isrl̄. Bibite.
et inebriamini. et uomite. et cadete.
neq; surgatis a facie gladii. quē ego
mittā inter uos. Cumq; uoluerint
accipere calicē de manu tua ut bi-
bant. dices adeos. Hæc dicit dñs
exercitū. Bibentes bibetis. quia
ecce inciuuante in qua inuocati est

Lat	3818
Lon	60R

Et ne forte dicant in cordibus suis
omne malitia corū me recordatū.
nē circūuenerūt cor ad inuentiones
sue. corā facie mea facte sūt. In mali-
tia sua letificauerūt regē. et in mīda-
ciis suis participes. Omīs adulte-
rantes. quasi clibanus succensus
acoquente. Quicūq; paululū ciui-
tas acōmixtione fermiti. donec fer-
mentaret totū. Dies regis nrī ex-
pert pncipes fuerūt auino. exten-
dit manū suā cū illisōribus. q; ap-
ruerūt quasi clibanū cor suū. cū
insidiaret eis. Tota nocte dormi-
uit. coquens eos mane. ipse suc-
census. quasi ignis flāme. Omīs
calefacti sūt quasi clibanus. et de-
uorauerūt iudices suos. Omīs re-
ges eorū ceciderūt. et nō ē q; clamet
in eis ad me. Effraim in populis
ipse cōmiscēbat. effraim factus
ē subcinericius. q; nō reuersatur.
Comederūt alicui robur ei. et ipse
nesciuit. S. et cani effusi sūt in eo.
et ipse ignorauit. Et humiliabit
supbia isrl̄ in facie ei. nec retū
sist addn̄m dñm suū. et nō ques-
ierūt cū in omīb; his. Et factus ē
effraim quasi colūba seducta.
nō habens cor. Aegyptū inuoca-
bant. ad assyrios abiērūt. Et cū
infecti fuerint expandā sup

cor recte meū. quasi uoluerūt celi de-
trahā eos. cecidā eos scdm̄ auditionē
coetus eorū. Et his. quō recesserunt
ame uastabunt. q; p̄uariatist in
me. et ego redemi eos. et ipsi locutist
contra me in dacia. et nō clamauerunt
ad me in corde suo. s; ululabant
incubilib; suis. Sup triticū et uinū
ruminabant. recesserūt ame. et ego
erudiui. et confortauī brachia corū.
et in me cogitauerūt maliciā. Re-
uersist. ut cēt absq; iugo. facti
sūt quasi arcus dolosus. Cadent
in gladio pncipes corū a furore
lingue sue. Ista subsannatio eorū
in t̄ra egypti. In gutture tuo sit
tuba. quasi aquila sup domū dñi.
pro qd̄ transgressist foedus meū.
et lege mea p̄uariatist. Me in-
uocabant. dñs m̄s. cognouimus
te isrl̄. Proiecit isrl̄ bonū. in i-
micus p̄sequet cū. Ipsi regnaue-
runt. et nō ex me. pncipes exstete-
rūt. et nō cognoui argentū suū. et
aurū suū. et fecerūt sibi idola. ut
interirent. Proiectus ē utulus
tuus samaria. uatus ē furor m̄s
in eis. Usquequo nō poterūt emen-
dari. q; existit ipse ē. artifex fecit
illū. et nō ē dñs. quō in anearum
telas erit utulus samarie. q;
uentū seminabit. et turbinem

.VIII.

Lat

3818

135R

queq. uidemur et complexus est. Esse aut dicimus. intelligibilia. uideri. et
 corporalia omnia. seu diuinū corpus habeant. seu caducū. hic ergo nume-
 rus simul omnia. et supra. et subiecta. designat. Aut em deus sumus ē. aut
 mens exco nata. in qua rerū species continetur. aut mundi anima. quę anima
 rū omniū fons ē. aut celestia sunt usq. ad nos. aut terrena natura ē.
 et sic quinaris omniū rerū numerus. impletur. Descenda septenari
 numeri coniunctione. dicta hęc passetate breuitatis. necessitate suffici-
 unt. Tercia ē de tribus et quatuor. quę quantū ualeat reuoluam. Geo-
 metrica corporis. ab impari. prima planities utriusq. lineis constat. his
 em trigonalis forma concludit. a pari. uero. pma in quatuor inuenitur.
 hęc scimus secundū platonē. idē secundū ueritatis archanū. illa forte int̄ ipsius
 se uinculo colligēti. quibus int̄iecta medietas prestat uinculi firmitatē.
 Cū uero medietas ipsa geminatur. eaquę extrema sunt. inueniuntur tantū.
 sed etia in solubili uincuntur. Primo ergo ternario contingit numero.
 ut int̄ duo summa. mediū quo uinciret acciperet. Quinaris uero du-
 as medietates pmiū omniū nactus ē. quas ab hoc numero dī mun-
 danc molis artifex conditorq. mutatus insolubili int̄ se uinculo
 elemēta deuinxit. sicut int̄ meo platonis assertū est. nāq. tā contrauer-
 sa sibi. ac repugnantiā. et natura cōmunionē abinuēda. p misceri
 tū dico. et ignē. potuisse per tā iugabile cōpetentiā foederari. nisi
 duob. mediis. aeris. et aque. nexib. uincirent. Ita em elemēta int̄ se
 diuersissima. opifex tamē deus ordinis oportunitate conexuit ut fa-
 cile iungerent. Nā cū binc eēt in singulis qualitates. talē unicuiq.
 de duab. alterā dedit. ut in eo cui hereret cognatā sibi. et similē repe-
 rirēt. tū ē sicca. et frigida. aqua uero frigida. et humecta ē hęc duo elemē-
 ta. licet sibi psecū. humectūq. contraria sint. p frigidū tamē cōmu-
 ne iungunt. aer humectus. et calidus ē. et cū aque frigide contrari-
 us sit calore. conciliatione tamē focu copulat̄ humoris. Sup hunc

Chm 6369

for. 92

and 1

celū

nec sidera sua quibus et ipse sine dubio insignitur ostendit. & hoc
ē quod poeta naturae ipsius conscius dixit. hic uertex semp nobis
sublimis. at illū sub pedibus stix atra uidet manesq. uidet pfundi.
Sed cū hanc diuersitatē caelestibus partib. t̄ sēp t̄ nūquā apparendi
terre globositas habitantibus faciat. ab eo qui in caelo ē omne sine
dubio uidetur non inpediente aliqua parte t̄re quae tota puncti
locū p̄caeli magnitudine uix optinet. cui ergo aultrat uerticis stellas
nūquā det̄is uidere conagerat. ubi circūspectu libero sine offensa
terreni obicis uisē sunt. uire quasi noue admirationē deder. et quia
intellexē causam p̄pt̄ quā eas nūquā ante uidisset. ait. Erant autē
hē stelle quas nūquā ex hoc loco uidimus. hunc locū demonstratiue
t̄ra dicens. in qua erat dū ista narraret. Sequitur illa discussio quid sit
qd̄ adiecit. et hē magnitudines omniū quas eē nūquā suspicari sum.
Cur autē magnitudines quas uidet instellis nūquā homines suspicari sint.
ipse patefecit addendo. stellarū autē globi t̄re magnitudinē facile uin
cebant. Nā quando homo nisi quē doctrina philosophiē sup̄ hominē.
immouere hominē f̄re suspicari potest stellā unā omni t̄ra eē maiore.
cū uulgo singule uix facis unius flammā equare posse uideantur. Ergo
tunc earū uere magnitudo asserta credit̄. si maioris singulas quā ē om̄ est
nis t̄ra constituerit. qd̄ h̄ modo ^{licet} recognoscas. Punctū dixer̄ eē geometre.
qd̄ ob incōphensibilē breuitatē sui. in partes diuidi n̄ possit. nec ipsū part
aliqua s̄ tantūmodo signū eē dicat̄. Philici t̄ra ad magnitudinē circi p̄
quē sol uolunt puncti modū op̄anere docuer̄. Sol autē quanto minor sit
circo p̄p̄o dephensū est. Manifestissimis dimensionū rationibus constat
mensurā sol ducentessimā sextā decimā partē habere magnitudinis
circi per quē sol ipse discurrit. Cū ergo sol ad circū part̄ certa sit. t̄ra ū ad
circū sol punctū sit qd̄ partē n̄ possit. sine cunctatione iudiciū solē constat
t̄ra eē maiore. si maior ē part̄ eo qd̄ partis nom̄ nimia breuitate n̄ capiat.

28

Clm. 6369

for 28^v

immensa distantia. neq; delime regione que ab omnibus multum re-
 cessit est interueneret aliqua dissensio. Horum uero trium sibi proximorū
 ueneris mercurii et solis ordine uicinitas confundit. Sed apud alios. nā
 egiptiorū solleptiam ratio non fugit que talis est. Curtulus solis per
 quē currit amercuri circulo ut inferior ambitur. Illum q̄q̄ superior
 circulus ueneris ēcludit. Atq; ita fit ut hę duę stelle cū superiorē
 circulorum suorum uertices currunt intellegunt sup̄ solem locat. cum
 p̄ inferiora cōueant circulorū solis superior estimatur. Illis q̄ quis peras
 easū sub sole dixerunt hoc insū est. ex illo stellarum cursu qui non num-
 quam ut diximus uidet inferior qui et uere notabilior ē q̄ tunc liberius
 apparuit. Nam cū superiora tenent magis radiis occuluntur. et ideo p̄ sua
 ho illa conualuit. et ab omnib; pene ^{hic} incho. in usū receptus est. Set spicatio
 tamen obseruatio uerore ordine deprehendit. quāpter indagine uisus Hęc
 q̄q̄ ratio cōmendat. qd̄ luna q̄ luce p̄pria caret. et de sole mutatur. ne-
 cesse est fonti luminis sui ēē subiecta. Hęc enim ratio facit lunam non
 habere lumen proprium. ceteras omnes stellas lucere suo. qd̄ ille sup̄ solem
 locat in ipso purissimo in hęc sunt in quo omne quicqd̄ est lux. naturat
 ei sua est. que tota cum igne suo ita spere solis incumbit. ut celi ^{ve} honeq; p̄cul
 a solis p̄petuo frigore op̄ssē sint sic infra ostendet. Luna ū q̄ sola ipsa sub sole
 est. et caducorū iam regioni luce sua carenti p̄xima. lucem nisi desup̄posito
 sole cui respundet habere non potuit. deniq; q̄ totius mundi uia p̄stet
 ra est. ætheris aut̄ ima pars ^{tam} luna est. Luna q̄q̄ terrā. set ætheriam uoca-
 uerunt. Immobile ^{tam} ēē non potuit quia inspera que uoluitur nihil
 manet immobile p̄t centrum. Mundane aut̄ spere. t̄ra centrū est.
 ideo sola immobilis p̄seuerat. Rursus ita accepto solis lumine
 clarescit tantummodo non relucet. Luna speculi instar lum̄ quo illud
 t̄ra emittit. q̄ illa aeris et aque q̄ p̄se ēē t̄ra et densa s̄t sex habetur
 ideo ex terra uastitate densa est nec ultra sup̄ se ēē qua uis luce penetrat. tur

Luna q̄q̄ ēē q̄t stella satūm iatera iouis. marci alia n̄ nature ostendit sed humana p̄suasio ē q̄ stellis numero
 que marci dicit. Adeo expressit. in singulis. nomina hęc n̄ ēē iuente nature sed hominū cōm̄ta significati
 t̄ra t̄ra uocant. Alterū t̄ra ē ex stellarū colorē. Nā fulgorat iouis rutilat marci. Alē ū extat

Clm 6369

fol. 32^v

26

ne talem uerum ^{nam} pmissione quasi inani p^{ri}ma aut horrescat aut rideat.
 etenim ad rem quae ut comprehensibilis uidebatur inani sibi fecit ingenium. & per
 terram quae caeli modus sit repperit. ut autem liquere possit ratio commentis p^{ri}us
 regulariter pauca dicenda sunt. ut sit rerum sequentium aditus instructior.
 In omni orbe uel sphaera medietas centrum uocatur. nihilq. aliud centrum nisi
 punctum: quo sphaera aut orbis medium medietas certissime obseruatio ob
 seruatione distinguitur. nem. ducta linea ^{de} quocumq. loco circuli qui de
 signat ambitum inquamcumq. eiusdem circuli summitate. orbis parte
 aliquam diuidat necesse est. Sed non omnimodo medietas est orbis. qua
 separatur ista diuisio. Illa enim tantum linea in partes aequales orbem
 medium diuidat. quae a summo in summum ita ducitur ut necesse
 sit eam transire p^{ri}centrum. et hae linea quae orbem sic aequaliter
 diuidit diametros nuncupatur. Ita omnes diametros cuiuscuq.
 orbis triplicata cum adiectione septime partis suae mensuram facit
 circuli. quo orbis includitur. id si uarias septem teneat diametri
 longitudo & uelis ex ea nosse q^{uod} uncias orbis ipsius circulus teneat.
 triplicabis septem & faciunt xx unum; Is adies septimam partem hoc est unum.
 & p^{ri}ma t^{er}tiungenti & duabus uncis huius circuli est mensuram cuius diametros
 septem uncis extendit. Haec omnia geometricis euidentis simis quærationibus
 p^{ro}bare possum. Nisi in neminem de ipsis dubitare arbitrarem. & cauere
 iusto pluxius uolum^{us} ostendere. Sciendum in hoc q^{uod} umbra terre quia sol post
 occasum in inferiore hemisphaero currentis sursum cogit emitti. ex qua superterram
 fit obscuritas q^{uae} nox uocat^{ur} sexagies multum multiplicat^{ur} ab ea mensura qua terra
 diametros habet. ita longitudine ad ipsum circulum per quem sol currit erecta.
 exclusione luminis tenebras nostram refundit; p^{er} idem igitur quanta dia
 metros terra sit ut constet quid possit sexagies multiplicata colligere. Unde
 his p^{ro}hibitis adtractum mensuram quas p^{ri}us oratio reuertat^{ur}; Euidentissi
 mis indubitabilibus diuisionibus constat uniuersam terram ambitum quem uel in

Clin. 6369

fol. 35^v

D. 16

istam laudare matrem. ~
Ipsc uterus testis ē. neq. enim
fuit talis uent. q̄lis isti ma-
chabee matris. Mat̄ filiorū
zebedei. iacobū & iohannē
obtulit xp̄o discipulos. vi-
uero martirū gēnas ecclē
memorant deuno utero p-
cessisse. Gona mat̄ p̄misit
pullos. uolauit ut aquila.
de matre & filius letetur con-
gregatio nr̄a. .cxxiii.

S E R M O . I D
V I N C V I A S C I P E T R I
O L L E M N E
obseruantiam hui'
festiue diei. artibus
gentilium sup̄stitione
irreligionem cōmutans.
suscepit ecclā dī. sicut italia

Lat. 8107
2452

Musschnitt

1/4 3/20

mente celestib' appropinquat: uerbis
pluere: miraculis coruscant: & quos
aterrenis contagiis scā p̄dicatio. et
sublimis uita suspenderat. hos uolan-
tes pariter & nubes appellat; Fenestre
autē nr̄e sunt oculi. quia p̄ ipsos
anima respicit. quod exterius concu-
piscit; Columba uero simplex est
animal. atq; amicitia feliis alienū;
Quasi columbe g̃ ad fenestras suas sunt.
qui nil in hoc mundo concupiscunt.
qui omnia simpliciter aspiciunt. &
in hęc quę uident rapacitatis studio
non trahuntur; At contra miluus
& non columba ad fenestras suas est.
qui ad ea quę oculis considerat. rapi-
nę desiderio anhelat; Quia q̃ fr̄es

Passio beati Bonifacii et sociorum ei'.

Summi atq; egregii pontificis bonifacii. uiri aptici. et om̄i sapientia
adornati. hodie roseus et uor effusus. celeberrimū cunctis cōtulit festū.
et cotidie p̄uī fidelib' p̄bet auditū. Q' de angloz gente nobile ducent'
originē. ibide in scō. p̄posito religiosissime educat'. et doctrina nichilo-
min' insignis fuit. et miraculis claruit. Qui cū esset annoz circū
q̄tuor seu q̄nq; dī se seruicio subiugauit. multoq; mentis conamine
de monasteriali uita studuit anhelare. Cūq; ita diu de celestib' 11
diutīna mentis meditatione cogitaret. totūq; se in futurū exten-
deret. et ad sup̄na erigeret. patri etiā demū hec quę animo ge-
rebat innotuit. et ut suę cōsuleret uoluntati rogauit. Quo pater
cōpto obstupescens. magna cū increpationis instantia. partī ne se
desereret p̄hibuit. partī etiā blandimentū ad secularis curā nego-
ciū instigabat; Verū mens ei' iā solidata et in xp̄o fundata. apposi-
to euelli n̄ potuit. q̄n̄ poci' in eo qd̄ cepit p̄durauit. Trigesimo uero
uitę suę anno. ad sacerdotalis officii graduū accessit. et uinū ac sicerā
n̄ bibens. utriq; testam̄ta imitatus est patres. Postea ū diuina āmo- 111
nit' pietate. germanię fines adiit. francoz gentē diuersis errorz la-
queis irrecitā nobilit' instruit. et hereticoz p̄uitatē instantissi-
me sup̄auit. Euangelica etiā doctrina ad dō p̄cipuus extitit. ut
ap̄loz tēpora in ei' p̄dicatione laudaret. Itaq; meritis illi' circūq;
clarescentib'. a uiro sc̄ssimo gregorio papa romano accersit'. ad illu-
minationē toti' germanię missus ē. et ab eodē ep̄c ordinat'. incuitatē
quę mogontia dicit'. pontificat' honore meruit sublimari. Ibi inter
homines cōstituit'. angelicā uitā exercuit. francoz et turingoꝝ gentē.
et saxonū p̄p̄los dño acquisiuit. et in om̄i sc̄tate gl̄osissim' fuit. Tali
g̃ auctoritate suffult' sēs bonifaci' cepit undiq; quę diuina sūt planta-
re. diabolica ū extirpare. cenobia edificare. et eccl̄as. pastores cautissi

Bayer, München, 10. 10. 1911
Photostud.
GOD: Lat. 8 10 1
N:o: 328

alte Blätter

Clm. 8101. f. 402r

illa hora est nri exitus semp intuen
da. ista redemptoris nri admoni
tio ante mentis oculos semp ponen
da qui ait. Vigilate itaq. quia

I nescitis diem necq. horam; c. lxxxii.
LECTIOS E I E V A N G E L I I

N I T L S E C V N D V M A T H E V

Dixit ihc discipulis suis. Simile est
regnu celoz decē uirginib. que
accipientes lampades suas. exierūt
obuiā sponso & sponse. Et it

O M E L I A B E A T I A V G V S
T I N I D E E A D E M L E C T I N E

I N T E R P A R A B O L A S ad nro
dictas. solet querentes multum
exercere ista. que de decē uirginu
b. posita ē. It multi quidē hinc
multa senserunt. que n̄ sunt p̄t
fidē. & cū p̄t. n̄ p̄t. et omib. cū ueni

perit lāpades suas. & uenerit obuiā
sponso & sponse. Decē itaq. uirginū.
qd̄ quinq. admittunt. quinq. exclu
dunt. bonoz & maloz discretionem
significat. Quia p̄t. uirginitatis
nom̄ qd̄ honorabile ē. cur receptis.
exclusisq. cōmune ē. Deinde quid
sibi uult numerus. in utraq. par
te quinarus. Quid aut. significat
oleū. Onrū uidet. qd̄ sapientes pe
tentib. n̄ cōmunicant. cū in iudic
fas n̄ sit eis. que ita p̄fecte sum. ut
absponso recipiant. quo nomine
nullo dubitante dñs ihc xpc sig
nificat. et misericordes eē oportet
at ad p̄standū. ex eo qd̄ habent. p̄
scribente illa sententia eidē dñi
dicentis. omi petenti te tribue.
Quidē aut. qd̄ nosset dando n̄ fuit

Bay. Staatsbibliothek München
(Photostelle)
cop: lat. 8101
402R

ohne Läfte

contra eum. Peruersi quilibet. quia ma-
lo studio bene. plata audiunt. & in lingua
iusti. accusationis aditum inuenire appe-
tunt. quid aliud quam contra eum uerbi
radicem quaerunt. Ex qua uidelicet. lo-
quendi originem sumant. & ramos pra-
uae loquacitatis. In accusatione dila-
tent. Sed uir scilicet. cum a prauis talia
sustinet. non contra eos. sed magis. p ip-
sis dolere. et male cogitata redarguit. ac
mala quae fugiant. ostendit dicens. Fugi-
te ergo a facie gladii. quia ultor iniquita-
tum gladius est. & scitote esse iudicium.

103 **O**mnis qui per se agit. eo ipso. quo hoc despi-
cit. esse dei iudicium nescit. Si enim hoc tim-
do sciret. quae in illo sunt punienda nage-
ret. Nam sunt plerique. qui extremum esse iu-
dicium uerbo tenus sciunt. sed per se agen-
do testantur. quia nesciunt. Qui enim hoc
non formidat. ut debet. necdum cognouit.
cum quanto turbine terroris adueniat.
Si enim pensare pondus tremendi examinis
nosset. irae diem utique timido praecaueret.
faciem quoque gladii fugere est animaduer-
sionis distinctae sententiam. priusquam

to ante iudicium diutius expectant.

EXPLICIT LIBER QUARTUS DECIMUS

INCIPIT LIBER QUINTUS DECIMUS. VITA MOYSE BEATI IOB.

NEQUAquam peruersi
esse potuerint. Sopharnaa
maius uerba testantur.

qui de ore eius. terrorem uenturi iudicii
audiens. peritus adiungit. Idcirco cogi-
tationes meae uariae succedunt sibi. &
mens in diuersa rapitur. Ac si ei apertis
uocibus dicat. Quia extremi iudicii terrorem
considero. Idcirco cogitationum tumultus
in timore confundor. Tanto se quippe

Oculi dñi. contēplantur bonos et malos.
Hinc per psalmistā dr. Vultus autē dñi
sup facientes mala. ut pdat de terra me-
moriā eorū. Considerat ergo. quōpu-
nat. sed eosdem ipsos. ante non uidit.
quos nescit. Nam quibusdā infine di-
cturus ē. nescio uos unde sitis. Discedi-
te a me omēs qui operari iniquitatis. Mi-
ro modo igitur prauorū uitā. & intui-
et & obliuiscit. q̄ quos p̄ distinctionē
sententię iudicat. quantū est ad mem-
riam misericordię. ignorat. ¶ Qui qm̄
in eius recordationē n̄ ueniunt. q̄si
infructuosū lignū. ex eius iudicio c̄-
teruntur. Terra q̄ppe. eos tēporali
suptu aluit. p̄dicationis desup plu-
uia infudit. sed quia eorū uitā. ne-
quaquā fructū boni operis protulit.
iratus hanc agricola absedit. ut iux-
ta ueritatē sententiā. locū non occu-
pet. quē tenere alius ad fructū ualeat.
¶ De hoc infructuoso ligno. p̄ iohannē dr.
Iam securis ad radicē arborū posita ē.

44 ¶ Pauit enim sterilem. et que non parit.

44 & uidue bene non fecit.

¶ Quia hoc loco sterilis. nisi caro no-
minatur. quēdū sola p̄sentia
appetit. bonas gignere cogitati-
ones nescit. Quę autē uidua. nisi anima
nuncupatur. quā q̄ sibi ^{conditor} ~~cognita~~ cūnge-
re uoluit. ad thalamū uteri carnalis ue-
nit. psalmista attestante q̄ ait. Et ipse tā-
quā sponsus. p̄cedens de thalamo suo.
¶ Quę recte uidua dr. q̄a eius uir. pro ea mor-
tem ptulit. & nē in celi penetrabilibus. ab
eius oculis occultus. quasi in parte alteris
regionis uiuit. Iñquus ergo sterilem
pascit. & uidue benefacere neglegit. q̄
carnis desiderius seruiens. curā anime.
uitaq̄ contēpnit. Tota naq̄ intentio-
ne. omīq̄ studio. cogitat. Quā sine ullis
necessitatibus. caro moritura subsistat.
& curare anime uitā despicit. quę t̄ in
morte. t̄ in beatitudine. p̄culdubio in p̄-
petuum uiuit. ¶ Recte autē cū diceret. pa-
uit sterile. p̄n̄ aduincit. Et quę n̄ parit.

Buyer: Study
COD: Lat 8102
file: 241 v

EATI

IOB

DIC TA

AMICORUM Q. ILLVS MYSTICA
proposui interpretatione discutere. q̄a
cunctis. uera sciētib; liquet. qđ redēpto
rem mundi. totis suis allegationib; curat
sacra scriptura pmittere. eumq. p̄ elec
tos om̄s. ut p̄ eius scilicet studium m̄bra
signare. Vnde & isdem beat' iob. lati
no eloquio. dolens dr. ut p̄ eius in om̄.
et uulnera. redēptoris nr̄i passio desig
netur. De quo ppheta ait. Vere lan

tuor afflxit. Unde & iam paulus dicit.
Complebo ex. quę desunt passionū xp̄i. in
carne mea. Cui suadere uxor admaledic
cendū n̄ritur. quia carnales quiq. intra
scām aēctam. aduatores. callidi reptatores
existunt. Que enī cum admaledicendū
puocat. uitam carnaliū designat. Quā
ut supra iam dixim'. intra scām aēctam
incorrectis morib; positi. quo p̄ fidem bo
nis iuxta sunt. eo putam. durius p̄munt.
Quia enim quasi fideles uitari nequeunt.
a fidelib; tanto deterius. quanto et uite
rius tolerantur. Amici uero illius. qui
quasi ad esolandū ueniunt. sed ad uerba
asperę inuēctionis excedunt. hereticorū
speciem tenent. qui cum cetera bonos. d̄m
defendere nituntur. offendunt. Hactē
itaq. superius latius dicta. Nunc breuit
studui. ex mystica designatione succin
gere. ut lēctor m̄s. ex ipsa hac replicati
one. meminerit me in hoc opere. spi
rituali intellectui deseruire. et tamen.
cū utilitatis usus postulat. subtilit̄ q̄oq.
studio hystorie uerba discutere. Cum

ss
ss

ss

ut allig
nonib.

Clu. 8102. f. 78r

dayer, Slogden
lat 8102
78°

iudex qui sine ulatione diu facta
hominū ptulit. qñdoq; cū feruore
examinis quasi cū dolore m̃tis. qñte
añ aduersionis sententiā intus ser
uauerit. ostendit. Nemo g̃ hanc
lāpadē. cū latē despiciat. ne c̃tēp
tores suos cū decelo fulserit. exurat.
Cui enī nē ñ ardet adueniā. tē pcul
tubio ardebit adpenā. Quā g̃ p̃sup
nā grām. uocationis tēps accepim̃s.
dū adhuc licentia sup̃ ē. ei irā q̃ ubiq;
ē mores in meli. omutando fugiam̃s.
Sotū q̃ppe añ adūsiō illa ñ inuenit.
q̃m correptio abscondit. Hec nos
largiente dño. in duob; iam corpo
ribus t̃nscurrisse sufficiat. Quia
enī sacri libri seq̃ntia m̃ysteriōrū
uirtutib; extensa. cōplecti breuit̃
exponendo ñ possum̃. ea necesse ē ut
aliis uoluminib; reseruem̃. quatiñ
lector tantō feruentior adlegendi
studiū redeat. q̃nto exlectionis q̃q;
intercessione

R E S P I R A T

• Explicit lib. 2.

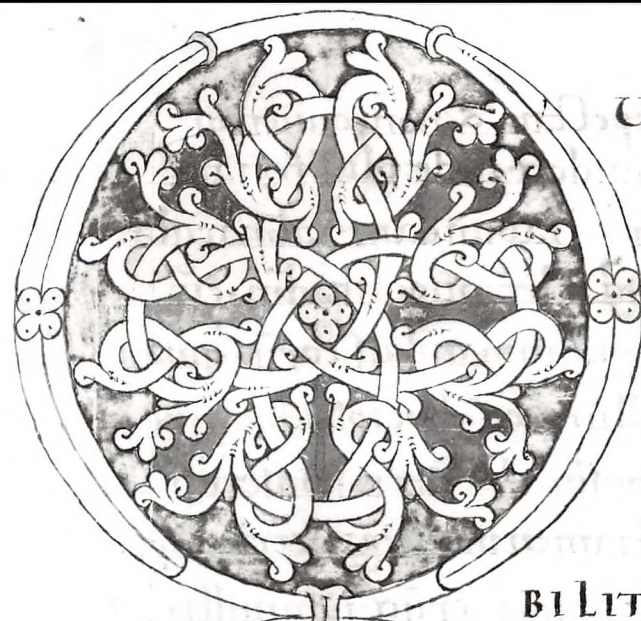
Boyar, Shalimov

CODE

Lat 8102

FILE

163 ±

UAM UIS
IN PRO
LIXO
OPERC
ESSE CUL
PABILIS
STILI
MUTA

BILITAS

NON

DEBET.

Nequis tamen. me ex locutionis meae immu-
tatione reprachendat. In epistola libris prae-
missa. causas reddidi. cur testiā huius operis
pastem. ad aliarū usq. similitudinē. minime
emendando pduxī. Quibus scilicet exclu-
sis. hoc quoq. additur. quod ab eo uersū quo
dicitur. Abundant tabernacula praedonū.
Eiusdem partis expositio incipit. & usq. ad hoc
quod scriptū est. Dulcedo eorū uermis. dis-
serendo ptingit. Quae nimirū. tam multa
sunt. ut in uno corpore comprachendi n̄ pos-
sent. nisi sub magna breuitate dicerentur.

dolens dicitur. passionēs dñi. eiusq. corporis
idest sc̄ae aeccl̄siae designantur. & amici
eius. hereticorū tenent speciem. qui ut sepe
iam diximus. dñm dum defendere nituntur.
offendunt. qui dū filite consulant. sc̄orum
mentē fortiter affligunt. Ne tamen p̄cunc-
ta quae locuntur. aueritatis cognitione de-
sipiunt. sed plerūq. & stultis prudentiam.
& fictis. uera pmiscant. ut dū ex ueritate
aliquid praerogant. facile ad falsitatē tra-
hant. Unde amici quoq. beati iob. modo
despicabilia. modo autē mira sunt. quae lo-
quuntur. Quae tamen sc̄s uir. aliquando re-
p̄bando conuincit. Aliquando uero. appro-
bando suscipit. atq. ad usum rectitudinis
p̄trahit. & iam quae ab eis recta. sed non recte
p̄feruntur. Itaq. in opiam suā despicientes.
despicit. atq. in sterquilinio. corpore positus.
in quanto uirtutū culmine. apud se sedeat.
ostendit. cum nil esse praesentis uitae diui-
tias memorat. quas habundare & reprobis
narrat dicens. Habundant tabernacula
praedonum. & audacter puocant dñm. cum
ipse dederit omnia in manib. eorū. facile est

Q1111T
COL
11/15/16
Lat 8102
164°

graue mendaciu esse crimen aspiciunt.
tanto hoc. non solū in se. sed etiam in aliis
oderunt ;

EXPLICIT LIBER XII.

INCIPIT

LIBER

SEXTVS

DECIIVS.

CONTRA

VERITATIS

VERBA. IN ALLE

gatione deficiunt.

Sepe etiam nota replicant. ne tacendo uic-
ti. uideantur. Unde eliphaz. beati iob
sermonibus pressus. ea dicit. quae nullus
ignorat. ait enim. Numquid dō compa-
rari potest homo. etiam cū pfectae fuerit
scientiae. Incomparatione et enī dī. sci-
entia nr̄a. ignorantia est. Ex dī namque
participatione sapimus. non comparatio

pit. ut oblata bonitas. non ipsi. sed prius
accipientibus. & post. reddentibus p̄sit ;
Nam & si in iudicium dñs ueniens dicit. Quā-
diu fecistis uni de his fratribus meis minimis.
mihī fecistis. Mirahoc p̄tate loquitur.
ex suorū compassione membrorū. & ipse nos
phoc. quod caput nr̄m est adiuuat. qui p
nr̄a bona opera. in suis membris adiuuatur.
Adhuc adiungit heliphaz. quod nullus igno-
rat dicens. Numquid timens arguē te.
& ueniet tecum. ad iudicium. Quis hoc uel
desipiens sentiāt. quod dñs ex timore nos
arguat. & ex m̄u. iudiciū contra nos suū
p̄ponat. Sed qui uerba sua m̄iri nesciunt.
p̄culdubio ad otiosa dicta delabuntur.
In quibus si se minime reprehendunt. Ita-
tum ad noxia. & contumeliosa p̄siliunt.
Unde eliphaz. qui otiosa intulit. ad contu-
meliosa p̄tinus uerba prorumpit dicens.
Et non propter malitiā tuā plurimā. &
infinitas iniquitates tuas. Ecce a torpenti
corde. ad uerba uenit otiosa. ab otiosis
etiam uerbis. p̄ crimen fallaciae. ad contu-
melias exarsit. Isti quippe sunt casus

Bayr. Staatsbibliothek München
1840 1841
cod. lat. 8102
227 r

MORALIUM GREGORII PAPAE IN
EXPOSITIONE BEATI IOB
PER CONTEMPLATIONEM
SUMPTA. PARS QUARTA.
LIBER SEPTIMUS OCTIMUS
LIBRI. VI.

day of Steel by tek Mearhen

COB

Lat 8102

W/S

240 =

*Iste titulus pertinet ad historiographum
 Sancti martini episcopi Magnum
 111. Gaudens
 1989*

13

G O T I
 E N S
 I N S C I

U I R I H I S T O R I A

per nouum uolum. enodare mysteriū.
 triplice expositionis aggredimur. oportet.
 ut eiusdem uiri. uel nomine. t. passione.
 significatione mystica. principali proferam.
 quatinus habitaculo rūmore. dū sup inscriptione tituli
 in ipso postis fronte pfigim. ^{quasi} ~~quasi~~
 cuius est dom' agnoscit. securius in
 trātur. Crebro aut dixisse me memi
 ni. quā beat' ioh. passione redemptoris

itaq. discretionis huius custodia. cum
 immutatione uocis illius. nra quoq.
 intelligentia alternet. ut tanto ueri
 us eius sensibus cgruat. quanto se &
 cū eius uocibus immutat. Verbis itaq. p
 cedentibus. sēs uir p disertas prudentie
 arte sententias. iniqui cuiuslibet cul
 pā protulit. et quāst dāpnanda ei
 actio expssit. De cuius poena mox
 subiicit dicens.

NON SIT IN RECORDATIONE S. ceteratur.
 I quasi lignū infructuosum.
 N recordatione enim editoris. non re
 ductur. quisq. usq. ad fine uite. ui
 tus subiugatur. Nam si hunc supni
 respect' memoria tangeret. pcul du
 bio ab iniquitate reuocaret. Cuius
 qppe merita exigunt. ut funditus
 ab auctoris recordatione deletur.

Sciendu uero. qd recordari d's. nequa
 probe de. qui enī obliuisci n̄ potest.

Handwritten mark or signature.

Clm. 8102. f. 241r

Bayer. Staatsbibliothek München
COD. *Lat* 8102
H/5: 241 r

amore atteritur. consolatione laborare.
Unde et psalmiste uoce. hec eade uidua.
salica. scilicet. aeterna querit dicens. consolan
tem me quesui. et non inueni. Te solu quod
pe consolatione inuenit. cum ex ea morte. quod
uir eius protulit. multos intra semetipsa.
surgere ad uitam cernit. Sepe autem predi
cator erroris. huius uite diuitibus iungit.
qui pro eo. quod terrenis occupationibus in
cubant. dictorum deprehendere astutias
ignorant. & cum potentes exterius esse
ambiunt. prout predicatoris laqueo. si
ne labore capiuntur. Unde & subdit.

Detrahit fortes infortitudine sua.
Infortitudine sue prauitatis. fortes quos
quod detrahit. cum prout erroris astutia. ^{per sui}
mundi huius potentes rapit. Quo contra
per paulum dicit. Infirma mundi elegit
os. ut confunderet fortia. Fortitudo autem
prout predicatoris est. elata scientia locuti
onis. quod inflat. ceteros despiciit. atque in
contemptu omnium. quasi singulariter

sciendum est. quod sic ad speciem ducimur.
ut nequaquam tam agnere. fundit euel
lamur. Nam prout sus quisque. & iam si
recta fidem. in sinu uniuersalis ecclesie te
nere uideat. stat. & uite sue non credit.
quod recta quod de se. que per fide de creditore
intellegit. sectam fidei opera tenere
contempnit. & incredulitatis redarguit.
quia ab eo quod se ostendit credere. ui
uendo reprobatur. Hinc enim per iohan
nem dicit. Qui dicit se nosse eum. et man
data eius non custodit. mendax est. Hinc
paulus ait. Confitent se nosse dominum. fac
tus autem negant. Hinc iacobus dicit.
Fides sine operibus. mortua est. Sed in
ter hec conditor. mira dispensatione
consilii. & culpas respicit. & uiuendo te
pora impendit. ut longiora uite spa
tia. aut conuerso. fiant adiutorium mu
neris. aut non conuerso. augmentum clapi
nationis. Unde adhuc subditur.

Dedit ei deus locum paenitentiae

Bayer: *Staphylococcus aureus* (Morganella)
COO: lat 8102
Nin: 2425

iram. in die ire & reuelationis iusti iudi-
 ti di. Hinc esaias ait. I uer centū annorū
 morietur. & peccator centū annorum.
 maledictus erit. Ac si apte nos deter-
 reat dicens. Vita q̄dē pueri in longū
 trahitur. ut a factis puerilibus corrigan-
 tur. sed si a peccati perpetratione. nec
 tēporis longinq̄tate cōpescit. hęc ipsa
 uite longinq̄tas. q̄a p̄ miscām accepit.
 ei ad cumulū maledictionis crescit.

Vnde necesse est. ut cū nos expectari di-
 uitius cōspiciam. ipsa progat p̄iatis
 tēpora. q̄si dāpnationis argumēta ti-
 meam. ne ex clemētia iudicis. crescat sup-
 plicium peccatoris. & unde q̄sq. eripi
 poterat a morte. inde grauius ad mortē
 tendat. Qd̄ idcirco plerūq. agit. quia
 nequaquā a p̄sentibus. mentis oculis
 separat; cōsiderare nāq. peccator. re-
 demptoris uias neglegit. et idcirco in
 suis itineribus. sine cessatione ueteres-
 cit. unde et subditur // Oculi enī
 eius sunt in uis illius.

cōsiderationis obtutū. in terra peccator
 figeret. si ad scā sui redemptoris itinerū. m-
 tis oculos leuaret. Vnde p̄ salomonē run-
 sū dr̄. Oculi sapientis in capite eius. q̄a
 uidelicet sapiens quisq. illū tota inten-
 tione cōsiderat. cuius se membrū per-
 fide pensat. Has nāq. humane cōuersa-
 tionis uias. uidere concupierat. qui di-
 cebat. In mandatis tuis exercebor. et cō-
 siderabo uias tuas. Ac si aperte sponde-
 at dicens. quę mea sunt. iā uidere re-
 fugio. quia p̄ imitationis tue uia p̄ge-
 re. cōuersionis gressibus inardesco. qui
 enī p̄senti iā mundo cōtradicit. amoris
 excitatione cōtinua. redemptoris sui uias.
 cordis oculis obicit. ut mens. p̄sp̄era fu-
 giat. ad aduersa p̄paretur. nihil quod
 demulcet. appetat. nihil quod deterre-
 re creditur. p̄timeat. moerore. gau-
 diū deputer. p̄sentis uite gaudia. dāp-
 na moeroris penset. abiectiois detri-
 mēta n̄ timeat. sed p̄ haec manentis gl̄e
 locū querat. has etenī uias. sequentiū

Buyer Station ... a. Hanchen
COO Lat 8102
Rly 242 v

f. Gotha II 84
f. 339ra